

VÄNDRA VALLA TERVISEPROFIIL

2016

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

SISUKORD

SISUKORD	2
1. VALLA ÜLDANDMED	5
1.1. ÜLDANDMED	5
1.1.1. Pindala	5
1.1.2. Asustustihedus	6
1.2. Rahvastik	9
1.2.1. Aasta keskmine rahvaarv	9
1.2.2. Rahvastiku soo- ja vanusjaotus	11
1.2.3. Elussünnid	13
1.2.4. Elussünnid ema vanuse järgi	14
1.2.5. Surmad	15
1.2.6. Loomulik iive	16
1.2.7. Demograafiline tööturusurveindeks	17
1.2.8. Rahvastiku rahvuslik jaotus	17
1.2.9. Siseränne	18
1.2.10. Välisränne	19
1.2.11. Rändesaldo	20
1.2.12. Elanikkonna haridustase	22
1.3. Rahvastiku tervise seisund	22
1.3.1. Suremus vereringeelundite haigustesse	22
1.3.2. Suremus pahaloomulistesse kasvajatesse	23
1.3.3. Suremus välispõhjustesse	23
1.3.4. Suremuskordaja	24
1.3.5. Valitud nakkushaigustesse haigestumus (puukborreliosis- ja entsefaliit, tuberkuloos, HIV jt haigused)	25
1.4. Omavalitsuse finantsvõimekus	26
1.4.1. Kohaliku omavalitsuse eelarve	26
1.4.2. Tulumaksu laekumine	27
2. SOTSIAALNE SIDUSUS JA VÕRDSED VÕIMALUSED	28
2.1 Tööturu olukord	28
2.1.1. Majanduslikult aktiivsed ettevõtted	28
2.1.2. Tööhõive määr	29
2.1.3. Tööjõus osalemise määr	29
2.1.4. Maksumaksjad	30
2.1.5. Keskmine brutotulu	31
2.1.6. Ülalpeetavate määr	31
2.1.7. Miinimumpalga saajate osakaal	32
2.1.8. Registreeritud töötuse määr	33
2.2 Toimetulek	34
2.2.1. Ravikindlustusega katmine	34
2.2.2. Töövõimetuspensionäride osakaal kogu tööealisest elanikkonnast	35
2.2.3. Puuetega laste arv	35
2.2.4. Puuetega täiskasvanute arv	35
2.2.5. Toimetulekutoetused	35

2.2.6 . Sotsiaaltoetused	36
2.2.7. Sotsiaalteenused	37
2.2.8. Kodutus	37
2.3. Kaasatus kogukonna tegevustesse	37
2.3.1 . Kogukonna motivaatorid	37
2.3.2. Elanike kaasamine	37
2.3.3. Kultuurielus osalemise ja tarbimise võimalus	38
2.3.4. Naabrialvepiirkondade arv	38
3. LASTE JA NOORTE TURVALINE NING TERVISLIK ARENG	39
3.1. Laste arv	39
3.2. Lastele ohutu elu- ja õpikeskkond	39
3.3. Laste arv haridusasutustes	40
3.4. Tervistedendavad haridusasutused	40
3.5. Tervise teenuse olemasolu	40
3.6. Toitlustus haridusasutustes	41
3.7. Koolikohustuse täitmine	41
3.8. Alaealiste komisjonis arutatud esma- ja korduvjuhtude arv	41
3.9. Alaealiste süütegude arv	42
3.10. Laste ja noortega tegelevad asutused	43
3.11. Kohaliku omavalitsuse poolne initsiatiiv ja toetused tagamaks teenuste kättesaadavust	43
3.12. Laste subjektiivne tervisehinnang	44
3.13. Kehaline aktiivsus ja kehakaal	45
3.14. Sõltuvusained	47
3.15. Laste surmad	47
4. TERVISLIK ELU-, ÕPI- JA TÖÖKESKKOND	48
4.1. Keskkonna mõjurid	48
4.2. Tervise mõjude arvestamine paikkonna elukeskkonna planeerimisel	48
4.3. Transport ja teedevõrk	49
4.4. Inimkannatanutega liiklusõnnetused	49
4.5. Liiklusõnnetustes hukkunute ja vigastatute arv	50
4.6. Tabatud joores sõidukijuhtide arv	50
4.7. Kohaliku omavalitsuse alkoholipoliitika ning alkoholi müüvad kauplused	51
4.8. Kuritegude arv	51
4.9. Varguste arv paikkonnas	51
4.10. Kehalise väärkohtlemise juhtude arv	52
4.11. Tulekahjudes hukkunute ja vigastatute arv	52
4.12. Tulekahjude arv	53
4.13. Kõrgendatud riskiga objektid	53
4.14. Kriisireguleerimisskeemide olemasolu	53
4.15. Tööõnnetused	53
4.16. Tervist edendavad töökohad	54
4.17. Huvitegevuse ja vaba aja veetmise kohad	54
4.18. Üldkasutatavad spordirajatised ja terviserajad	55
4.19. Hulkuvad loomad	55
5. TERVISLIK ELUVIIS	56

5.1. Subjektiivne tervise enesehinnang.....	56
5.2. Füüsiline aktiivsus	57
5.3. Toitumine.....	58
5.4. Ülekaalulised/rasvunud	59
5.5. Alkoholi tarbimine	60
5.6. Suitsetamine	61
5.7. Narkootiliste ainete tarvitamine	62
5.8. Kondoomi kasutamine.....	62
5.9. Helkuri kasutamine	63
5.10. Turvavöö kasutamine	64
5.11. Tervisealase teabe kättesaadavus.....	65
5.12. Tervislikku eluviisi toetavad üritused paikkonnas.....	65
6. TERVISETEENUSED	66
6.1. Tervishoiu-teenused.....	66
6.2. Nõustamisteenused.....	66
6.3. Olulisemad terviseteeenuseprojektid	66
6.4. Kuni 2-aastaste laste hõlmatus immuniseerimisega	67
7. ÜLEVAADE TERVISEPROFIILI KOOSTAMISE PROTSESSIST.....	67
7.1 Vändra valla tervisemeeskond	67
7.2 Tegevuskava 2016-2019	68
8. KOKKUVÕTE	69
Sisukokkuvõte.....	69
9. KASUTATUD ALLIKAD	70

1. VALLA ÜLDANDMED

1.1. ÜLDANDMED

1.1.1. Pindala

Vändra vald asub Pärnumaa kirdenurgas ja hõlmab enamuse ajaloolisest Vändra kihelkonnast. Läänest piirneb vald Halinga, Are ja Tootsi valdadega, lõunast Tori vallaga, idast Viljandimaale jääva Suure-Jaani vallaga ja Järvamaale jääva Türi vallaga ning põhjast Rapla maakonna Kärü ja Kehtna vallaga.

Valla üldpindalaks on 64224 ha, mis moodustab 13,37% Pärnumaast. Territooriumist 54,8% on metsamaad, 25,8 % haritavat maad ning 0,7% õuemaad.

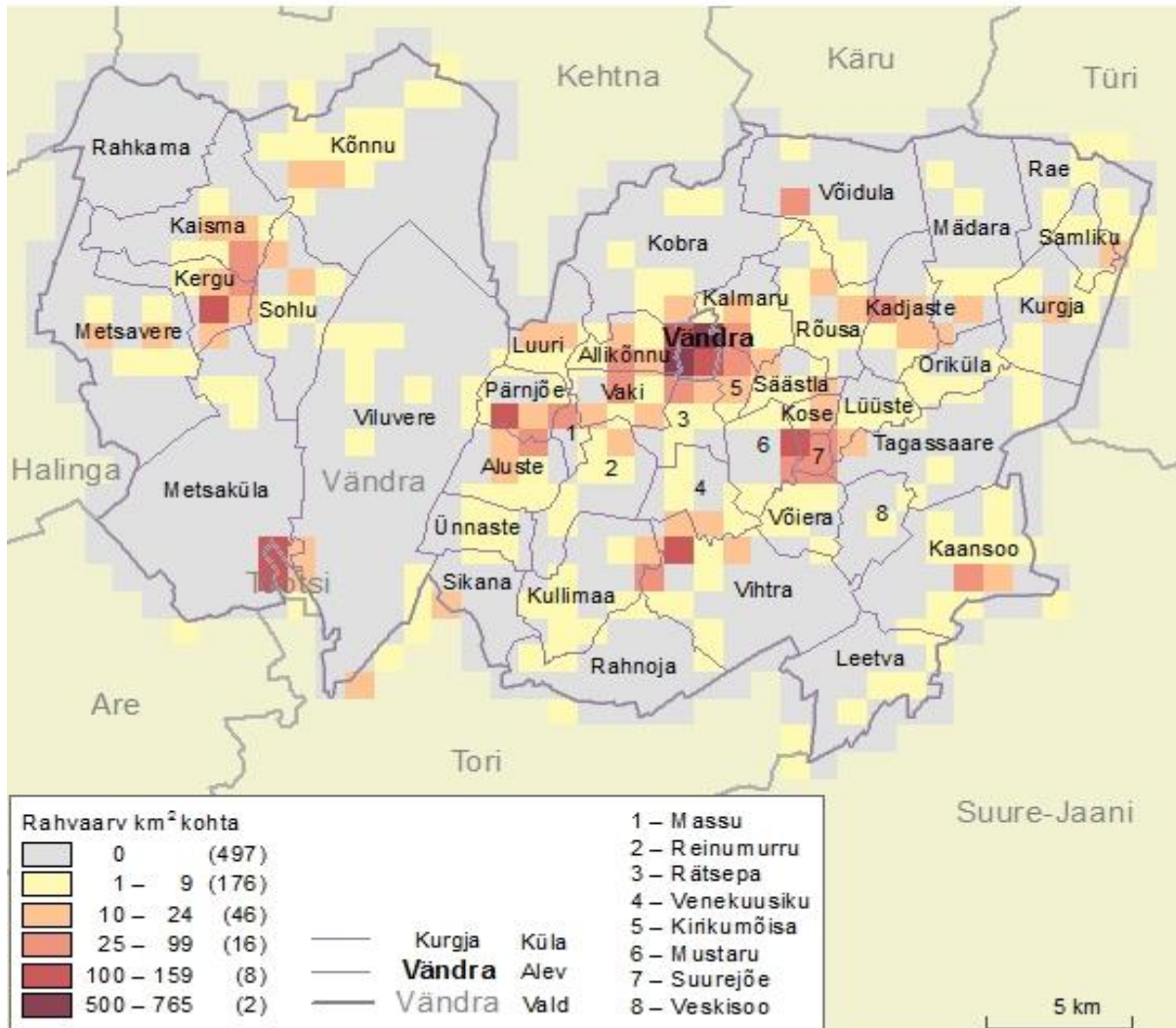

Kaart 1. Vändra valla piirinaabrid

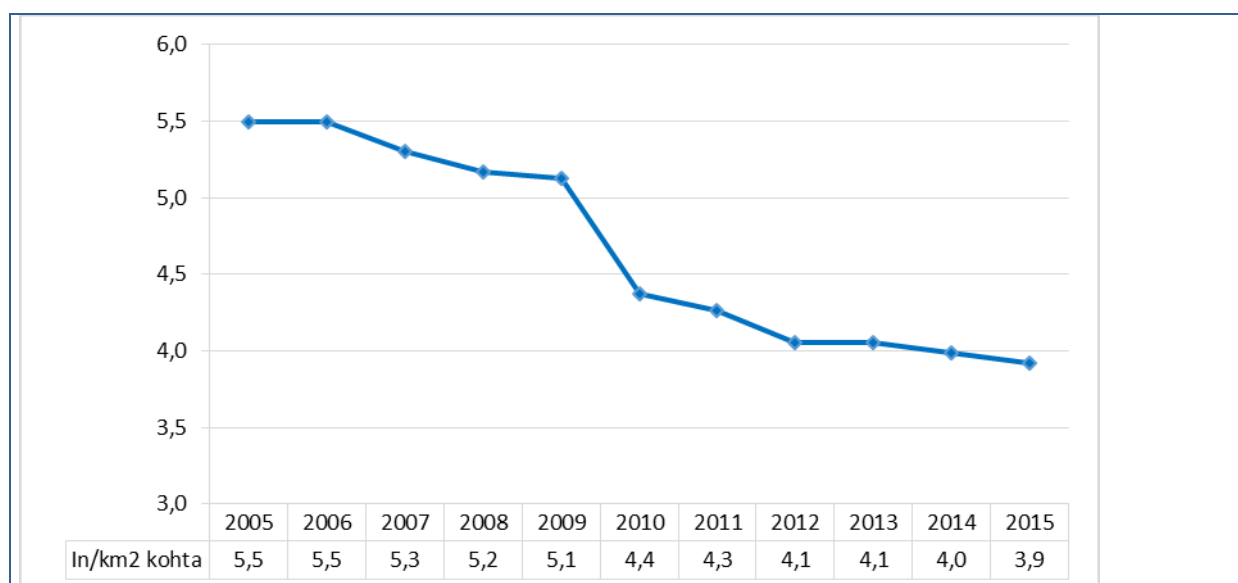
1.1.2. Asustustihedus

Vändra valla asustustihedus on 01.01.2015 seisuga 3,9 inimest ühe ruutkilomeetri kohta. Seoses rahvaarvu vähenemisega asustustihedus väheneb.

Vändra valla rahvastikutiheduse ruutkaart, 31.12.2011

Allikas: Statistikaamet

Tabel 1.1.2.a. Vändra valla rahvastiku asustustihedus 2005-2015 km² kohta. Allikas: Statistikaamet

Küla		Elanike arv	Küla suurus km ²	in/km ²
1	Vihtra	261	26,9	9,7
2	Pärnjõe	253	6,6	38,6
3	Suurejõe	203	1,5	131,3
4	Kergu	193	8,7	22,1
5	Kadjaste	154	10,4	14,8
6	Vaki	119	6,6	18,0
7	Kaisma	117	18,3	6,4
8	Kaansoo	108	23,2	4,7
9	Rätsepa	83	6,1	13,6
10	Aluste	82	9,7	8,4
11	Allikõnnu	78	6,3	12,3
12	Kõnnu	78	47,6	1,6
13	Kirikumõisa	63	2,9	22,0
14	Kalmaru	62	8,0	7,8
15	Rõusa	58	12,2	4,8
16	Võidula	52	23,1	2,3
17	Kobra	51	29,3	1,7
18	Sohlu	46	15,2	3,0
19	Massu	45	2,2	20,7
20	Vilivere	45	74,6	0,6
21	Reinumuru	42	11,4	3,7
22	Metsavere	41	28,8	1,4
23	Säästla	40	5,0	8,1
24	Luuri	39	6,9	5,7

25	Venekuusiku	35	8,4	4,2
26	Mädara	34	22,2	1,5
27	Kose	33	2,2	14,8
28	Mustaru	33	7,7	4,3
29	Samliku	27	4,7	5,7
30	Lüüste	25	5,3	4,7
31	Tagassaare	23	21,3	1,1
32	Võiera	23	7,3	3,2
33	Kullimaa	22	15,8	1,4
34	Sikana	22	8,9	2,5
35	Kurgja	18	14,5	1,2
36	Leetva	14	16,3	0,9
37	Oriküla	14	6,8	2,1
38	Rae	13	11,9	1,1
39	Metsaküla	12	44,1	0,3
40	Rahnoja	11	17,2	0,6
41	Ünnaste	11	7,3	1,5
42	Veskisoo	3	7,6	0,4
43	Rahkama	1	21,5	0,05
	Vändra valla täpsusega	24		0,04
	KOKKU	2711	642,24	4,2

Tabel 1.1.2.b. Vändra valla elanike arv ja asustihedus külade lõikes seisuga 01.12.2015.

Allikas: Vändra Vallavalitsus

Elanikud on koondunud 8 suuremasse külasse - Vihtra (261 elanikku), Pärnjõe (253), Suurejõe (203), Kergu (193), Kadjaste (154), Vaki (119), Kaisma (117) ja Kaansoo (108). Ülejäänud valla 1303 elanikku paiknevad kolmekümmne viies külas.

Maakonna sotsiaalse infrastruktuuri põhiselt on Vändra vallas:

1) maaline keskuskant (MKK)- **Kaisma** (Kaisma-, Kergu-, Kõnnu-, Metsaküla-, Metsavere-, Rahkama- ja Sohlu küla);

2) maalised kandid (MK)- **Kadjaste** (Kadjaste-, Kurgja-, Mädara-, Oriküla-, Rae-, Rõusa-, Samliku- ja Võidula küla), **Pärnjõe** (Pärnjõe-, Aluste-, Luuri-, Massu-, Reinumurru-, Sikana- ja Ünnaste küla), **Suurejõe** (Suurejõe-, Kose-, Lüüste-, Mustaru-, Tagassaare- ja Võiera küla), **Vihtra** (Vihtra-, Kullimaa- ja Rahnoja küla), **ja Vändra** (Allikõnnu-, Kalmaru-, Kirikumõisa-, Kobra-, Rätsepa-, Säästla-, Vaki- ja Venekuusiku küla);

3) ääremaa kant (ÄK)- **Viluvere ja Kaansoo** (Kaansoo-, Leetva- ja Veskisoo küla).

Rahvaarv kasvas kiiresti peale Teist maailmasõda kuni 1990-ndate aastateni, praeguseks on rahvaarv kohati märgatavalt vähenenud, eriti noorema elanikkonna arvelt.

Alates 1970-ndatest aastatest on rahvastiku keskmine vanus hakanud tõusma.

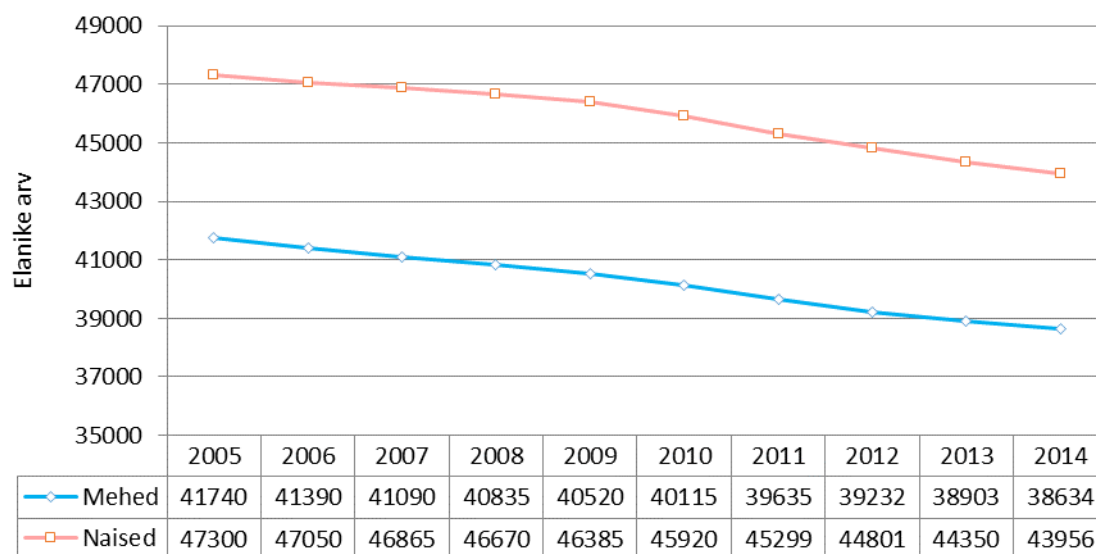
Probleemiks ühistranspordi kättesaadavus ja teede olukord.

1.2.Rahvastik

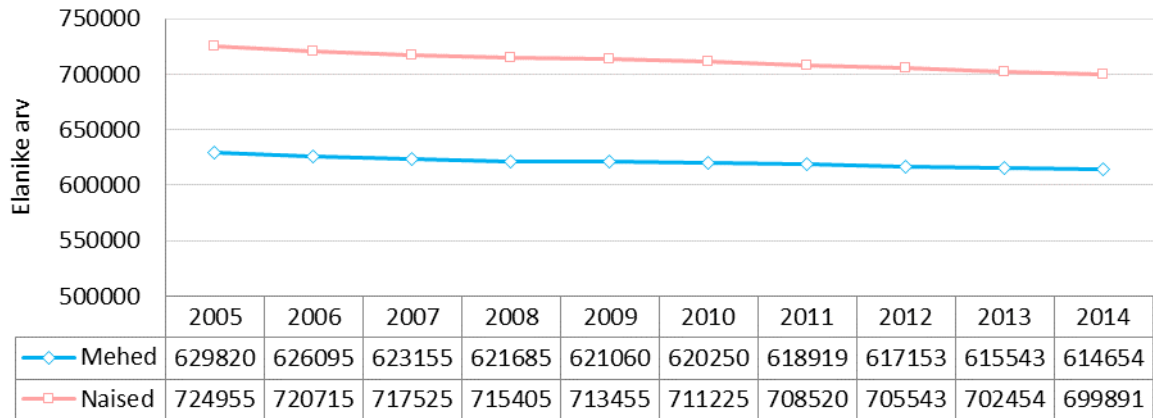
1.2.1. Aasta keskmine rahvaarv

Joonis 1.2.1.a. Vändra valla aasta keskmine rahvaarv meeste ja naiste lõikes. Allikas: Statistikaamet

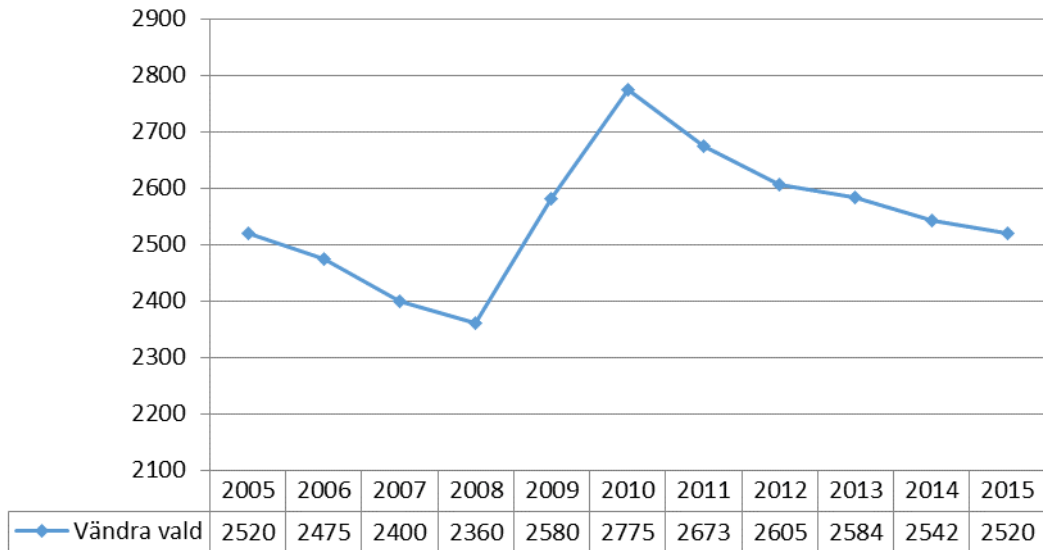

Joonis 1.2.1.b. Pärnumaa aasta keskmine rahvaarv meeste ja naiste lõikes 2005-2014. Allikas: Statistikaamet

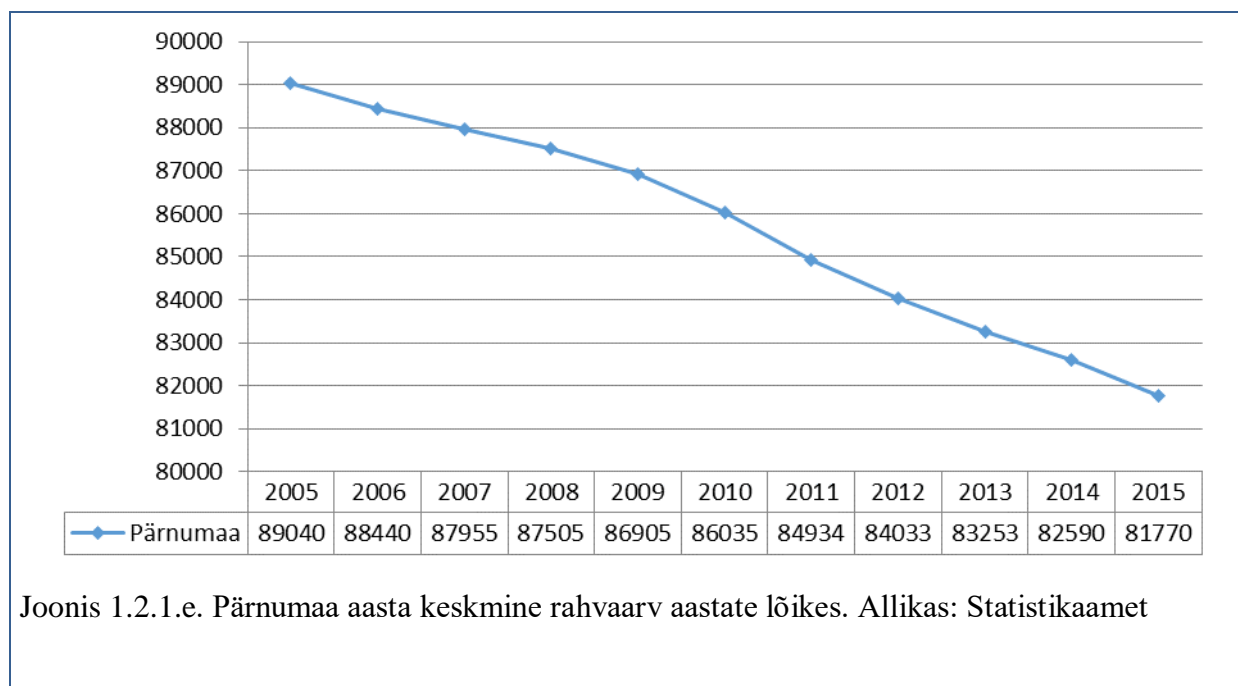

Joonis 1.2.1.c. Eesti rahvaarvu muutus aastatel 2005-2014. Allikas: Statistikaamet

Vändra valla rahvaarv on vähenenud peale Kaisma vallaga liitumist ajavahemikul 2010-2014 vähenenud 290 inimese võrra, mis on 63 % endise Kaisma valla elanike arvust.

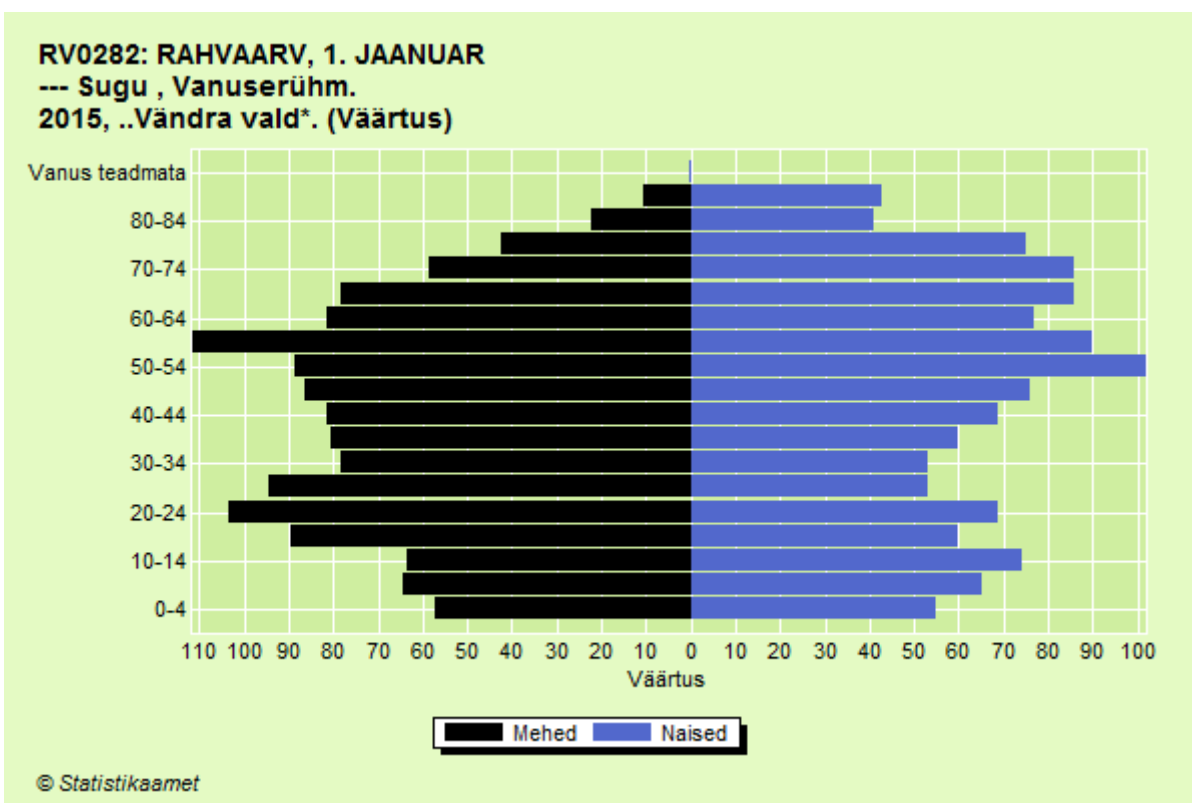

Joonis 1.2.1.d. Vändra valla aasta keskmine elanike arv. Allikas: Statistikaamet

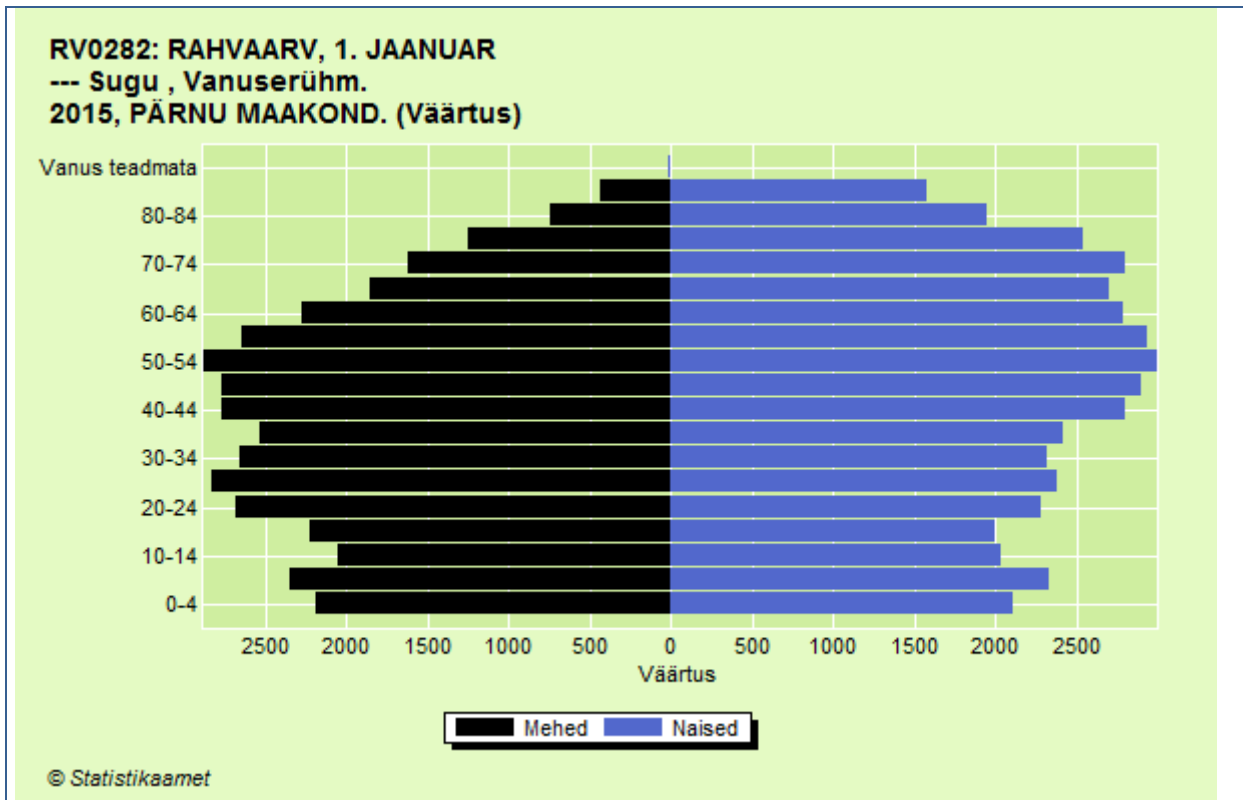

Joonis 1.2.1.e. Pärnumaa aasta keskmine rahvaarv aastate lõikes. Allikas: Statistikaamet

1.2.2. Rahvastiku soo- ja vanusjaotus

Joonis 1.2.2.a. Vändra valla rahvastikupüramiid. Allikas: Statistikaamet

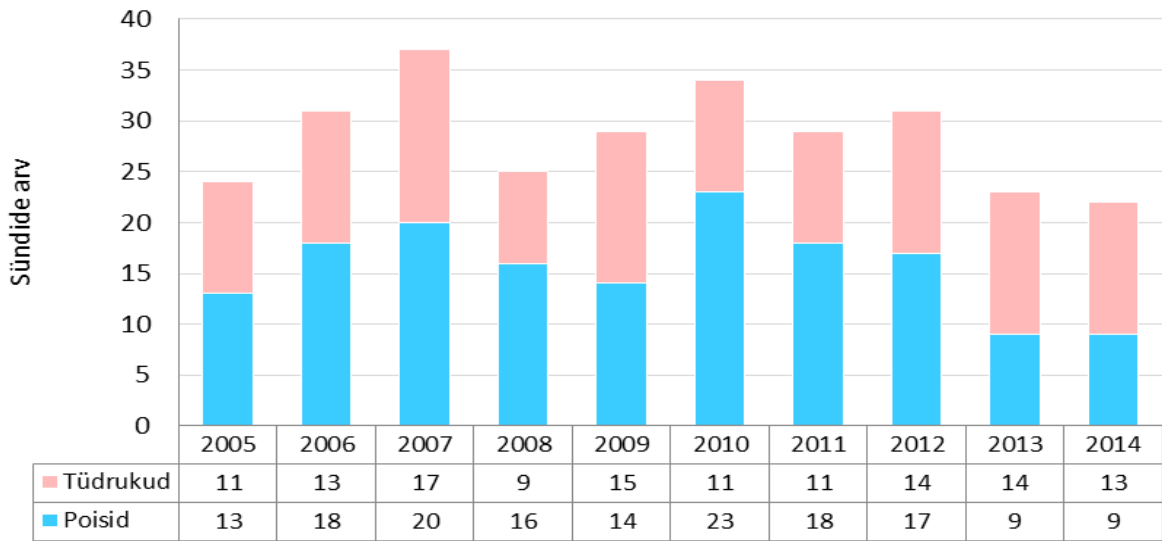
Joonis 1.2.2.b. Pärnumaa rahvastikupüramiid. Allikas: Statistikaamet

Rahvastikupüramiidi abil saab hinnata sihtgruppide suurust ja nende muutusi. Võrdluseks on toodud Pärnumaa rahvastikupüramiid.

Sooline jaotus näitab Vändra vallas 2% meeste ülekaalu. Pärnu maakonnas on aga vastupidiselt naiste ülekaal 6%. Vändra valla elanikest on 49% naised (Pärnu maakond 53%) ja 51% mehed (Pärnu maakond 47%). 0-4 aastaste osakaal Vändra vallas on ainult 4% (Pärnu maakond 5%), mis näitab perspektiivseid probleeme haridusvõrgustikus.

Joonistelt on näha, et suurima osa (8%) Vändra valla elanikest moodustavad elanikud vanuses 55-59 aastat (Pärnu maakond 6,8%). Pärnu maakonnas moodustavad suurima osa elanikud vanuses 50-54 (7,1%). Märkimisväärselt väike osakaal on Vändra vallas 30-34 aastaste meeste ja naiste seas (5,2%). 20-64 aastaste elanike osakaal on nii Vändra vallas kui ka maakonnas 58%, mis näitab et tööealisi elanikke veel on kuid juurdekasv väheneb aasta aastalt. Nii Vändra kui ka Pärnu maakonna meeste arv vanusega väheneb, samas üle 35-aastaste naiste arv jaotub vanusegruppides küllaltki ühtlaselt.

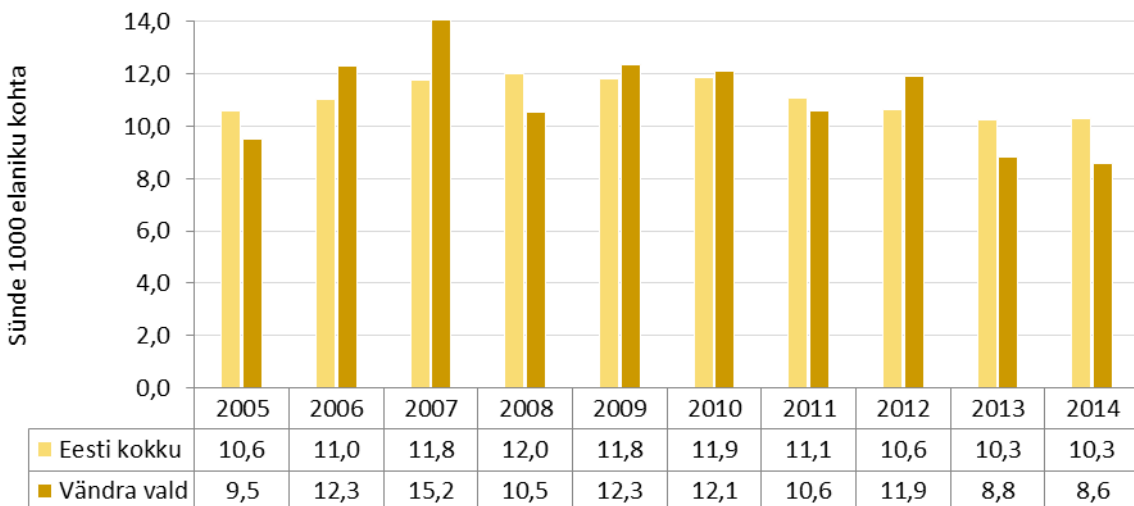
1.2.3. Elussünnid

Joonis 1.2.3.a. Vändra valla elussünnide arv. Allikas: Statistikaamet

Jooniselt on näha, et väikseim sündivus oli aastal 2008 ning kõrgeim 2007 aastal. 2012 aastast on sündimus taas langemas.

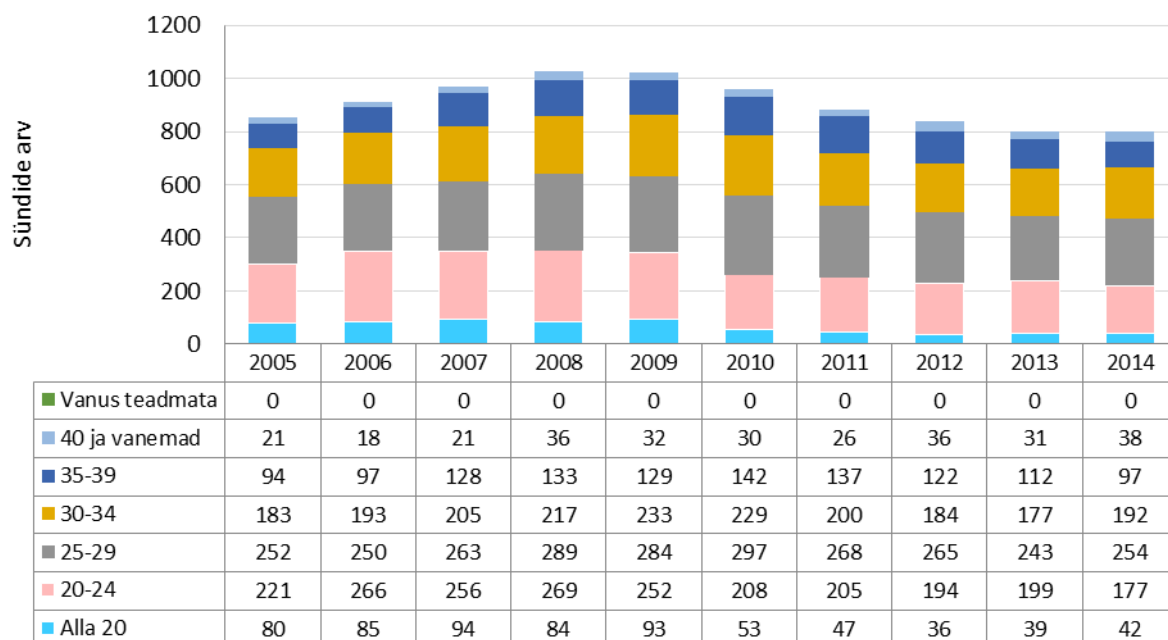
Kuna piirkonna rahvastiku soo ja vanuseline jaotus näitab, et sünnitusealiste naiste ja ka sameaaliste meeste osakaal elanikkonnast on vallas 29% (Pärnu maakond 31%), saame prognoosida sündimuse vähenemist.

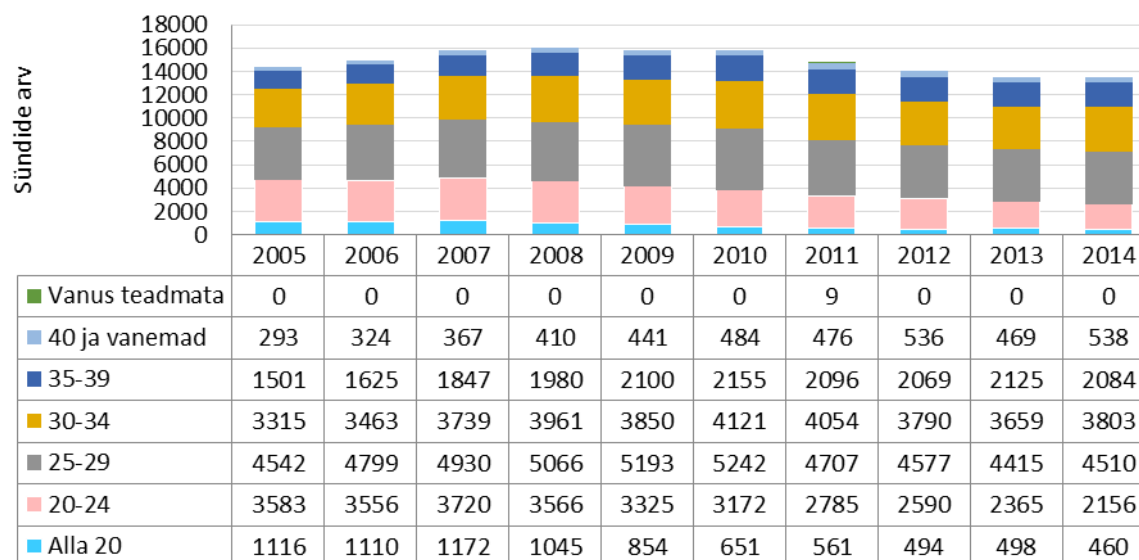
Joonis 1.2.3.b. Sündimuse üldkordaja 1000 elaniku kohta. Allikas: Statistikaamet

1.2.4. Elussünnid ema vanuse järgi

Vändra vallas elussünde ema vanuse järgi eristada kogutavate statistiliste näitajate põhjal ei ole võimalik.

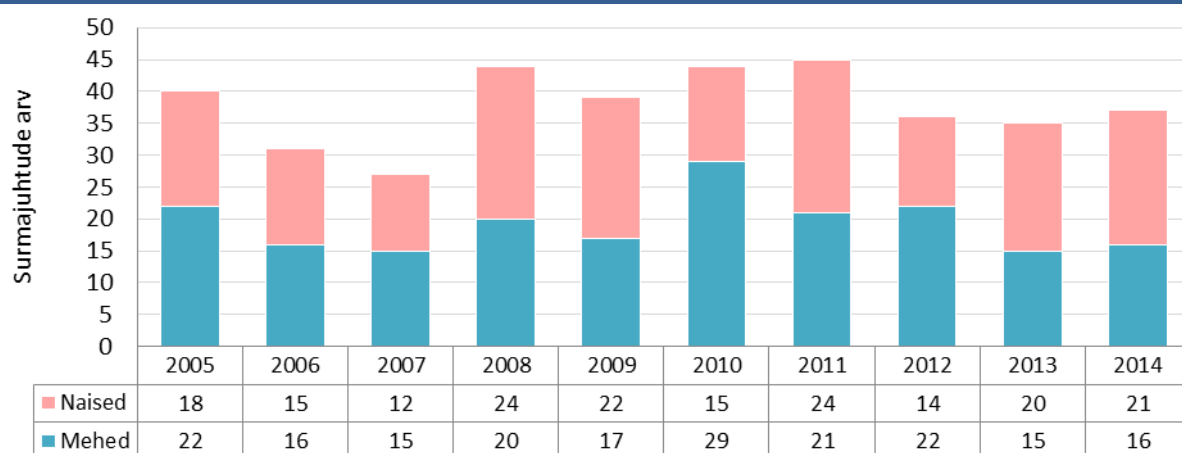

Joonis 1.2.4.a. Pärnumaa elussündide arv ema vanuse järgi. Allikas: Statistikaamet

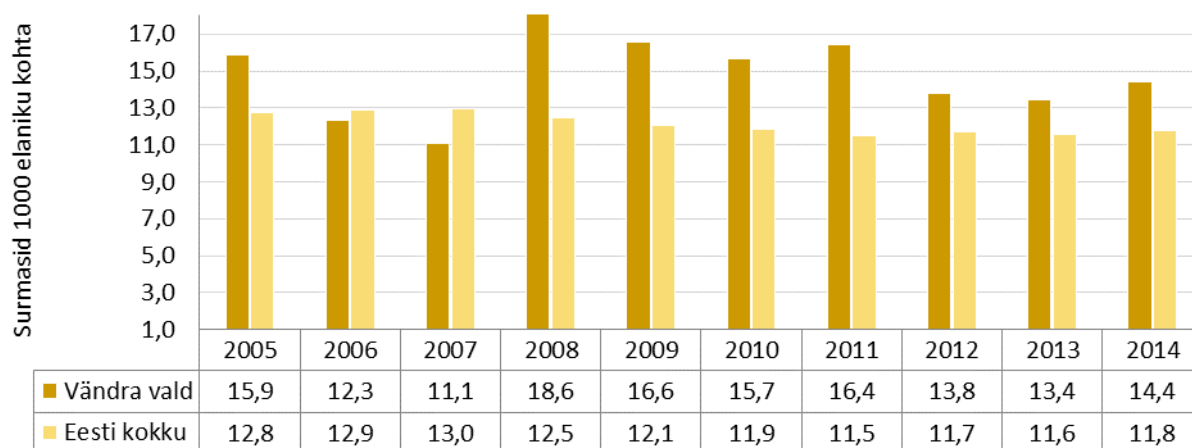
Joonis 1.2.4.b. Eesti elussündide arv ema vanuse järgi. Allikas: Statistikaamet

1.2.5. Surmad

Joonis 1.2.5.a. Surmajuhude arv Vändra vallas. Allikas: Statistikaamet

Suremus Vändra vallas on ajavahemikul 2005 – 2014 meeste seas olnud suurem kui naiste seas. 2010 aastal oli surmajuhude arv meeste seas 29. Naiste suremus on hakanud tõusma aastatel 2013 ja 2014.

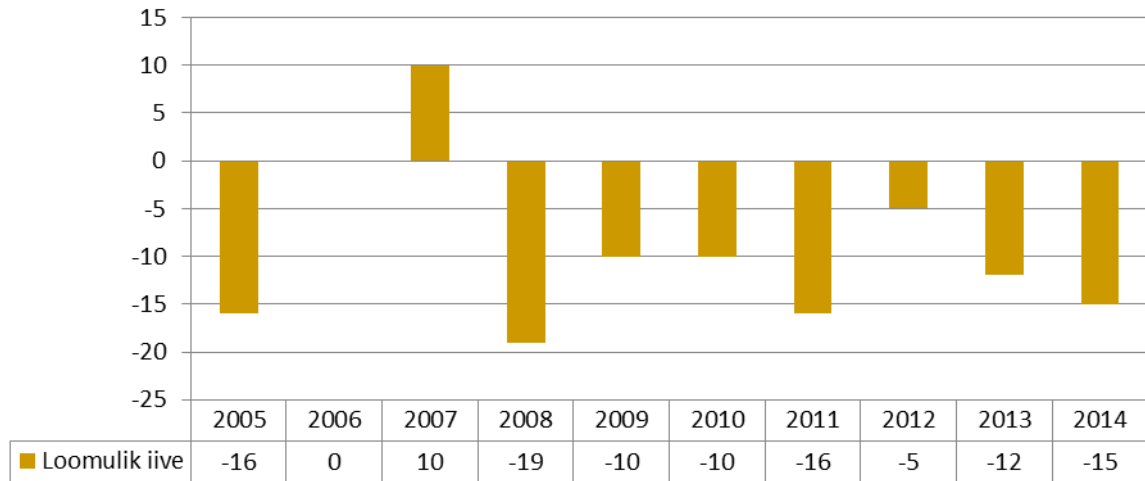

Joonis 1.2.5.b. Suremuse üldkordaja 1000 elaniku kohta. Allikas: Statistikaamet

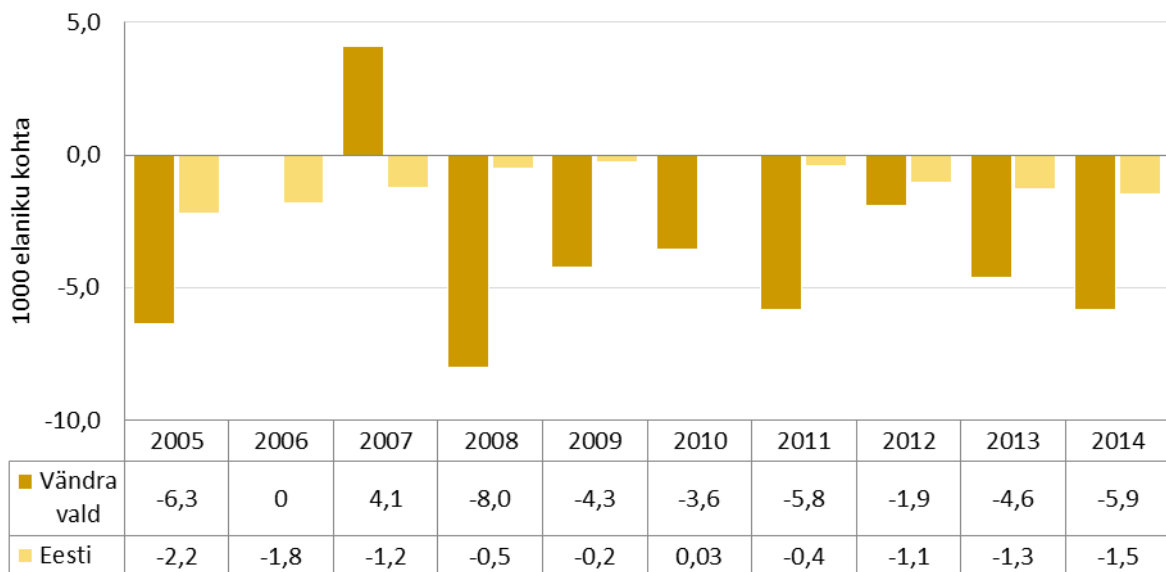
Suremuse üldkordaja (surmade arv 1000 elaniku kohta) on suhtarv, mis võimaldab võrdlust teiste omavalitsuste, maakondade ja kogu Eesti vastava näitajaga. Suremus Vändra vallas võrreldes Eesti üldise tasemega on olnud üldjuhul veidi vsuurem. Väiksem suremus on olnud Vändra vallas aastatel 2006 ja 2007. Suurem suremus Vändra vallas, võrreldes Eesti näitajaga, näitab suuremate terviseprobleemide olemasolu.

1.2.6. Loomulik iive

Loomulik iive on negatiivne. Positiivne iive on olnud aastatel 2007, 2009 ja 2010.

Joonis 1.2.6.a. Vändra valla loomuliku iive arvnäitajad. Allikas: Statistikaamet

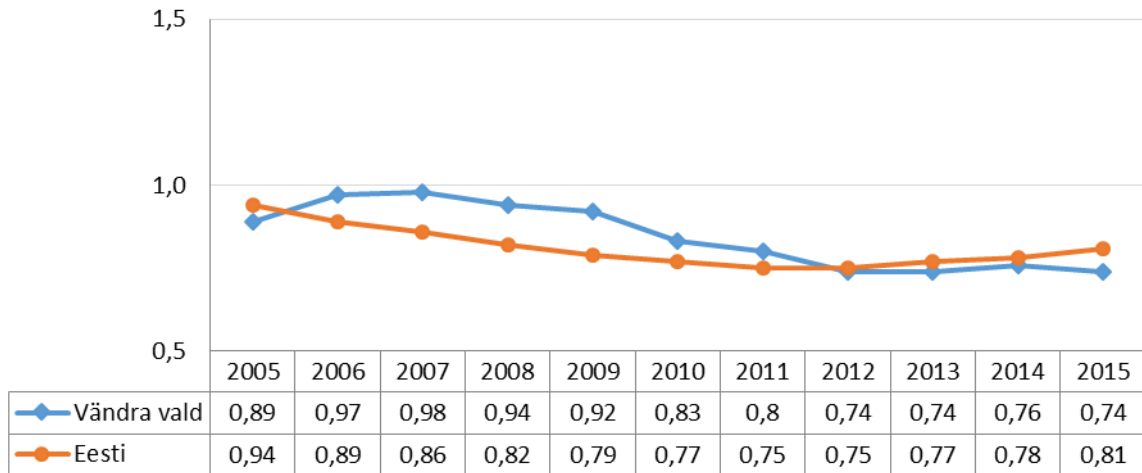

Joonis 1.2.6.b. Loomuliku iive kordaja. Allikas: Statistikaamet

Graafikust on näha, et kui Eesti loomuliku iive näitaja on samuti negatiivne, kuid on kordades positiivsem kui Vändra valla iive. Loomuliku iive kordaja võrdluses Eesti vastava näitajaga demonstreerib piirkonna jätkuvat arengutendentsi mittejätkusuutlikkuse suunas.

1.2.7. Demograafiline tööturusurveindeks

Vändra vallas on demograafiline tööturusurveindeks alates 2005. aastast väiksem kui 1, mis tähendab, et järgmisel kümnendil siseneb tööturule vähem inimesi, kui sealt vanaduse tõttu potentsiaalselt välja langeb. Tööealiste hulk väheneb.

Joonis 1.2.7. Demograafiline tööturusurveindeks. Allikas: Statistikaamet

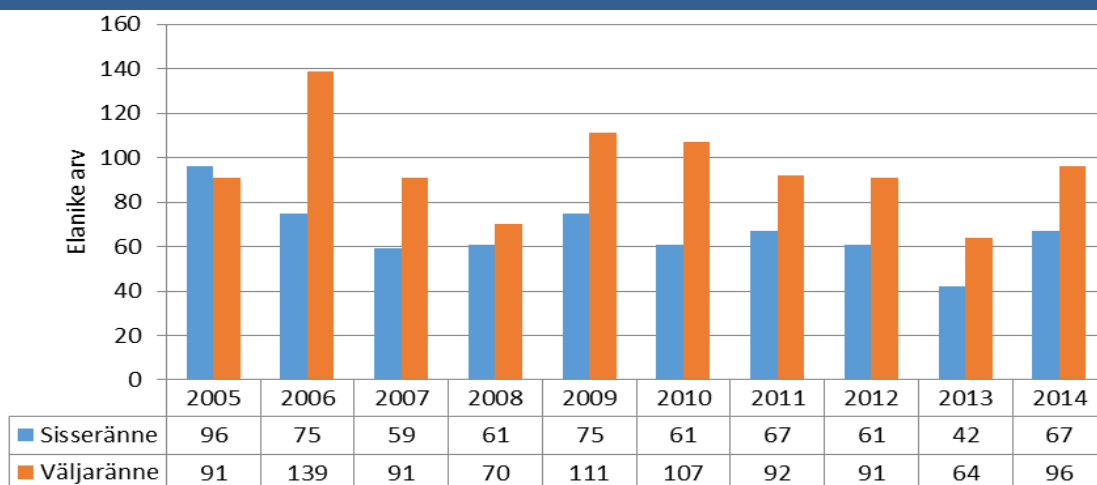
Eesti võrdluses on Vändra valla tööealiste inimeste vähenemise tendents suurem, mis tähendab ka suuremaid sotsiaalseid probleeme. Järgmisel kümnendil siseneb tööturule Vändra vallas vähem inimesi kui sealt vanaduse tõttu potentsiaalselt välja langeb.

1.2.8. Rahvastiku rahvuslik jaotus

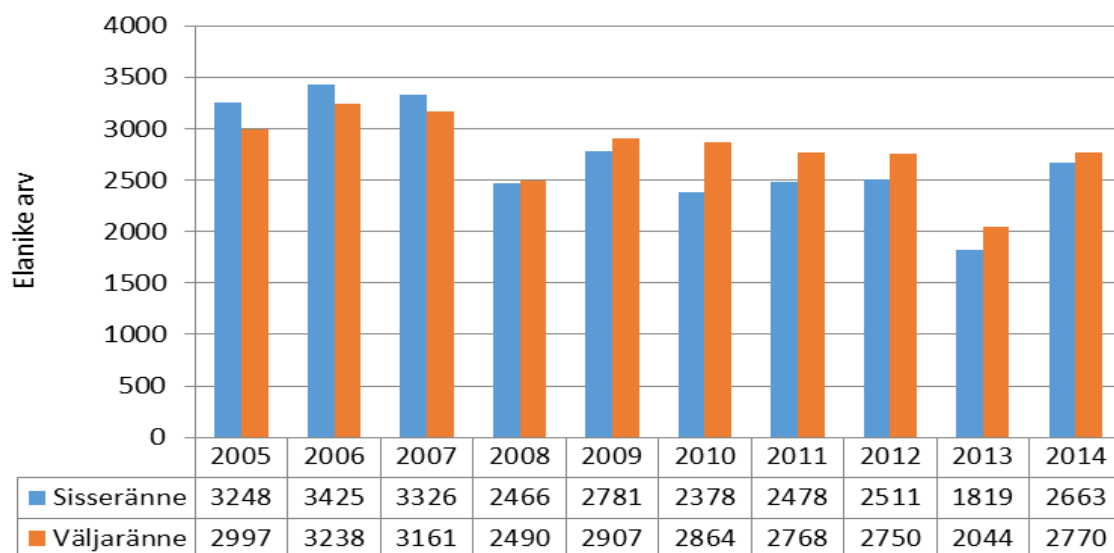
Vändra valla elanikest olid 2011. aastal 98 % eestlased. Ülejäänud 2 % sisse mahub 52 muust rahvusest elanikku ja 2 kodanikku ei ole oma rahvust määratlenud.

Kuna eelpoolloetletud rahvuste esindajad ei ole kontsentreerunud ühte valla piirkonda, vaid paiknevad hajusalt, ei pea terviseprojektide läbiviimisel arvestama erinevate kultuuride eripäraga, vaid integreerima muulased põhirahvuse hulka.

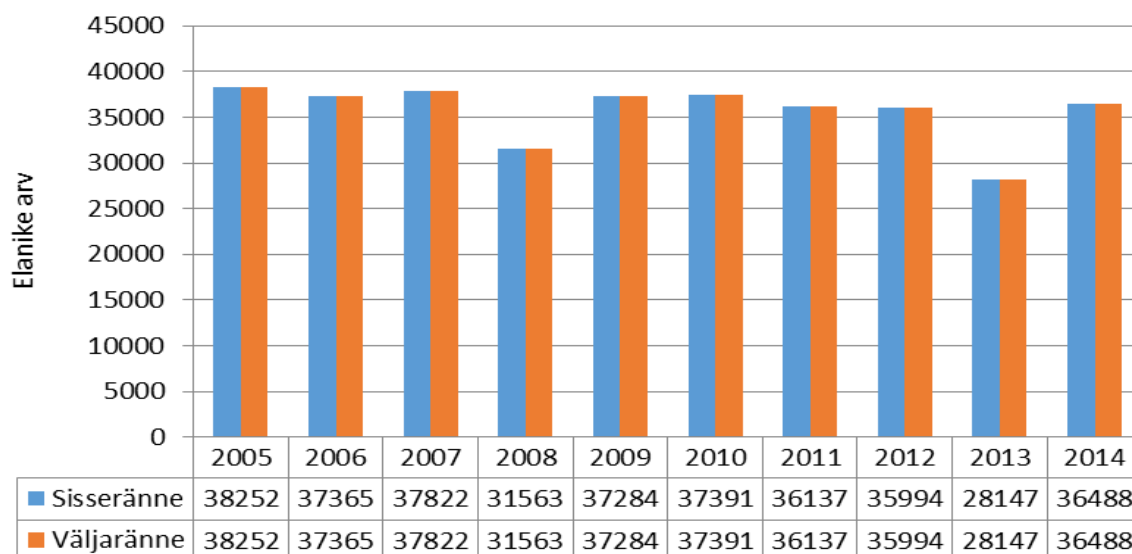
1.2.9. Siseränne

Joonis 1.2.9.a. Vändra valla siseränne. Allikas: Statistikaamet

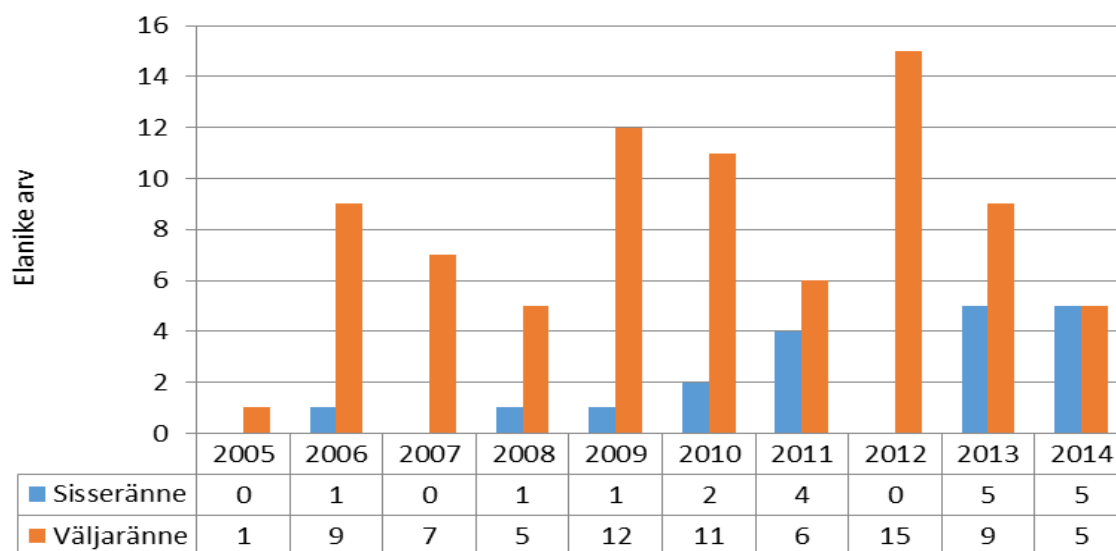
Joonis 1.2.9.b. Pärnu maakonna siseränne. Allikas: Statistikaamet

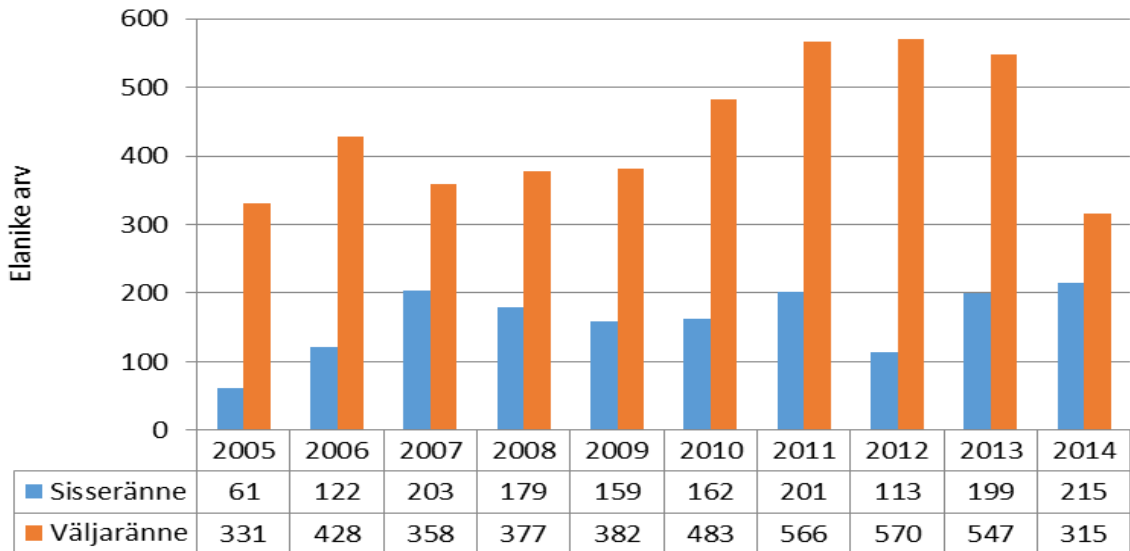
Joonis 1.2.9.c. Eesti siseräräne. Allikas: Statistikaamet

Eestiseselt on Vändra vallast rännanud aastatel 2005-2014 välja 288 elanikku. Võrdluses Pärnumaal üldise rahvastiku vähenemisega on Vändra valla väljarändetendents suurem. Põhjuseks on tasuvate töökohtade vähesus.

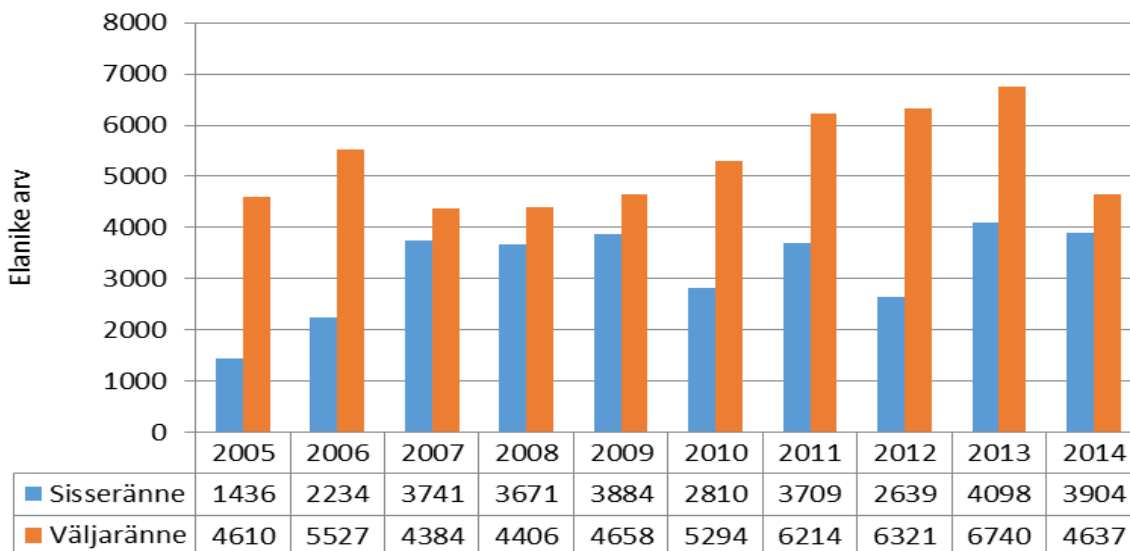
1.2.10. Välisäräne

Joonis 1.2.10.a. Vändra valla välisäräne. Allikas: Statistikaamet

Joonis 1.2.10.b. Pärnu maakonna välisränne. Allikas: Statistikaamet

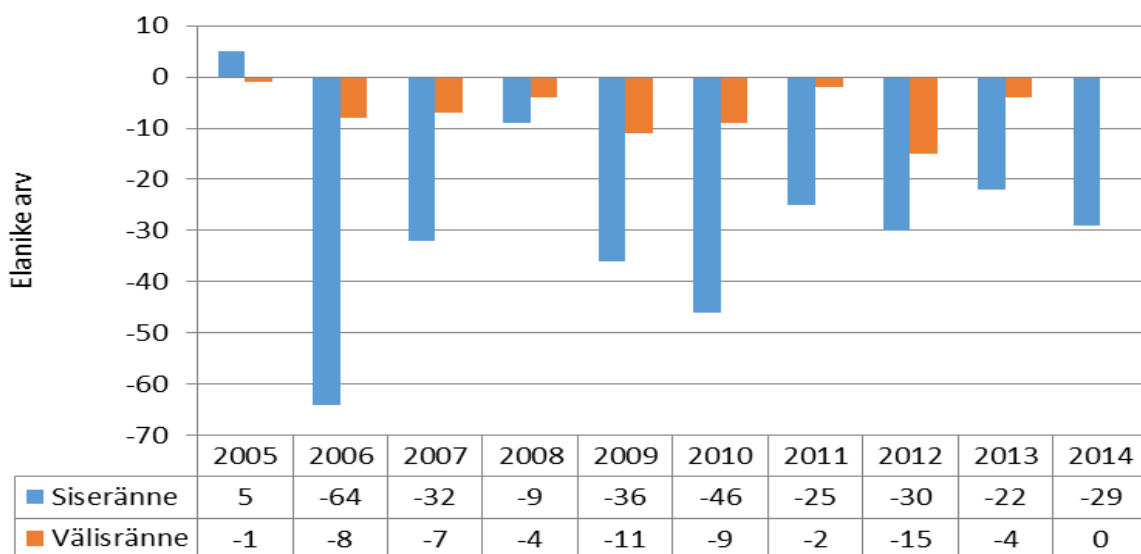
Joonis 1.2.10.c. Eesti välisränne. Allikas: Statistikaamet

Eestist, Pärnumaalt ja Vändra vallast teistesse riikidesse rändab rohkem elanikke kui sisse. Väljarände tipp Vändra vallas oli 2011-2013 aastal. 2014 aastal võrdsustus sisse ja väljaränne teistest riikidest, mis näitab arengu stabiliseerumist.

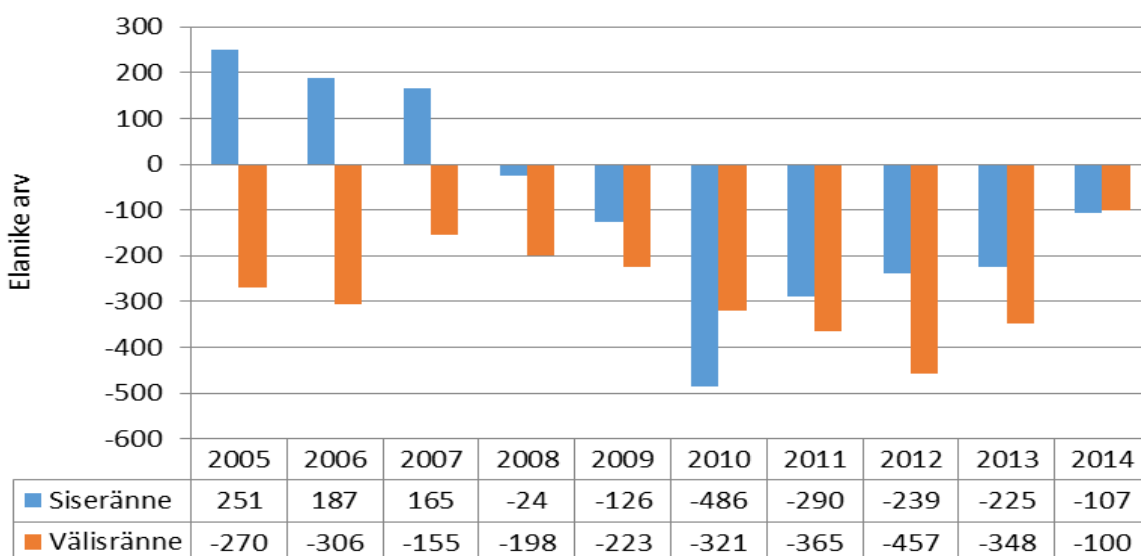
1.2.11. Rändesaldo

Rändesaldo näitab piirkonna rahvaarvu muutust sisse- ja väljarände tagajärjel kindla ajavahemiku (aasta) jooksul. Positiivne rändesaldo tähendab, et paikkonda on alaliselt elama asunud rohkem inimesi kui piirkonnast on lahkunud. Negatiivse rändesaldo puhul lahkub piirkonnast rohkem inimesi, kui sinna juurde tuleb.

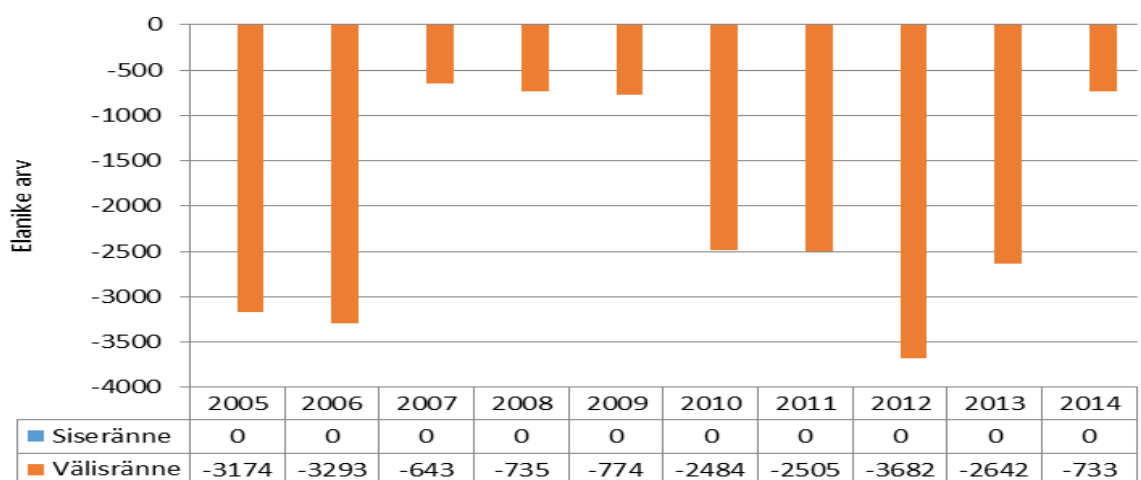
Elanike väljaränne vallast ja negatiivne rändesaldo on traditsiooniliselt iseloomulik Vändra vallale, Pärnumaale kui ka Eestile tervikuna. Negatiivne rändesaldo seab valla pikemas perspektiivis nii sotsiaalsete kui ka finantsiliste probleemide ette.

Joonis 1.2.11.a. Vändra valla rändesaldo. Allikas: Statistikaamet

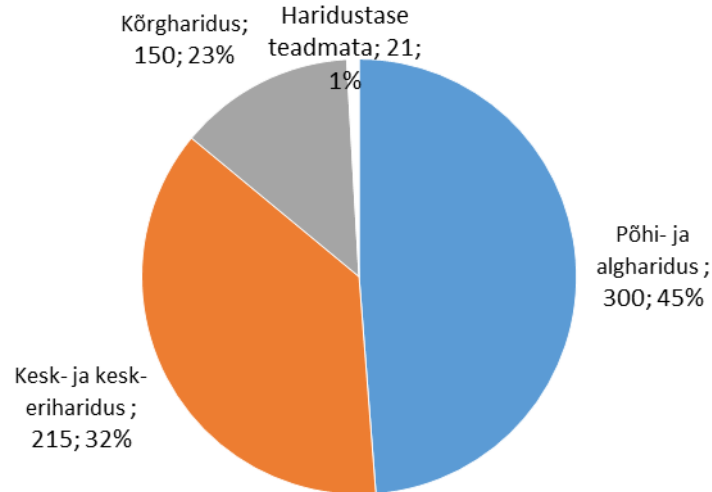
Joonis 1.2.11.b. Pärnu maakonna rändesaldo. Allikas: Statistikaamet

Joonis 1.2.11.b. Eesti rändesaldo. Allikas: Statistikaamet

1.2.12. Elanikkonna haridustase

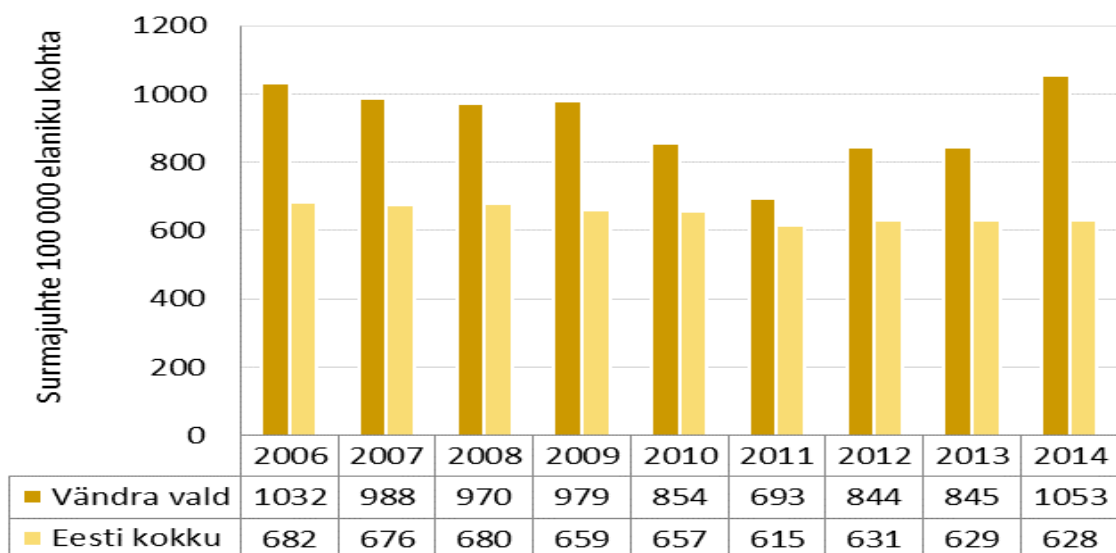
Elanikkonna haridustaseme kohta Vändra vallas annab ülevaate 2011. aasta rahvaloendus, mille kohaselt põhi- ja algharidusega elanike osakaal on 45%, kesk- ja keskeriharidusega elanike osakaal on 32% ja kõrgharidusega elanike osakaal on 23%.

Joonis 1.2.12. Elanikkonna haridustase (aastal 2011). Allikas: Statistikaamet

1.3. Rahvastiku tervises seisund

1.3.1. Suremus vereringeelundite haigustesse

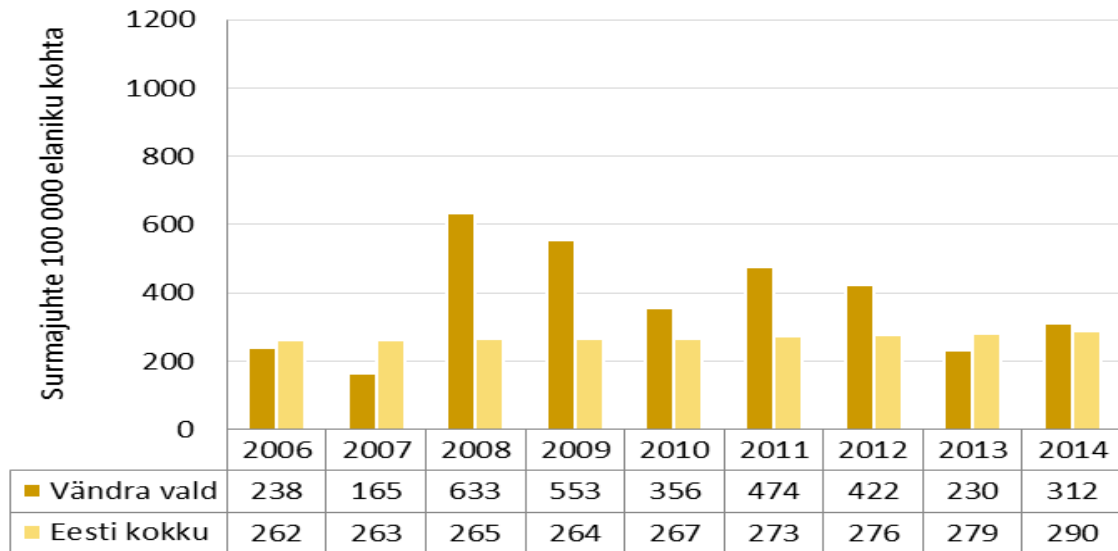

Joonis 1.3.1. Surmajuhude arv vereringeelundite haigustesse. Allikas: Tervise Arengu Instituut

Surmajuhude arv vereringeelundite haigustesse oli aastani 2011 Vändra vallas langevas trendis. 2011. aastal langes surmajuhude arv vereringeelundite haigustesse 33%. Alates 2011

on surmajuhtude arv vereringeelundite haigustesse Vändra vallas suurenenud ja 2014 aastal oli surmajuhte 100000 elaniku kohta juba 1053. Surmajuhtude suurenev trend Vändra vallas näit tõsiseid tervisprobleeme, kusjuures Eestis tervikuna on surmajuhtude arv vereringeelundite haigustesse vastupidiselt langevas trendis.

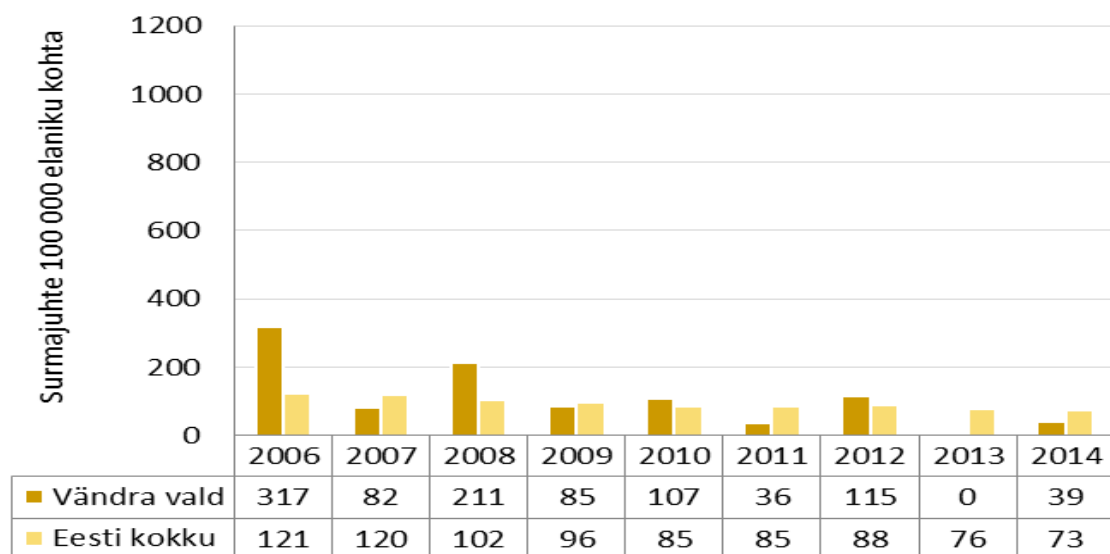
1.3.2. Suremus pahaloomulistes kasvajatesse

Joonis 1.3.2. Surmajuhtude arv pahaloomulistes kasvajatesse. Allikas: Tervise Arengu Instituut

Surmajuhtude arv pahaloomulistes kasvajatesse oli Vändra vallas 2008 aastal kõige kõrgem. 2014 hakkas surmajuhtude arv tõusma, mis näitab et probleemiga ei ole piisvalt tegeldud. Samal ajal on Eestis olnud surmajuhtude arv pahaloomulistes kasvajatesse suhteliselt stabiilne, kuigi on ka tõusvas trendis.

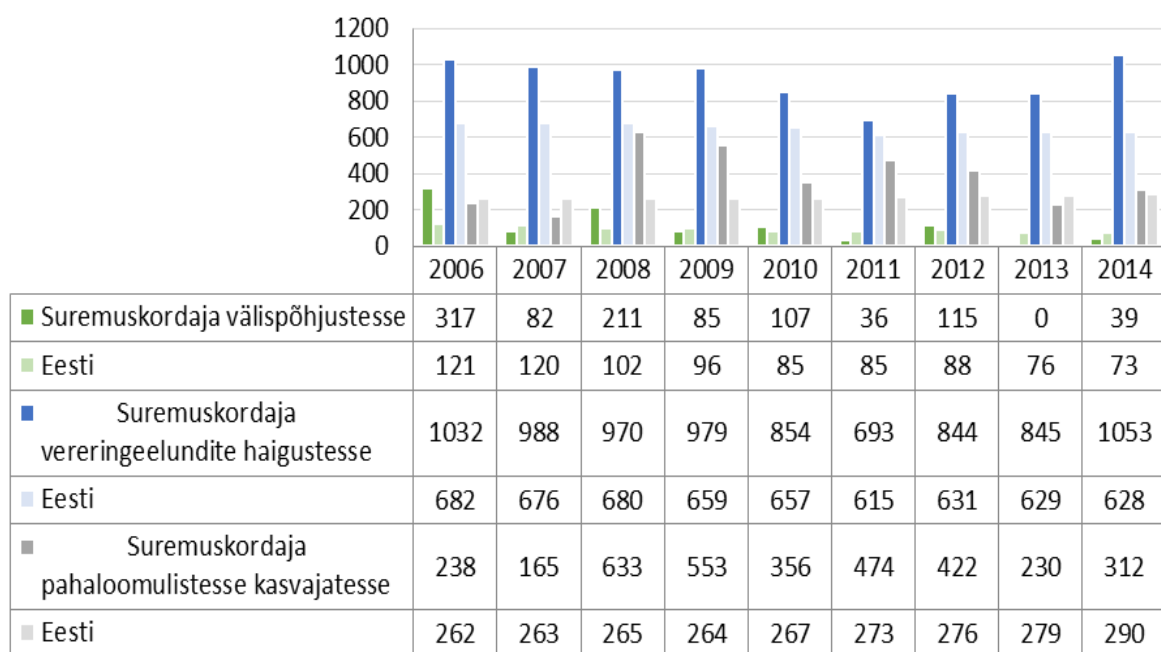
1.3.3. Suremus välispõhjustesse

Joonis 1.3.3. Surmajuhtude arv välispõhjustesse. Allikas: Tervise Arengu Instituut

Surmajuhtude arv välispõhjustesse (õnnetusjuhtumid, mürgistused ja traumad, jm) on Vändra vallas väike, kuid trend on muutlik. Võrdlusena on Eestis tervikuna trend stabiilsem, kuid ületab viimastel aastatel Vändra valla näitajat.

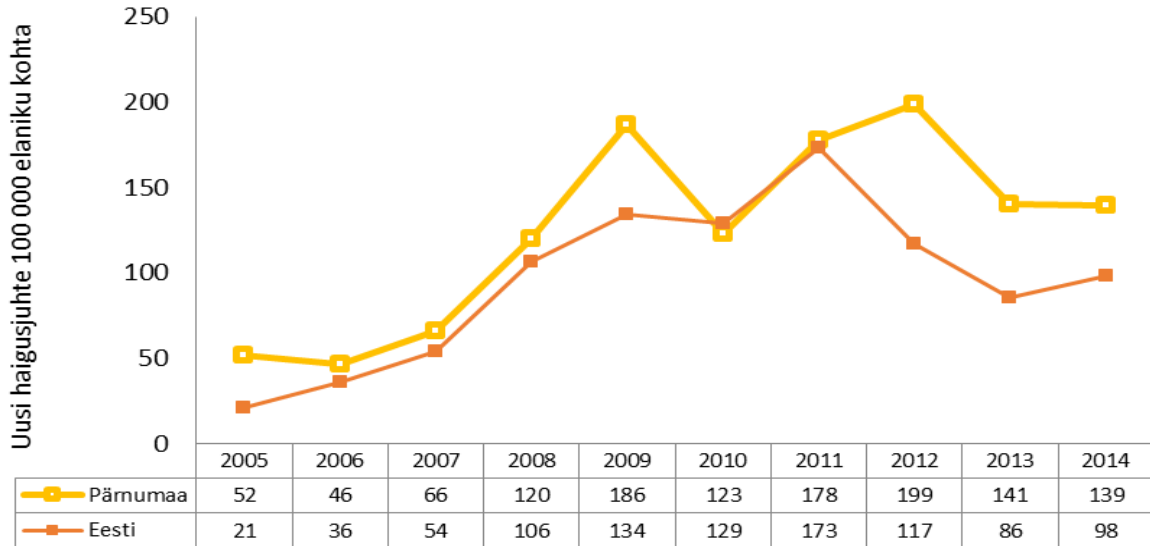
1.3.4. Suremuskordaja

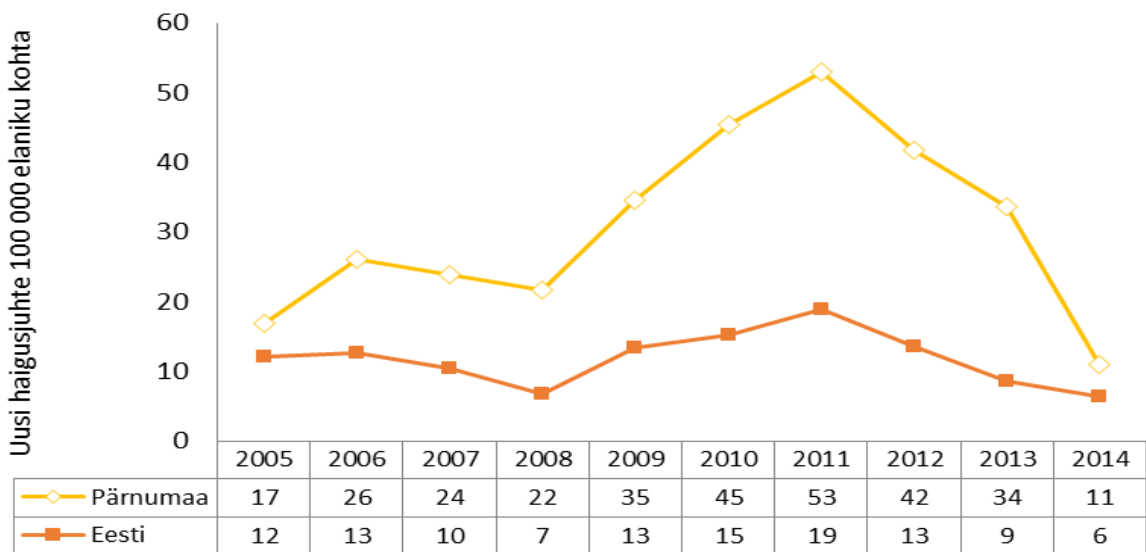
Joonis 1.3.4 Suremuskordajad 100 000 elaniku kohta Vändra vallas ja Eestis kokku

1.3.5. Valitud nakkushaigustesse haigestumus (puukborrelioos- ja entsefaliit, tuberkuloos, HIV jt haigused)

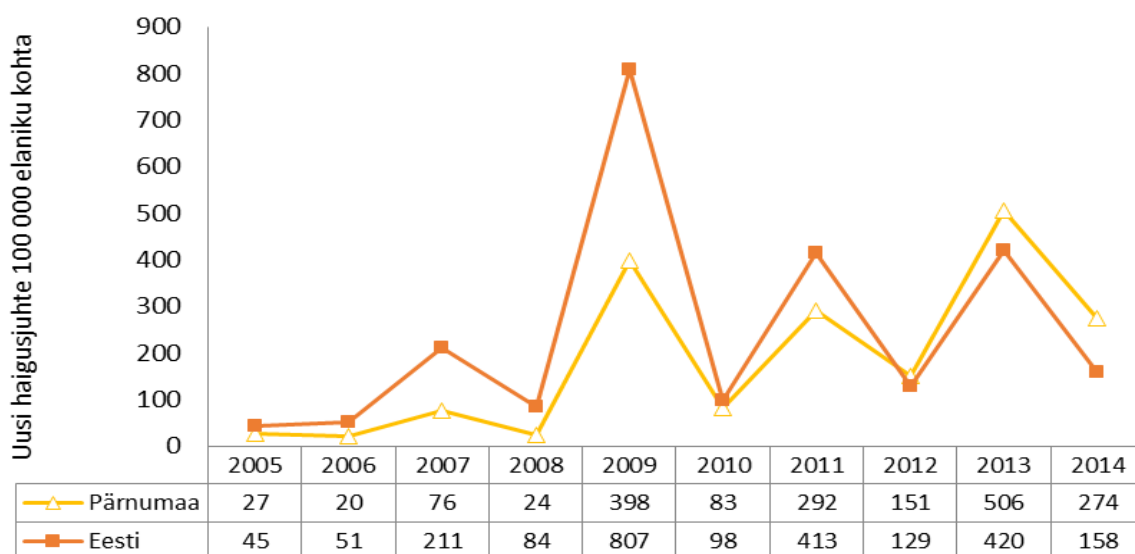
Vändra vallas nakkushaigustesse haigestumust kogutavate statistiliste näitajate põhjal pole võimalik eristada. Üldise pildi annavad Pärnumaa ja Eesti andmed.

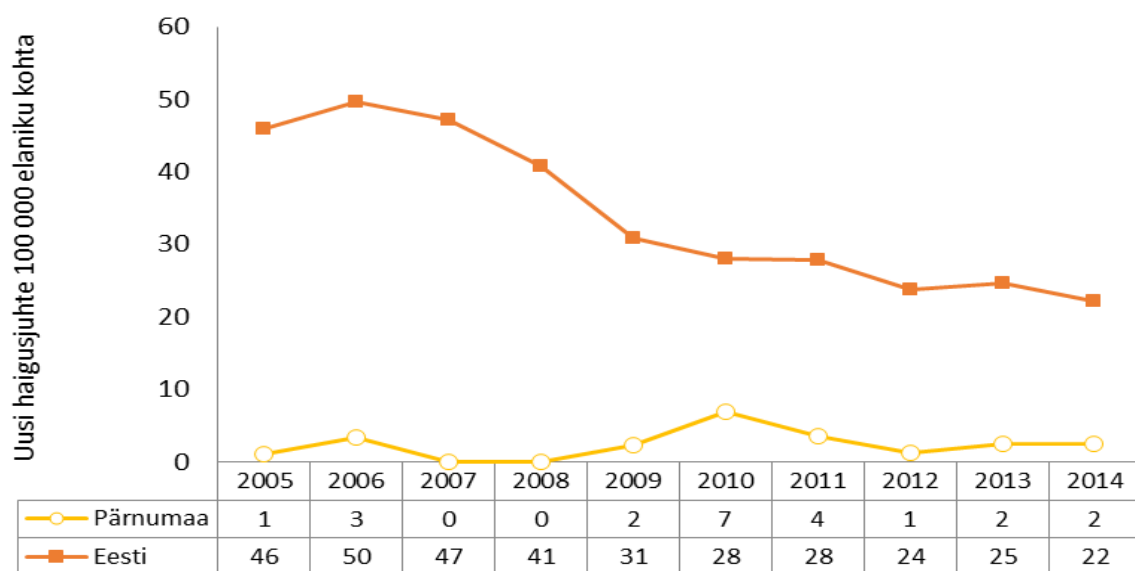
Joonis 1.3.5.a. Haigestumus Lyme'i tõppe (puukborrelioosi)

Joonis 1.3.5.b. Haigestumus puukentsefaliiti

Joonis 1.3.5.c. Haigestumus grippi

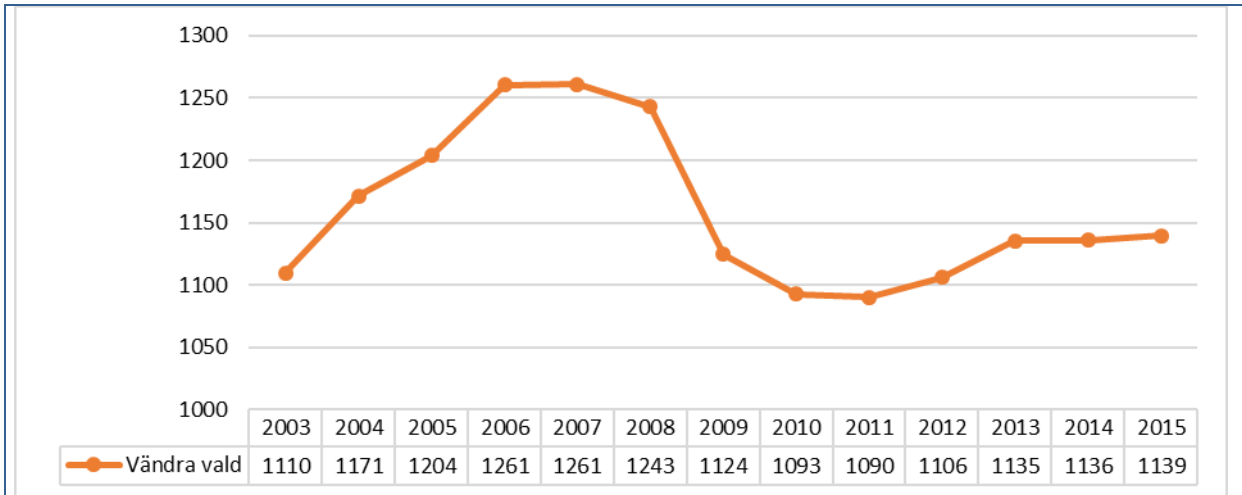

Joonis 1.3.5.d. Haigestumus HIV-tõppe

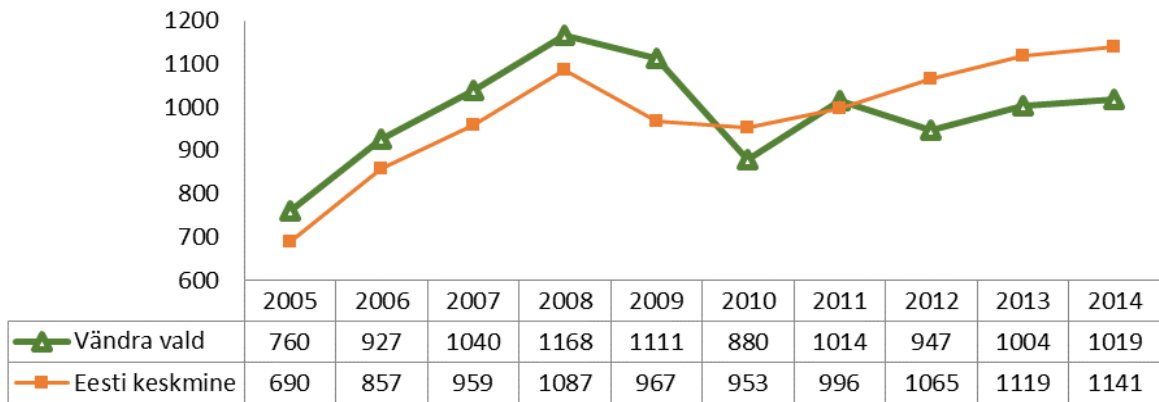
1.4. Omavalitsuse finantsvõimekus

1.4.1. Kohaliku omavalitsuse eelarve

Vändra valla arvestuslik tulu ühe elaniku kohta oli kuni 2010 aastani üle Eesti keskmise. Alates 2012 aastast on Vändra valla valla arvestuslik tulu ühe elaniku kohta jäänud allapoole Eesti tasemest keskmiselt 118 euro ulatuses. Maksumaksjate arv on vähenenud 2015 aastaks, võrreldes 2006- 2007 aasta tipuga, kokku 10%. Alates 2011 aastast on pööranud maksumaksjate arv Vändra vallas tõusule, mis annab lootust stabiilsele tulubaasile ning tagab töökohtade olemasolu. Investeeringute osakaal kuludest on võrreldav Eesti keskmisega. 2016. aastal lõpeb ka valla viimase laenu tagasimaksmine.

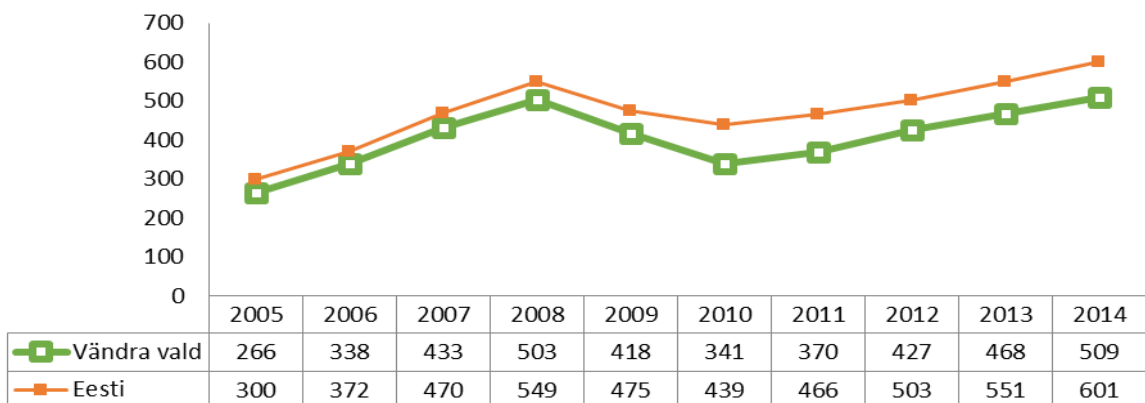
Joonis 1.4.1.a. Vändra valla maksumaksjate arv. Allikas: Statistikaamet

Joonis 1.4.1.b. Eelarvetulud eurodes ühe elaniku kohta. Allikas: Statistikaamet

1.4.2. Tulumaksu laekumine

Tulumaksu laekumine oli tõusis 2008 aastal ja ületab 2014 aastal ka juba seda tõusu 6 euroga. Vändra valla tulumaksu laekumine on üldiselt Eesti keskmisega sarnane, kuid siiski madalam (2014 aastal 92 eurot vähem). Arvestades maksumaksjate arvu stabiilsustrendi ei ole pikemas perspektiivis ette näha tulumaksu laekumise langust, mis annab lootuse arenguks.

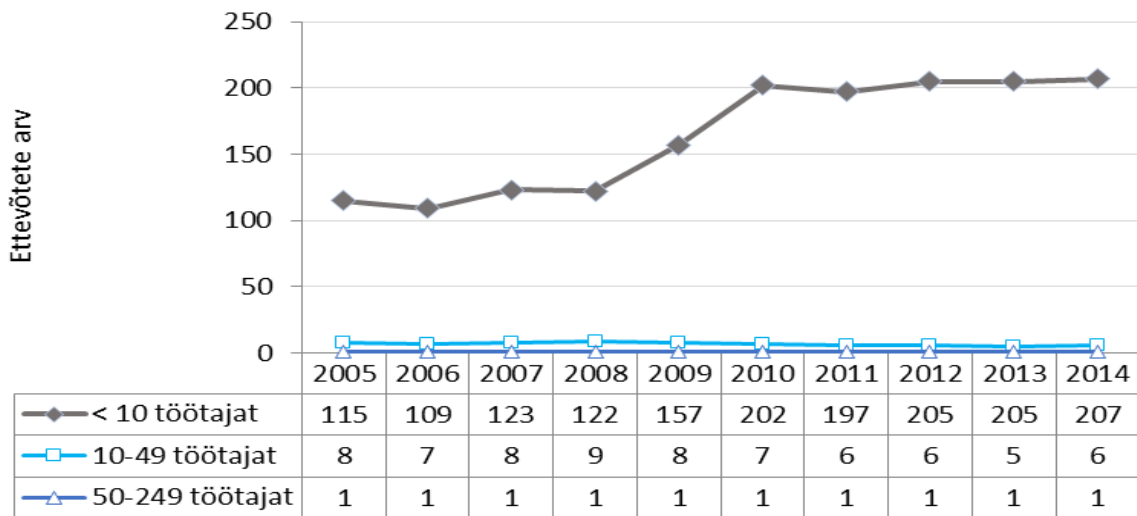
Joonis 1.4.2. Laekunud tulumaks ühe elaniku kohta. Allikas: Statistikaamet

2. SOTSIAALNE SIDUSUS JA VÕRDESED VÕIMALUSED

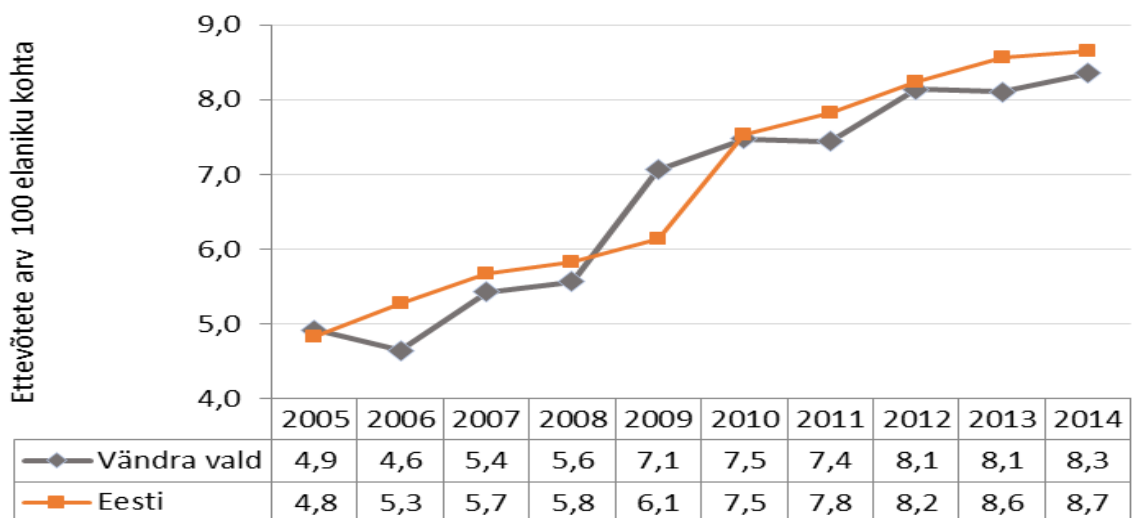
2.1 Tööturu olukord

2.1.1. Majanduslikult aktiivsed ettevõtted

Joonis 2.1.1.a. Valdav osa vallas eksisteerivatest ettevõtetest on mikroettevõtted (0-9) töötajat. Oluliselt vähem on väikeettevõtteid (10-49 töötajat) ning üks keskmise suurusega ettevõtte. Suureettevõtete puudumine jätab ilma küll paljudest töökohtadest, kuid samas hajutab ka riske kriisisituatsioonis, kus suureettevõtte kadumine toob endaga kaasa sotsiaalse krahhi. Kuna Vändra vald on rõngasvald, mille sisse jääb Vändra alev, siis töötab üks osa töövõimelisest elanikkonnast ka seal. väljaspool koduvalda. Ettevõtete arv 100 elaniku kohta jääb küll pisut alla riigi keskmisest, kuid näitab samasugust tõusvat trendi ja olles isegi aastatel 2005 ja 2009 väheke kõrgem.

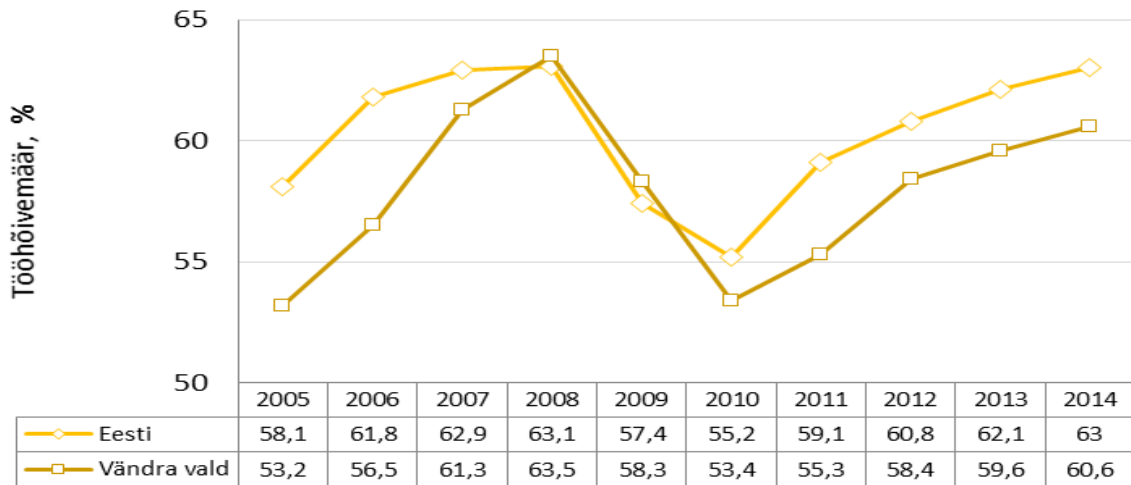

Joonis 2.1.1.a. Majanduslikult aktiivsed üksused/ettevõtted. Allikas: Statistikaamet

Joonis 2.1.1.b. Ettevõtete arv 100 elaniku kohta. Allikas: Statistikaamet

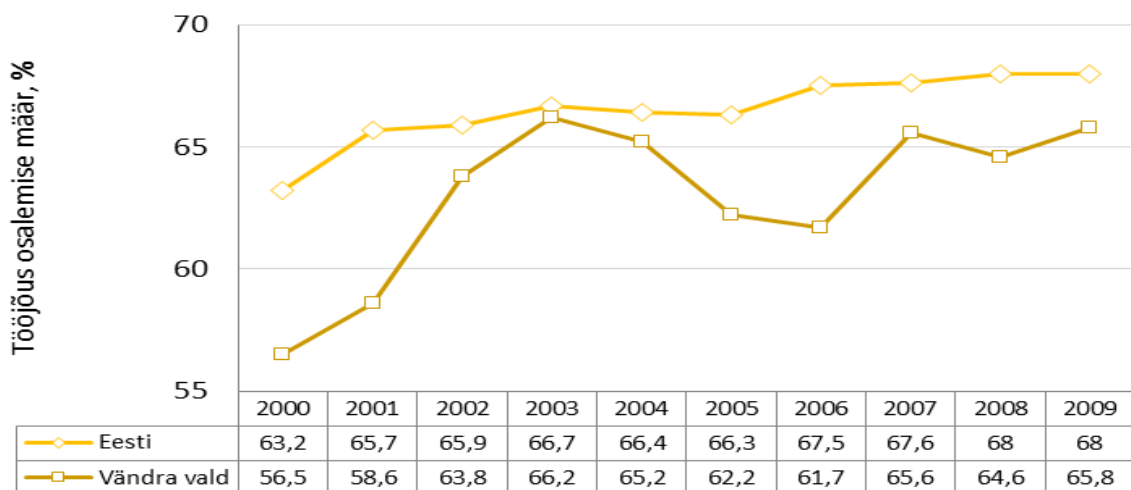
2.1.2. Tööhõive määr

Joonis 2.1.2. Tööhõive määr. Allikas: Statistikaamet

Tööhõive määr on Vändra vallas Eesti üldise hõivega võrreldes madalam, välja arvatud üksikud aastad. Tööhõive tipp on olnud aastal 2008. Samaselt Eesti üldise hõivega on tõusvas trendis.

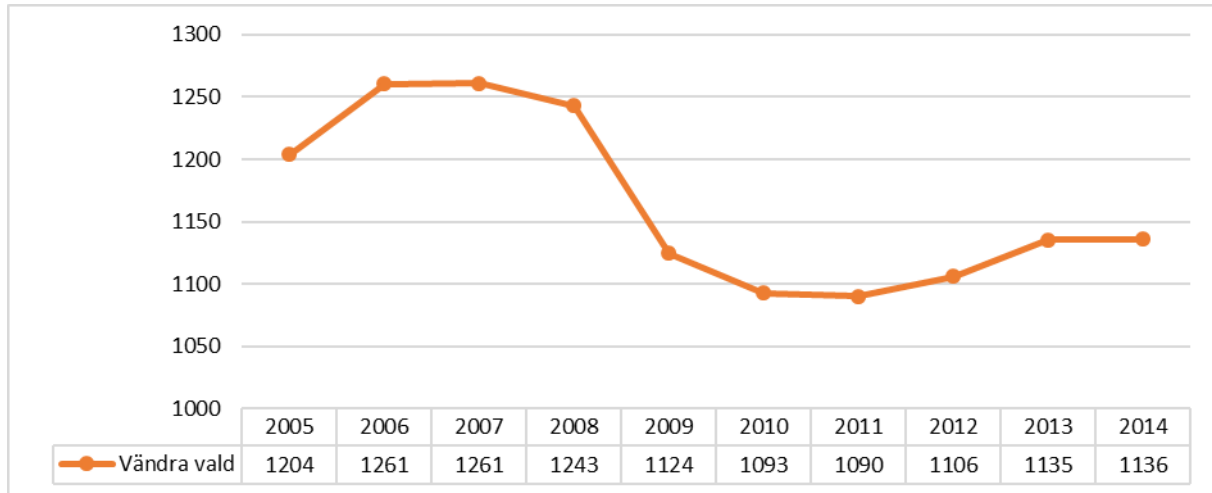
2.1.3. Tööjõus osalemise määr

Joonis 2.1.3. Tööjõus osalemise määr. Allikas: Statistikaamet

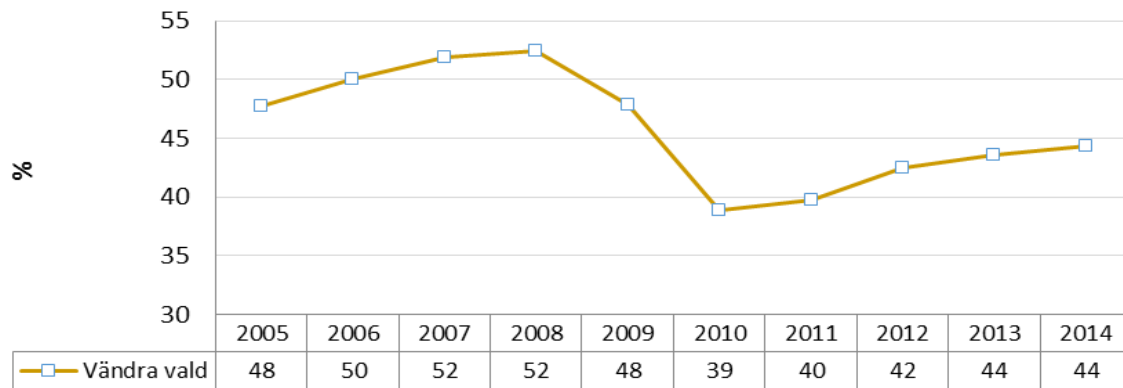
Võrreldes Eesti üldise arenguga on tööjõus osalemise määr Vändra vallas madalam ja näitab vahelduva eduga väikest tõusutrendi.

2.1.4. Maksumaksjad

Joonis 2.1.4.a. Vändra valla maksumaksjate arv. Allikas: Statistikaamet

Vändra valla maksumaksjate arv oli kuni aastani 2007 tõusvas trendis. Käesolevaks hetkeks on maksumaksjate arvu langus peatunud ja hakanud tõusma. Kuna töökohtade arv on piirkonnas stabiilne, siis maksumaksjate arvu kasv saab toimida ainult väljapool valda töötajavate elanike arvel. Tähtsust hakkab omama elamisväärne, turvaline keskkond ning vaba aja veetmise ja sportimisvõimaluste olemasolu.

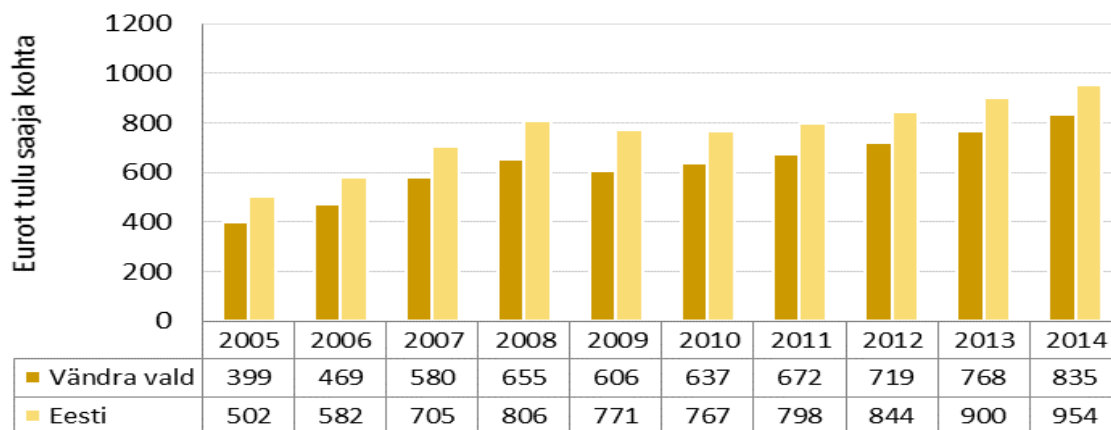

Joonis 2.1.4.b. Vändra valla maksumaksjate osakaal elanikkonnast.

Vändra valla maksumaksjate osakaalu vähenemine aastatel 2008-2010 on pööranud kasvutrendile, kuid ei ületa ka 2014 aastal veel 2008 aasta taset. Tõusutrend viitab tulevikus stabiilsele eelarvele ja elukeskkonnale.

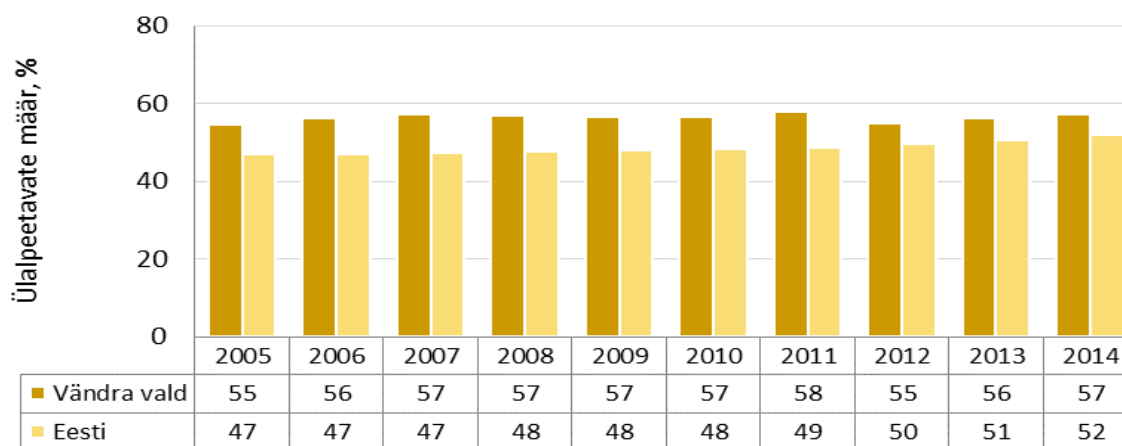
2.1.5. Keskmine brutotulu

Analüüsitaval perioodil on nii maksumaksjate osakaal kui ka keskmine brutotulu võrreldes Eesti keskmisega olnud madalam. Brutotulu kasv tõuseb proportsioonis Eesti keskmisega, kuid on 2014 aastal 119 eurot madalam. Kuna üldine elatustase tõuseb, siis surve maksumaksjale sotsiaal- ja tervishoiusfääri ülalhoidmiseks suureneb. Arenguks on siiski eeldused olemas, kui piirkonnas suudetakse hoida samasugust tõusutrendi.

Joonis 2.1.5. Keskmine brutotulu. Allikas: Statistikaamet

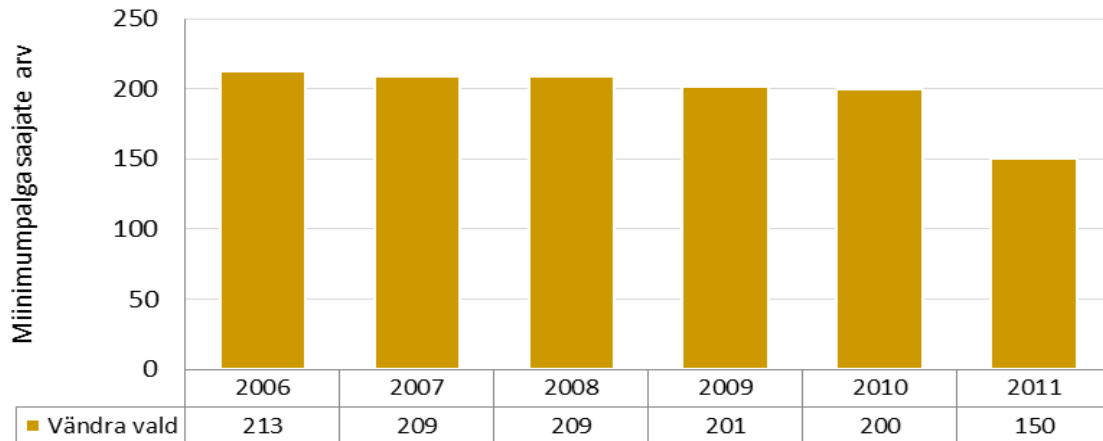
2.1.6. Ülalpeetavate määr

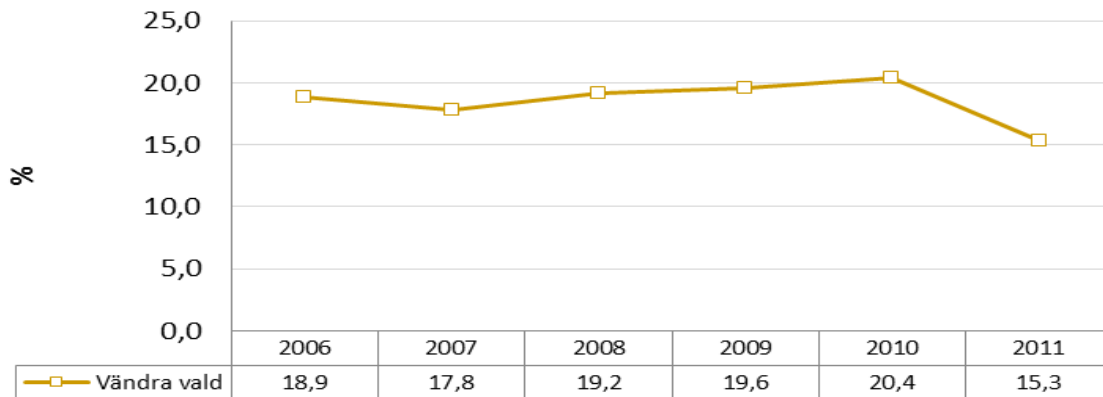
Joonis 2.1.6. Ülalpeetavate määr. Allikas: Statistikaamet

Ülalpeetavate määr on Vändra vallas olnud kõrgem kui Eesti keskmine tase. 2014. aastal oli 100 tööealise elaniku kohta on 57 ülalpeetavat, st iga 1,3 tööealise elaniku kohta üks ülalpeetav. Mida väiksem see suhe on, seda väiksem on koormus töötajatel.

2.1.7. Miinimumpalga saajate osakaal

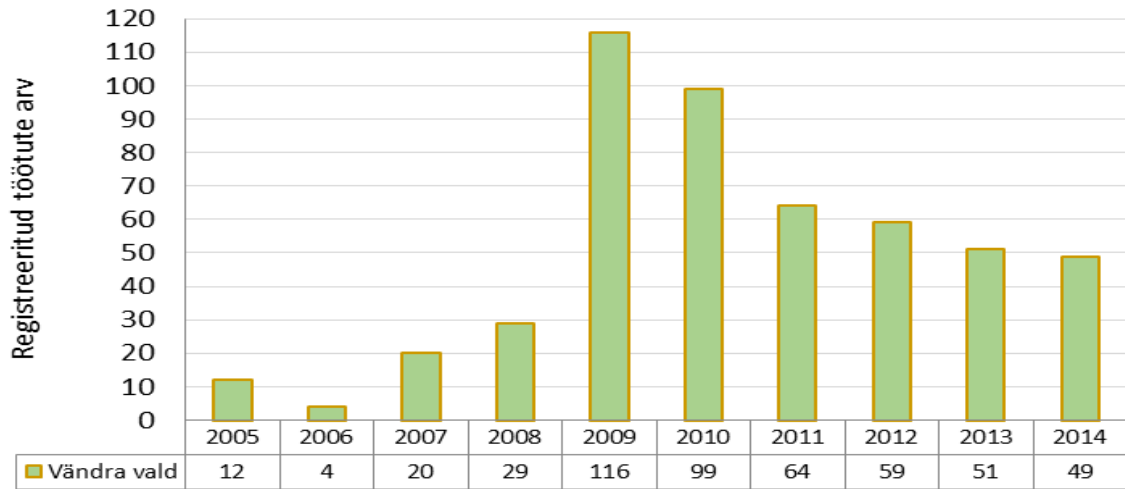
Joonis 2.1.7. Vändra valla miinimumpalga saajate arv. Allikas: EMTA

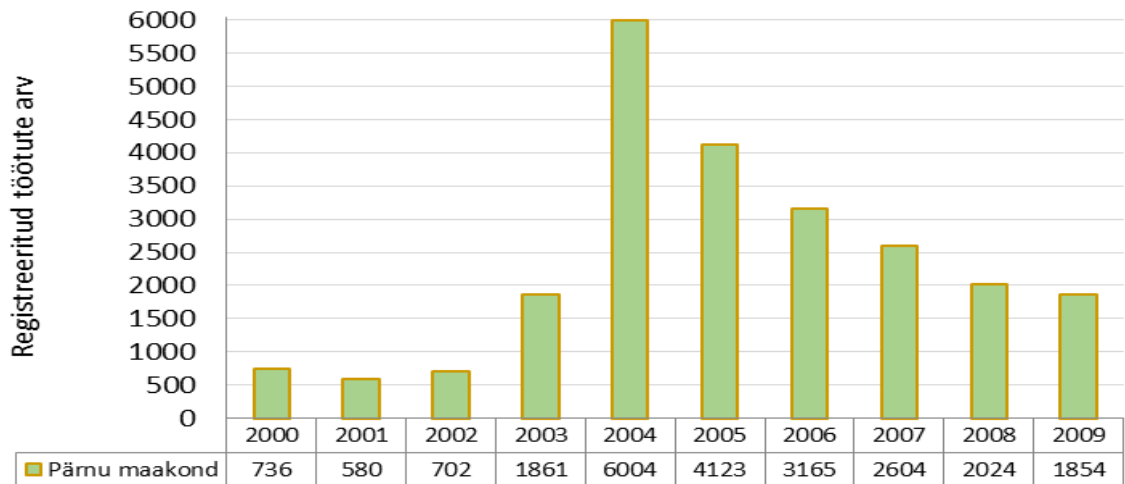
Joonis 2.1.7. Miinimumpalga saajate osakaal. Allikas: KOV

Vändra valla miinimumpalga saajate arv on küll vähenenud, kuid arvestades valla üldist palgataset on miinimumpalga saajate osakaal suur, mis näitab, et potentsiaalses vaesusriskis elavate inimeste grupp on suurenenud. Järelikult on vaja kavandada laiendada vajalike teenuste ja toetuste võrku ning hulka.

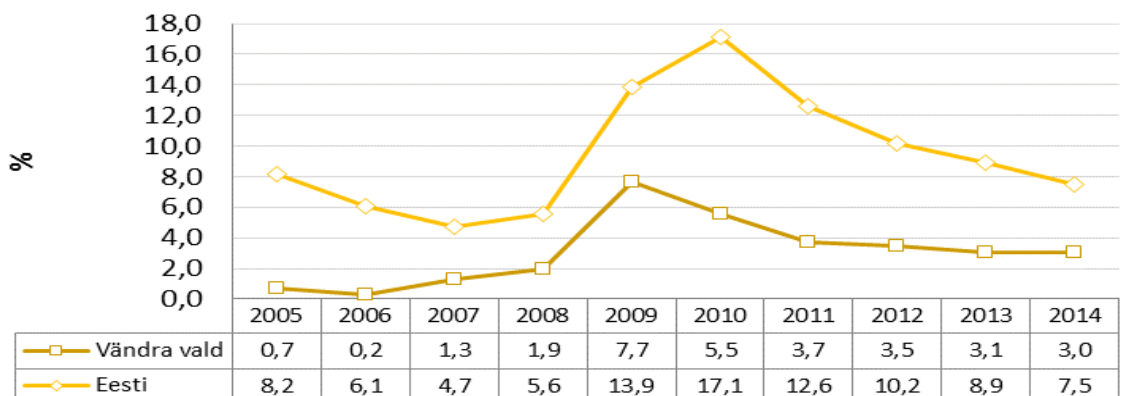
2.1.8. Registreeritud töötuse määr

Joonis 2.1.8.a. Registreeritud töötud Vändra vallas. Allikas: Töötukassa

Joonis 2.1.8.b. Registreeritud töötud Pärnu maakonnas. Allikas: Statistikaamet

Joonis 2.1.8. Registreeritud töötuse määr. Allikas: Statistikaamet

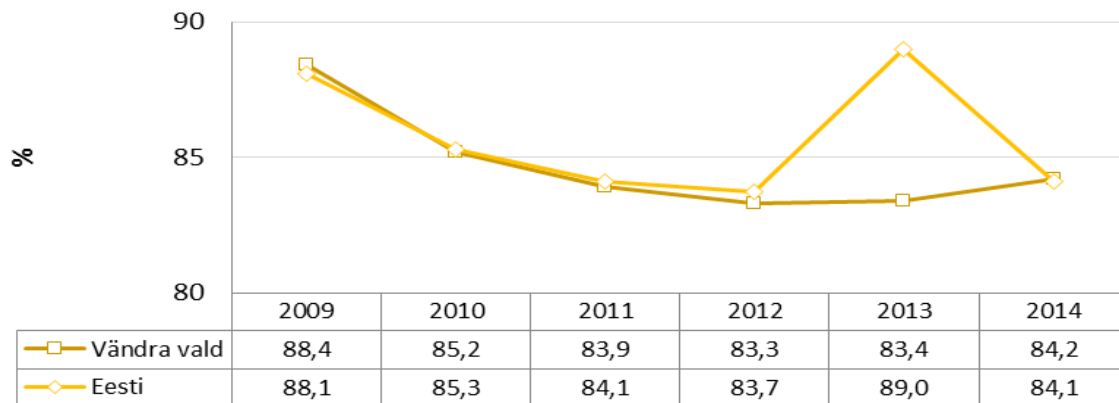
Nii töötute arv kui töötuse määr vallakodanike hulgas on 2009 aastal kasvanud eelmiste aastatega võrreldes 4 korda. Kui Eesti keskmine töötute osatähtsus tööjõus 2014. aastal on

7,5%, siis Vändra vallas on see 3%. Töötute osakaal on viimastel aastatel olnud langevas trendis, kuid 49 töötut 2014 aastal on siiski liiga suur. Kuna töötus on üks terviseriskidest, tuleb kavandada meetmeid sotsiaal- ja terviseriskide maandamiseks (kursused, nõustamisteenused, töökohtade loomine, koolitused, terviseteenuste tagamine kindlustamata isikutele).

2.2 Toimetulek

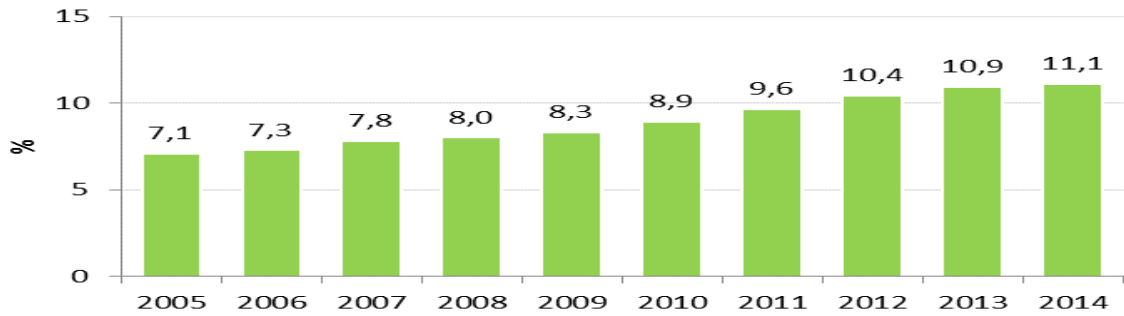
2.2.1. Ravikindlustusega katmine

Kõrge ravikindlustusega kaetute % vaadeldavatel aastatel tuleneb kindlasti kõrgest tööaliste ja tegusate inimeste osakaalust, kuid oma osa on kindlasti ka väga heal sotsiaal- ja tervishoiualatöötajate võrgustiku koostööl ning vallaarsti ametikoha olemasolul. Pika töötuse tõusuperioodi tulemusena suureneb kindlasti ravikindlustuseta inimeste arv, mis sunnib täna planeerima ressursse probleemiga tegelemiseks.

Joonis 2.2.1. Ravikindlustusega kaetud. Allikas: Haigekassa

2.2.2. Töövõimetuspensionäride osakaal kogu tööealisest elanikkonnast

Joonis 2.2.2. Töövõimetuspensionäride osakaal kogu tööealisest elanikkonnast. Allikas: Statistikaamet

Töövõimetuspensionäride osakaalu on hinnatud Pärnu maakonna andmete põhjal. Töövõimetuspensionäride osakaal tööealisest elanikkonnast näitab inimeste hulka, kes oma tervise tõttu ei saa töötada ning tõenäoliselt vajavad suuremal või vähemal määral tugiteenuseid. Töövõimetuspensioni saajate grupis võib olla erineva toimetulekuga inimesi, nt need kes peale töövõime kaotust edasi töötavad või need, kes taotlesid töövõimetuspensioni peale töö kaotamist.

Töövõimetuspensionäride arvu kasv on seotud tööpuuduse kasvuga.

2.2.3. Puuetega laste arv

Statistilised andmed paikkonna kohta puuduvad.

2.2.4. Puuetega täiskasvanute arv

Statistilised andmed paikkonna kohta puuduvad.

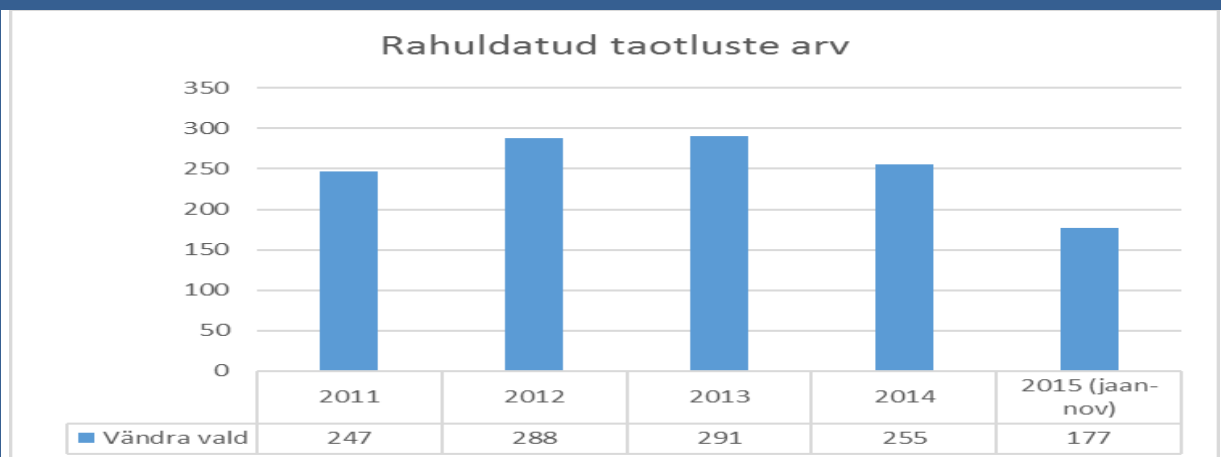
2.2.5. Toimetulekutoetused

Vaesus on oluline terviserisk. Seoses töötuse kasvuga on suurenenud oluliselt toimetulekutoetuse saajate arv, mis 2013 aastal oli 13. Antud gruppi sattunud inimesed on olulise terviseriskiga.

Joonis 2.2.5. Välja makstud toimetulekutoetused. Allikas: Statistikaamet

2.2.6 . Sotsiaaltoetused

Joonis 2.2.6. Vändra vallas rahuldatud sotsiaaltoetuste taotluste arv. Allikas: Sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregister

Eeltoodud tabelis kajastuvad järgnevad toetused:

- 1.kl astuja toetus
- eakate juubelitoetus
- küttepuude toetus
- prillitoetus
- puudega inimese toetus
- ravimitoetus
- muu täiendav sotsiaaltoetus

Lisaks makstakse:

- lapse sünnitoetust
- hooldajatoetust
- matusetootust

2.2.7. Sotsiaalteenused

Sotsiaalteenus on isiku või tema perekonna toimetulekut soodustav mitterahaline toetus.

Vändra vald pakub alljärgnevaid sotsiaalteenuseid inimeste toimetuleku parandamise eesmärgil:

- sotsiaalnõustamine
- lapsehoiuteenus
- eluasemeteenus
- transporditeenus
- koduhooldusteenus
- avahooldusteenus
- hooldamine hoolekandeesutuses
- toimetulekuks vajalikud muud sotsiaalteenused

Sotsiaalteenuste osutamiseks on Vändra vallal kaks avahooldustöötajat, Vihtra Päevakeskuse sotsiaalkorterid.

2.2.8. Kodutus

Kodutust Vändra vallas täheldatud ei ole. Juhul kui vallaelanikul ei ole elamispinda on probleem lahendatav valla sotsiaalkorterite kasutamise võimalusega.

2.3. Kaasatus kogukonna tegevustesse

2.3.1. Kogukonna motivaatorid

Vändra vallal on välja kujundatud rida traditsioone ja traditsioonilisi üritusi kohaliku identiteedi loomiseks ning kogukonna motiveerimiseks. Valla põhimääruse järgi on valla kõrgeimaks autasuks on tunnustus „Aastate tegu“. Tunnustusega "Aastate Tegu" kaasneb valla vapikujutisega meene tunnustuse saaja nime ja kirjega "Aastate Tegu" ning rahaline preemia. Lisaks neile kõrgetele tunnustustele on rida erinevaid tunnustusi. Väga populaarne on konkurss „Värvid valda“, mille eesmärgiks on motiveerida Vändra valla majaomanikke ehitiste korrastamisele ja seeläbi aidata kaasa valla üldilme parandamisele. Konkurss Värvid Vändra valda viiakse läbi iga-aastaselt. Tunnustusüritused on õpetajatele, sportlastele, kultuuriinimestele. Traditsiooniks on valla aastapäeva tähistamine, kus nimetatakse „Aastate tegu“ kandidaati ja tunnustatakse teisi valla tublisid ja ettevõtlikke inimesi ning ettevõtteid.

2.3.2. Elanike kaasamine

Elanikud on kaasatud otsustusprotsessidesse läbi volikogu liikmelisuse ning läbi laialdaste komisjonide, kus suur osa liikmetest ei ole volikogu liikmed, vaid aktiivsed vallakodanikud, kes soovivad vastavatel teemadel kaasa rääkida. Suurte programmdokumentide, nagu arengukava ja üldplaneeringu arutelud on avalikud ning nendesse töörühmadesse kaasatakse elanikke ja ettevõtjaid. Programmdokumente tutvustatakse külades. Volikogu juures

töötavad alljärgnevad komisjonid: eelarve- ja majanduskomisjon, hariduskomisjon, sotsiaalkomisjon, kultuuri- ja spordikomisjon, revisjonikomisjon. Lisaks volikogu komisjonidele on mitmeid lühemaajalisi ja projektipõhiseid töörühmi, läbi mille toimub osalusdemokraatia rakendamine.

Hoogustunud on kolmanda sektori ühenduste tegevus valla eesmärkide täitmisel. Suuremad projektid on ellu viinud MTÜ Kultuuriselts Kerkau, MTÜ Mädra Mäed, MTÜ Kadjaste, MTÜ Kolm Küla, MTÜ Järvemaastik, Terviseklubi MISPO, Jalgrattaklubi VIKO, MTÜ Suure Karu Pojad, jahiseltsid, jne.

2.3.3. Kultuurielus osalemise ja tarbimise võimalus

Kultuurielus osalemiseks on Vändra vallas suurepärased võimalused. Vändra valla territooriumil on neli rahvamaja Pärnjõe, Suurejõe, Võidula ja Kaisma. Võidula Rahvamaja juures on hoiul ka tulevase Vändra muuseumi materjalid. Vihtra külas asub Vihtra Külakeskus ja Kadjaste külas Kadjaste Vabaajakeskus. Kaismal tegutseb aktiivselt Kaisma Vöstateater, kelle suvised vabaõhuetendused maalilise Kaisma Järve platsil on muutunud üle Eestiliseks traditsiooniks. Avalikke etendusi korraldab suviti ka MTÜ Järvemaastik. Võidula Rahvamaja asub 1872 aastal ehitatud ainulaadses puidust mõisahoones, mis on riikliku kaitse all olev kultuurimälestis. Aktiivselt tegutseb ja pakub heade esinajatega kontserte Vihtra külakeskus.

On püütud luua võimalusi erinevatele vanuse- ja sihtrühmadele. Vändra valla erinevates piirkondades asub viis raamatukogu: Pärnjõe-, Vihtra-, Suurejõe-, Võidula- ja Kaisma Raamatukogu.

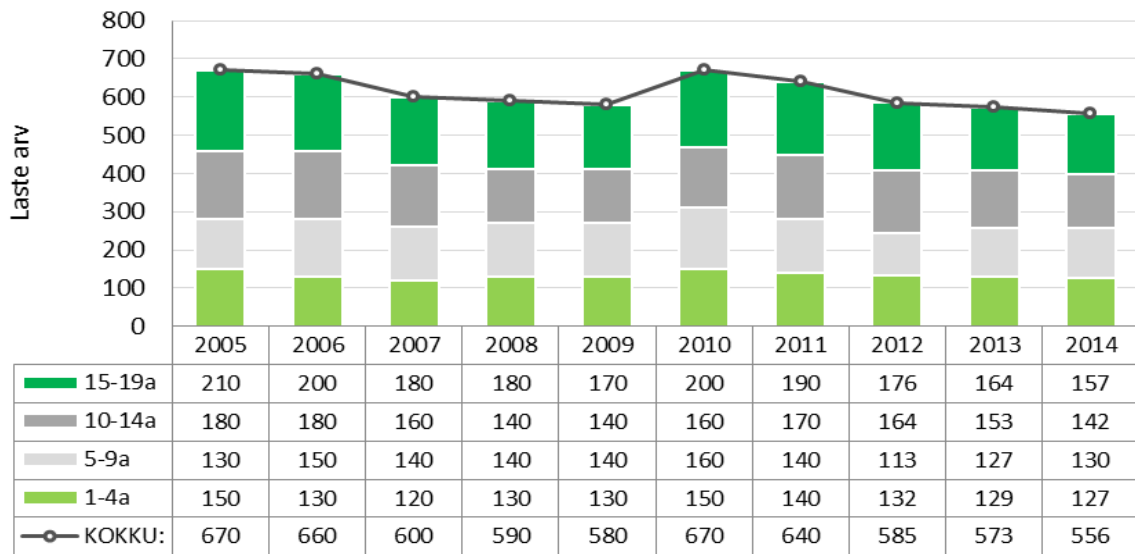
Oluline on ka Vändra alevi lähedus koos Kultuurimaja, Vändra Raamatukogu ja M. Lüdigi nim Vändra Muusikakooliga.

2.3.4. Naabrivalvepiirkondade arv

Naabrivalve on elanikke ühendav tegevus, et vähendada piirkonnas anonüümsust ja olla abiks naabritele. Naabrivalve liikumine seondub eelkõige kuritegevuse ennetusega aga eesmärk on tegeleda turvalisuse ja heakorruga ka laiemas mõttes. Naabrivalve ametlikke piirkondi Vändra vallas on hetkel seitse: Massu, Aluste I, Aluste, Ridaelamu, Lillaru, Laane ja Luuri.

3. LASTE JA NOORTE TURVALINE NING TERVISLIK ARENG

3.1. Laste arv

Joonis 3.1. Laste arv Vändra vallas. Allikas: Statistikaamet

Laste arv Vändra vallas on langevas trendis alates 2010 aastast. Perioodil 2010-2014 on laste arv vähenenud 114 lapse võrra. Arvestades sündide vähenemistrendi, seab see kokkuvõttes valla arengule piirid ning kogu haridusvõrgu jätkusuutlikkusele.

3.2. Lastele ohutu elu- ja õpikeskkond

Vändra valla lasteasutused asuvad traditsioonidega, kuid renoveeritud ruumides. Laste ja valla elanike kasutada on kaasaegse ehitisena Pärnjõe Põhikool. Vändra valla õpilaste tee kooli on üldiselt turvaline. Õpilastransport on korraldatud valla poolt hommikuse ja õhtuse bussiringiga. Kergliiklustee on ainult Pärnjõel, Kergus ning Vändra alevist kuni Suurejõe südameni. Perspektiivselt on kavas veel laiendada kergliiklusteede võrgustikku. Kõigis tiheasustatud piirkondades on renoveeritud tänavavalgustus.

Koolides on järk-järgult uuendatud mööblit, mis vastab kõikidele kaasaegsetele nõuetele. Kõiki Vändra valla haridusasutusi on remonditud vastavalt vallaelarve - ja struktuurifondide võimalustele.

Klassiruumides jälgitakse regulaarselt ruumide valgustust, korrapärast õhutamist, ruumide koristamist jne.

Veekogud- Vändra valda läbivad jõed on lastele atraktiivsed mängukohad talvel ja ujumiskohad suvel. Samuti on veekogud head ainetundide läbiviimise kohad, et uurida vee olustikku ja loodusmuutusi erinevatel aastaajadel.

Tee lasteaeda- Need lapsed, keda vanemad toovad autoga lasteaeda saavad autod parkida lasteaedade parklatesse, kust kulgeb ohutu tee lasteaedade õuealale ja sealt edasi lasteaia ukse. Lapsed, kes tulevad vanematega lähiümbruse majadest, peavad hoovialadel liikudes järgima liikluseeskirja. Liiklus ei ole tihe, aga ettevaatlik peab ikkagi olema.

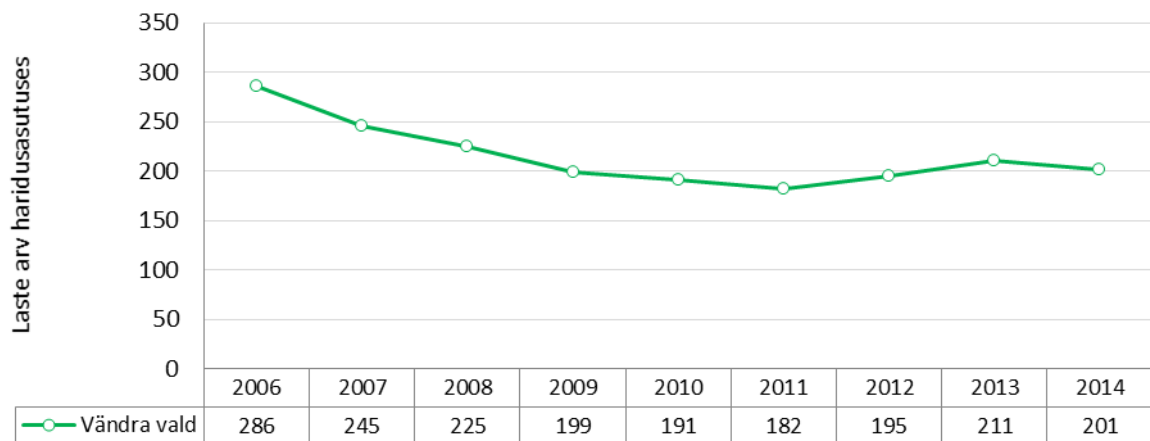
Mänguväljakud- on olemas Kergu Lasteaed-Algkooli juures ja Vihtra Lasteaia õuealal.

Mänguväljakutel on erinevad atraksioonid ja vahendeid (kiiged, liivakastid, ronimisredelid, jne). Koolide juures on spordiväljakud, mis vajavad renoveerimist.

Mööbel, mänguasjad, sisetemperatuur- lasteaedade ja lastehoiu mööbel vastab kõikidele nõuetele. Toole ja laudu on vastavalt laste pikkusele. Mänguasjad rühmades vastavad lapse eale.

Rühmaruumides on termomeetrid, et jälgida ruumide soojusrežiimi. Kergu Lasteaed-Algkooli hoonet köetakse põlevkiviõliga. Pärnjõe- ja Juuriakru Põhikooli köetakse maaküttesüsteemi abil.

3.3. Laste arv haridusasutustes

Joonis 3.3. Laste arv Vändra valla haridusasutustes. Allikas: EHIS

Laste arv Vändra valla haridusasutustes on vähenenud ajavahemikul 2006-2014 85 õpilase võrra, mis tähendab realselt seda et laste arv on vähenenud ühe kooli jagu. Tuginedes sündivuse langustrendile tuleb arvestada ka järgnevatel aastatel laste arvu vähenemisega, mis sunnib koolivõrku korrastama.

3.4. Tervistedendavad haridusasutused

Vändra vallas ei ole hetkel veel tervistedendavaid haridusasutusi. Oluline haridusasutuste teavitamine ja liitumine tulevikus.

3.5. Terviseteenuse olemasolu

Vändra valla kõigis lasteasutustes on tagatud kvaliteetne tervishoiuteenus, kuid puudub tervishoiutöötaja. Antud valdkonnaga tegelevad asutuste direktorid ja õpetajad, kaasates perearsti.

Vastavalt Põhikooli- ja Gümnaasiumiseadusele ja sotsiaalministri määrusele nr 54 (13.08.2010) osutatakse koolides medõe teenust. Õpilastele suunatud tegevused toimuvad vastavalt tervishoiu plaanidele.

3.6. Toitlustus haridusasutustes

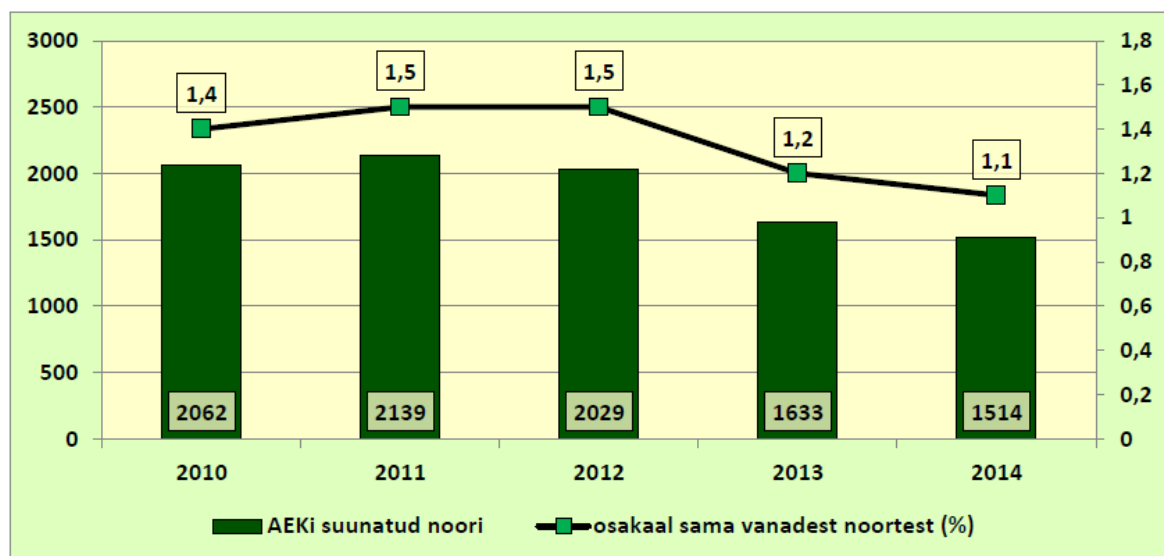
Vändra valla 3 haridusasutuses on köögid Kergu Lasteaed-Algkoolis, Pärnjõe Põhikoolis ja Vihtra Lasteaias. Juurikaru Põhikooli jaoks tehakse söök Pärnjõe Põhikoolis ja tuuakse siis kohale. Sooja koolilõunat saavad kõik lapsed. Vändra valla haridusasutused osalevad nii piima- kui koolipuuviljaprogrammis. Vändra valla haridusasutuste sööklad on alati pakunud lastele võimalikult tervislikku ja mitmekülgset toitu. Menüüsid kaasajastatakse ja täiendatakse pidevalt. Arvestatakse ka erimenüüd vajavate lastega, koostöös lapsevanematega on saavutatud mõlemaid pooli rahuldav tulemus.

3.7. Koolikohustuse täitmine

EHIS-e andmetel on Vändra valla põhikoolides koolikohustuse täitmine 100%. See tulemus on saavutatud ennekõike tänu koolide väga tublile tugiteenuste kasutamisele ja heale vallasisesele võrgustikutööle.

3.8. Alaealiste komisjonis arutatud esma- ja korduvjuhtude arv

EHISe andmetel suunati 2014 aastal alaealiste komisjoni 1514 noort, kelle suhtes oli algatatud vähemalt üks arutelu, mis jõudis otsuseni 2014 aastal. Nii alaealiste komisjoni suunatud noorte arv kui osakaal kogu vanusgrupist on viimastel aastatel järjest vähenenud (joonis 1.a) – näiteks kui nii 2011 kui 2012 aastal oli alaealiste komisjoni suunatud veidi üle 2000 noore (1,5% vanusgrupist), siis 2014 aastaks on suunatute arv vähenenud 2011 aastaga võrreldes 30% ning alaealiste komisjoni suunatute osakaal moodustab kogu vanusgrupist 1,1%.

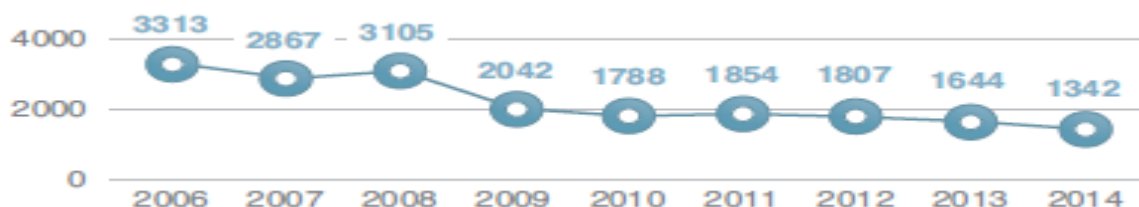
Joonis 3.8.a. Alaealiste komisjoni suunatud 7-17-aastaste noorte arv ja osakaal vanusgrupist 2010-2014 aastatel. Allikas: [Alaealiste komisjonide 2014. aasta ülevaade Eesti Hariduse Infosüsteemi andmete põhjal](#)

Maakond	KOV-i komisjon		Maakondlik komisjon	Otsuste arv kokku
	Komisjonide arv	Otsuste arv	Otsuste arv	
Harju maakond	15	179	27	206
Hiiu maakond			15	15
Ida-Viru maakond	4	217	55	272
Jõgeva maakond	1	9	70	79
Järva maakond	2		81	81
Lääne maakond			64	64
Lääne-Viru maakond			80	80
Põlva maakond			34	34
Pärnu maakond	9	149	26	175
Rapla maakond	3	13	43	56
Saare maakond			27	27
Tallinn	8	460		460
Tartu maakond	3	3	274	277
Valga maakond	1	10	61	71
Viljandi maakond	6	12	57	69
Võru maakond			41	41
KOKKU	52	1052	955	2007

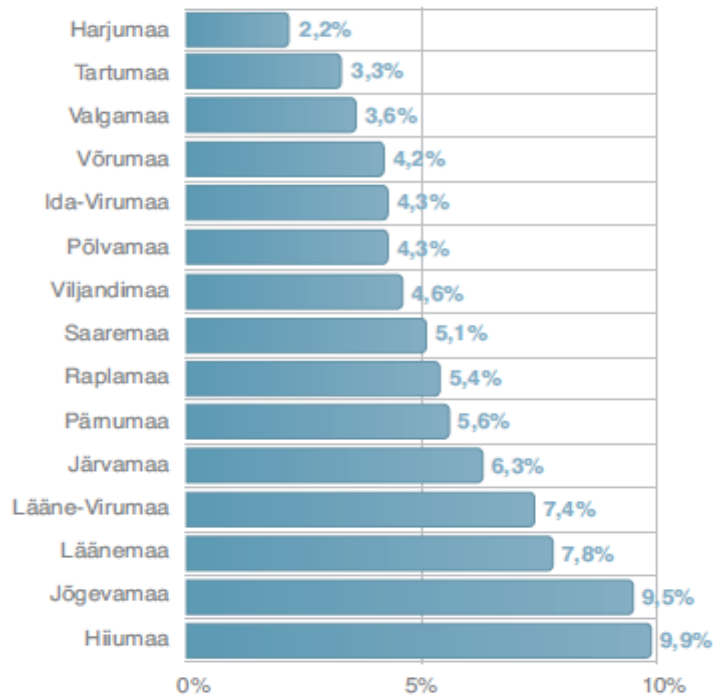
Joonis 3.8.b. Alaealiste komisjoni suunatud alaealise suhtarv samaealiste laste seas maakonnas. Allikas: [Alaealiste komisjonide 2014. aasta ülevaade Eesti Hariduse Infosüsteemi andmete põhjal](#)

3.9. Alaealiste süütegude arv

Eestis kokku panid alaealised 2014. aastal toime 1342 kuritegu, mis on 302 kuriteo võrra vähem kui 2013. aastal, kuigi alaealiste kurjategijate arv vähenes samal perioodil 93 isiku võrra. Alaealised kurjategijad moodustasid ligi 7% kõigist kuriteos kahtlustatavatest.

Joonis 3.9.a. Laste toime pandud kuritegude arv aastail 2006-2014. Allikas: Justiitsministeerium, Kriminaalpoliitika uuringud 20 Kuritegevus Eestis 2014

Joonis 3.9.b. Alaealiste kuritegude osakaal registreeritud kuritegudest maakonniti aastal 2014. Allikas: Justiitsministeerium, Kriminaalpoliitika uuringud 20 Kuritegevus Eestis 2014

Võrreldes 2013. aastaga registreeriti alaealiste kuritegusid rohkem vaid Saaremaal, kõikides teistes maakondades alaealiste kuritegude arv vähenes. Pärnu maakonnas registreeriti 2014 aastal Eesti alaealiste kuritegudest 8% (110).

3.10. Laste ja noortega tegelevad asutused

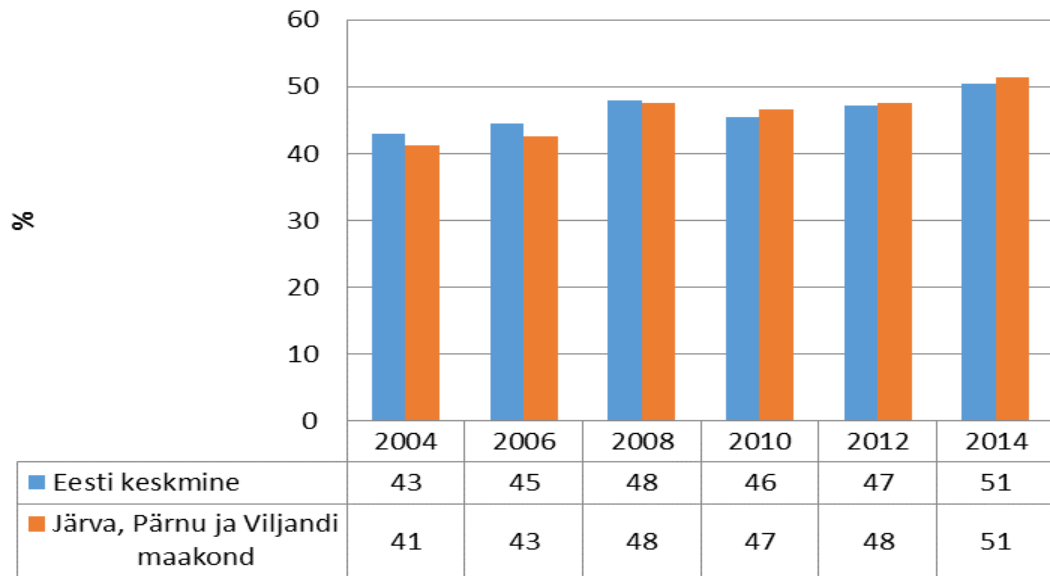
Riskikäitumise vähendamiseks tegelevad lastega Vändra vallas alljärgnevad asutused: Pärnjõe Põhikool, Pärnjõe Põhikool, Kergu Lasteaed-Algkooli, Vihtra Lasteaed, Pärnjõe lastehoid Naerulind, Vändra valla rahvamajad, külakeskused ja raamatukogud. Lisaks huviringid lastele ja noortele koolide juures.

3.11. Kohaliku omavalitsuse poolne initsiatiiv ja toetused tagamaks teenuste kättesaadavust

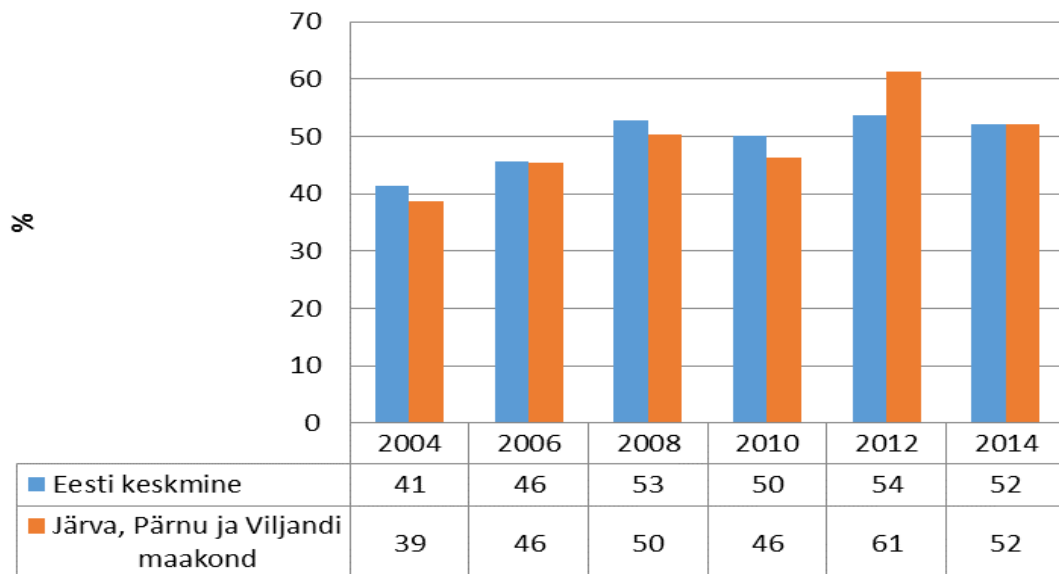
Koolides töötavad erialaspetsialistid: logopeed, parandusõppe õpetajad. Rakendatakse alljärgnevaid tugisüsteeme: arenguvestlused, klassijuhataja nõustamistegevus, aineõpetajate konsultatsioonitunnid, logopeediline abi, parandusõppe, individuaalne õppekava, individuaalne ainekava, koduõpe, pikapäevarühm, sotsiaaltöötaja nõustamine, lastevanemate konsulteerimine ja koolitus. Õpilastel on korraldatud valla poolt ujumisõpetus, koolide huviringid on lastele tasuta. Kooliminevatele lastele maksab omavalitsus nn I klassi astuja toetust, mille suuruseks on 65 eurot.

Vändra vald planeerib noorte töö- ja puhkelaagri taaskäivitamist. Eesmärk on pakkuda noortele, vanuses 7-17, töö ja vaba aja sisustamise võimalust.

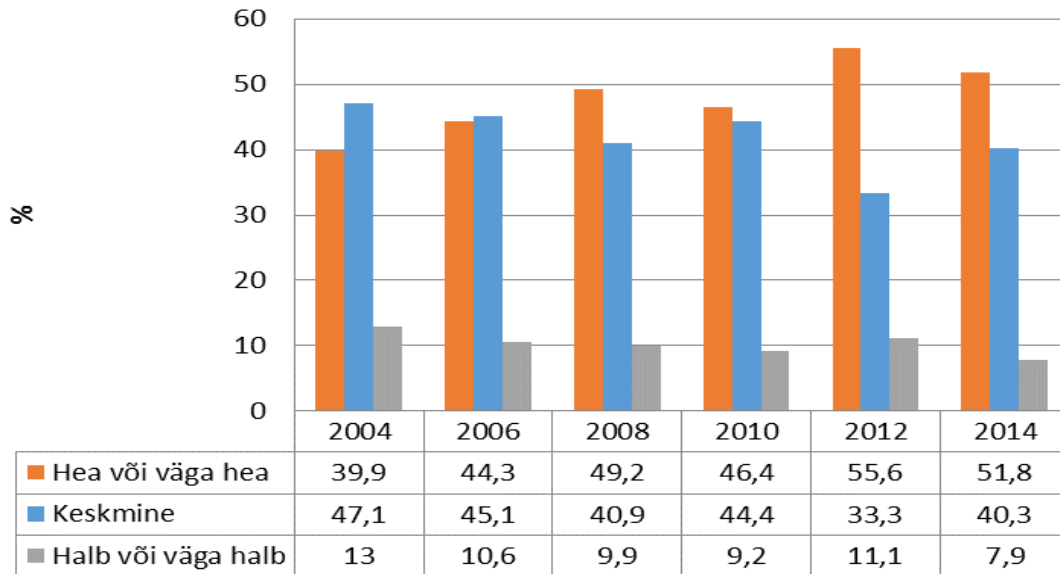
3.12. Laste subjektiivne tervisehinnang

Joonis 3.12.a. Hea või väga hea poiste tervise enesehinnang oma käesoleva aja tervisele.
Allikas: Terviseamet, kooliõpilaste tervisekäitumise uuring

Joonis 3.12.b. Hea või väga hea tüdrukute tervise enesehinnang oma käesoleva aja tervisele.
Allikas: Terviseamet, kooliõpilaste tervisekäitumise uuring

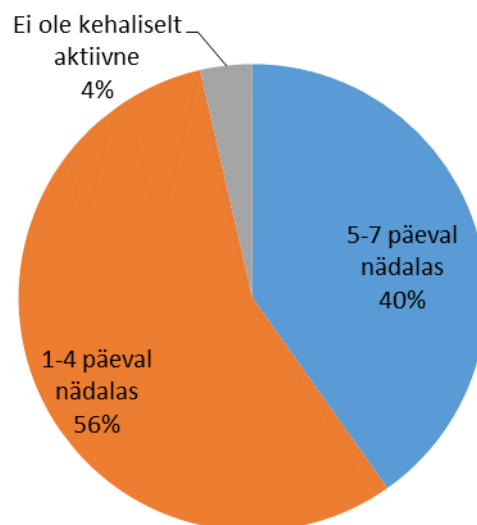

Joonis 3.12.c. Järva, Pärnu ja Viljandi maakonnas kooliõpilaste tervise enesehinnang oma käesoleva aja tervisele. Allikas: Terviseamet, kooliõpilaste tervisekäitumise uuring

Vändra valla kooliõpilaste kohta eraldi andmed puuduvad. Koolilaste tervisekäitumise uuringu põhjal saab öelda, et Pärnumaa koolilastest hindavad oma tervist heaks või väga heaks keskmiselt 51,8%. Poisid on oma tervise suhtes kriitilisemad kui tüdrukud. Väga halvaks nimetab oma tervist 0,8% piirkonna õpilastest. Enim nimetati halba tuju, närvilisust, kurvameelsust ja peavalu.

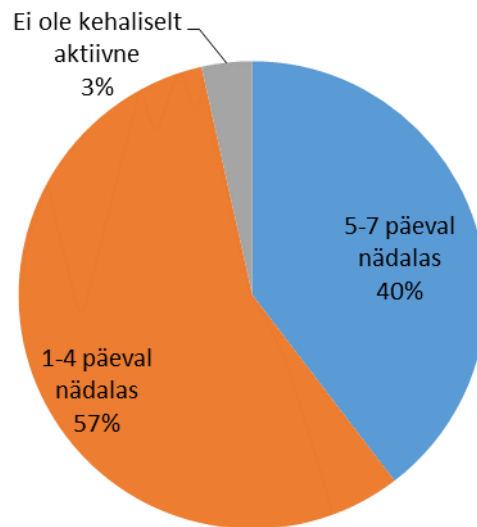
3.13. Kehaline aktiivsus ja kehakaal

Eesti 11-15-aastastest õpilastest on 1-4 päeval nädalas vabal ajal kehaliselt aktiivsed 56%, sellest tihedamini 40%. Üldse ei tegele vabal ajal sportliku tegevusega 4% lastest. Vanuse kasvades väheneb nende laste osakaal, kes pole vabal ajal kunagi aktiivsed.

Joonis 3.13.a. Eesti kooliõpilaste kehaline aktiivsus 2013/2014. Allikas: Terviseamet,

kooliõpilaste tervisekäitumise uuring

Joonis 3.13.b. Järva, Pärnu ja Viljandi maakonnas kooliõpilaste kehaline aktiivsus 2013/2014. Allikas: Terviseamet, kooliõpilaste tervisekäitumise uuring

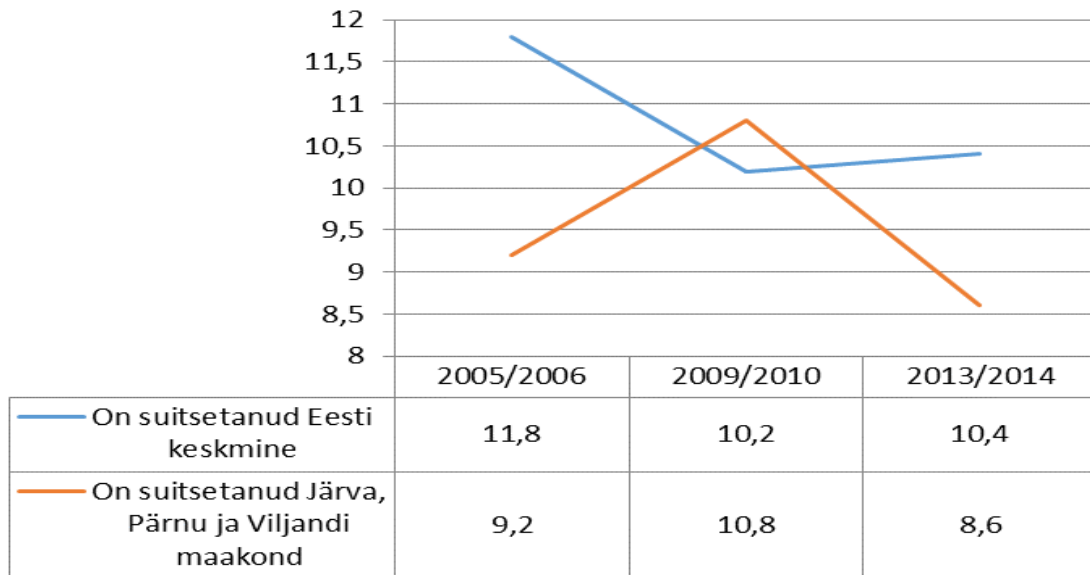
Vändra valla õpilaste kehalise aktiivsuse näitajate kohta uuringut tehtud ei ole. Pärnu maakonna kehalise aktiivsuse näitajad sarnanevad Eesti keskmisega. Kehaliselt mitteaktiivseid lapsi on maakonnas 1% vähem kui Eestis keskmiselt.

Kaaluindeksi hinnangu järgi on 82% lastest normkaalus, 4% alakaalus ning 14% ülekaalus. Tüdrukutest on ülekaalus 10,6% ning poistest 16,6%, sealhulgas ülekaalu näitajad on kõrgemad nooremate laste hulgas.

<http://www.tai.ee/et/terviseandmed/uuringud/download/324>

3.14. Sõltuvusained

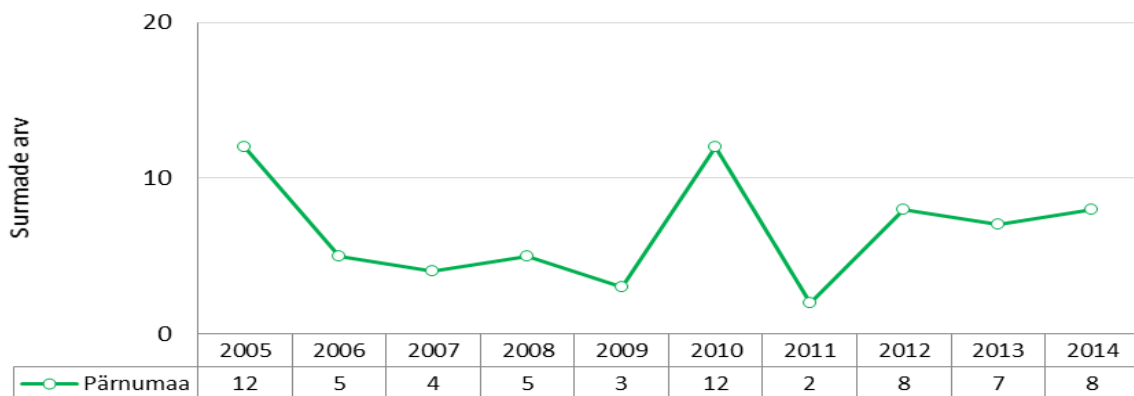
Vastavasisulisi statistilisi uuringuid Vändra vallas teostatud ei ole, seega pole võimalik kirjeldada kui suur osakaal noortest kasutavad ja kui sageli: alkoholi, suitsu ja kanepit jne. Leiame, et sellised uuringud oleksid väga vajalikud edasiste tegevuste planeerimiseks paikkonnas.

Joonis 3.14. Kanepi suitsetamine piirkonna järgi. Allikas: Terviseamet

Kooliõpilaste tervisekäitumise uuring näitab et Pärnu maakonna üldine tendents kanepi suitsetamise osas on võrreldes Eesti keskmisega langenud, mis on väga positiivne.

3.15. Laste surmad

Joonis 3.15. 0 - 15 aasta vanuste laste surmade arv Pärnu maakonnas. Allikas: Statistikaamet

Vändra valla kohta täpsed andmed puuduvad. Võrdlusena kasutatavad Pärnu maakonna üldandmed näitavad muutlikku seisu. Siiski on märgata tõusvat tendentsi, mis tähendab probleemidega mittetegelemist. Olulisel kohal laste suremuse vältimiseks on laste õnnetuste ja vigastuste ennetamine - lastevanemate koolituste läbiviimine, koolides haridusprogrammide korraldamine jne.

4. TERVISLIK ELU-, ÕPI- JA TÖÖKESKKOND

4.1. Keskkonna mõjurid

Vesi:

1. Joogivee kvaliteediga on probleeme terves vallas, seda eriti raua ja fluoriidide osas. Fluor on probleemiks sügavamates puurkaevudes ja rauasisaldus on üle normatiivse enamuses puurkaevudes. Vajalik on veepuhastusfiltrite paigaldamine. Majapidamiste varustamisele veega ja puhastusseadmetega on palju kaasa aidanud EAS-i poolse rahastusega Hajaasutuse programm.
2. Avalike randade ja supluskohtade turvalisuseks on paigaldatud hoiatussildid.

Heitvesi:

Pärnjõe-, Allikõnnu-, Vihtra-, Suurejõe- ja Kadjaste ÜVK aladel puhastatakse heitvesi reoveepuhastites. Hajaasutuses puhastatakse eramute heitveed lokaalsete puhastitega või kogutakse kogumiskaevudesse, kust viiakse lähimasse valla puhastisse. Hajaasustusprogramm on aidanud viia paljude majapidamiste heitveekäitluse nõuetele vastavaks.

Õhk:

1. Valla ametiruumides ei suitsetata. Ametiasutustes peetakse kinni nõudest ametiruumides mitte suitsetada. Jätkuvalt suitsetatakse õues toimuvatel üritustel, bussipeatustes ja tänaval.
2. Peentolmu osas Vändra vallas on probleeme suviti, kui pika põuaperioodi tulemusel kaob teedelt tolmutõkke. Mustkattega teedel ei ole tolmuga probleeme. Hajaasutuses muudetakse igal aastal olulisemad lõigud kruuskattega külateedest tolmuwabaks tolmutõkke paigaldamise tulemusel.

Välisõhk:

Õhusaasteloa omanik on aktsiaselts Tootsi Turvas, kes on viinud oma katlamaja nõuetele vastavaks.

Jäätmed ja jäätmekäitus:

1. Vändra vallas ei ole oma prügilat.
2. Jäätmekäitluseeskiri on vastu võetud ja korraldatud jäätmevedu teostab AS Eesti Keskkonnateenused. Jäätmehoolduslepingud elanikega on sõlmimised. Täidetud kõik seadusest tulenevad kohustused: avalikud pakendikonteinerid on paigaldatud. biolagunevad aia- ja pargijäätmed komposteeritakse.
3. Vallaelanikud saavad tasuta ohtlikud jäätmed üle anda Vändra Jäätmejaamas.

Muud mõjurid:

- Müra kohta otseseid mõõtmisi teostatud ei ole.

4.2. Tervisemõjude arvestamine paikkonna elukeskkonna planeerimisel

Elamute ja piirkondade planeerimisel lähtub Vändra vald olemasolevast üldplaneeringust ning elanike ja investorite plaanidest elamupiirkondade arendamisel. Üldplaneeringus on arvestatud perspektiivsete arengutega, ning jäetud nii rohealasad sportimiseks kui ka alasid teenuste osutamiseks. Kõigi huvide kaasamiseks toimub palju arutelusid ja toimuvat

avalikustatakse valla kodulehe ja ajalehe Vändra Teataja kaudu.

4.3. Transport ja teedevõrk

Teede jagunemine	km	%
riigiteed	170	47%
kohalikud avalikud teed	115,72	32%
avalikult kasutatavad erateed	38,305	11%
erateed	37,285	10%

Tabel 4.3. Vändra valla teedevõrk 2014. aastal. Allikas: Vändra Vallavalitsus

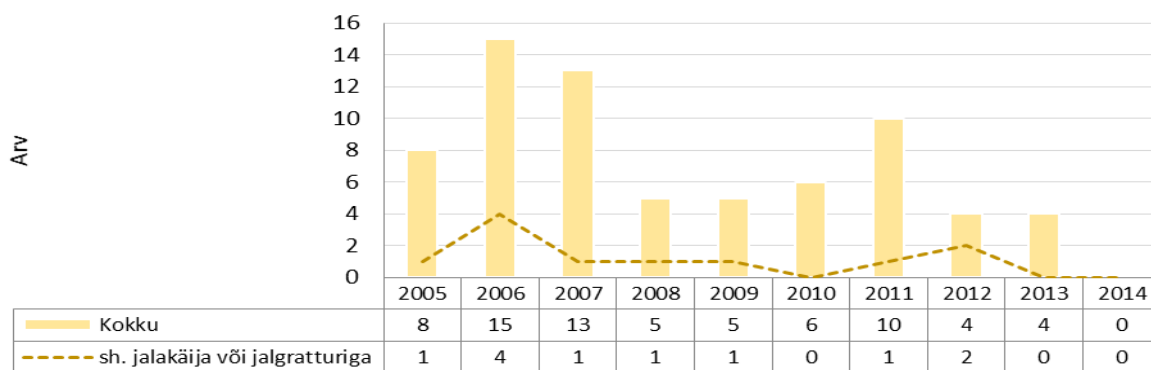
Kuigi kõik peamised külakeskused on ühendatud mustkatttega teedega, on ka palju kruusateid, mis viivad alla elukeskkonna hea kvaliteedi. Tänavavalgustusega kaetud piirkonnad on Pärnjõe-, Kaisma, Vihtra-, Suurejõe-, Allikõnnu ja Kadjaste külade keskused. Liiklusintensiivsus on kõige suurem valda läbival Pärnu - Rakvere - Sõmeru maanteel (2475 sõidukit päevas). Aluste – Kergu teel liigub 637 sõidukit päevas. Mudiste - Suure-Jaani – Vändra teel liigub Suure-Jaani-Suurejõe lõigul 653 sõidukit- ning Suurejõe-Vändra lõigul liigub 1018 sõidukit päevas. Valla teiste külade ja Vändra aleviku vahel on liiklustihedus oluliselt väiksem.

Ligipääs ühiskondlikele hoonetele on hea. Kõigi hoonete juures on teenindamiseks parkla. Ühistransport on valla elanike jaoks piisav. Võimalus on sõita bussiga. Valda läbiv raudtee võimaldab kasutada rongiliiklust Pärnu ja Tallinna suunal, mille peatus on Viluveres.

Kergliiklusteid on Vändra vallas kokku välja ehitatud 8,7 kilomeetrit.

Õpilaste vedu kaugematest valla piirkondadest toimub Vändra Vallavalitsuse poolt organiseeritud õpilasliiniga ja valla oma bussiga. Vald kompenseerib väljaspool valda õppivate õpilaste sõidu kooli. Õpilastranspordile kulutab vald aastas keskmiselt 64615 eurot.

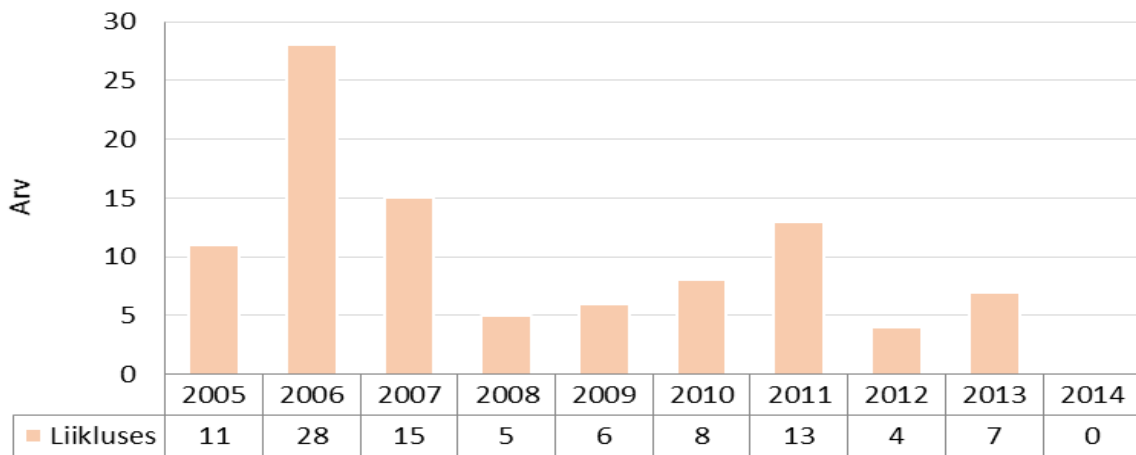
4.4. Inimkannatanutega liiklusõnnetused

Joonis 4.4. Inimkannatanutega liiklusõnnetused Vändra vallas. Allikas: Maanteeamet

Inimkannatanutega liiklusõnnetuste arv oli kõrgeim 2006. aastal, kuid 2014 aastal ei toimunud ühtegi inimkannatanuga liiklusõnnetust. Jalakäijatega ja jalgratturitega ei ole kahel viimasel aastal õnnetusi toimunud, mis on hea tulemus. Kuna seis on olnud muutlik, on vaja suurendada selgitustööd koolides ja lasteaias.

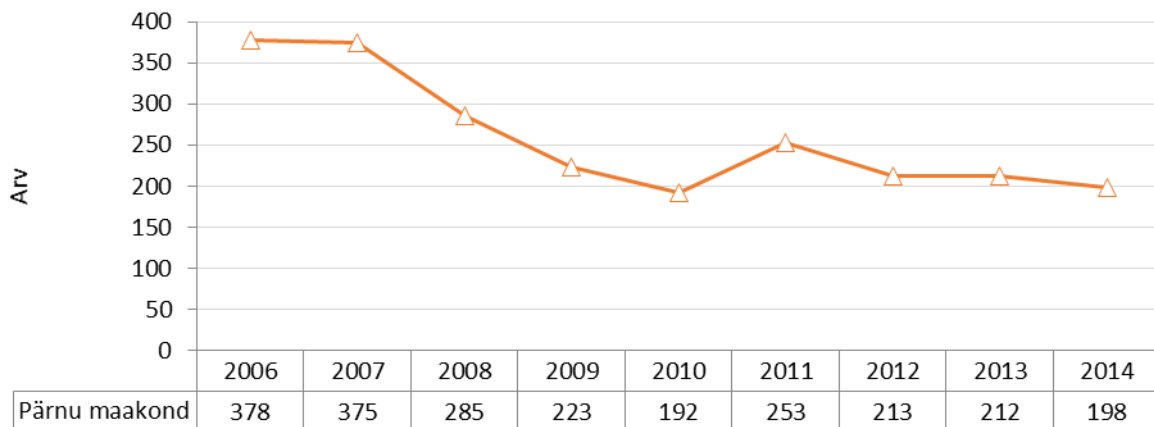
4.5. Liiklusõnnetustes hukkunute ja vigastatute arv

Joonis 4.5. Välispõhjustest tingitud vigastused ja surmad Vändra vallas. Allikad: Maanteeamet

Vändra valla territooriumil toimunud liiklusõnnetustes hukkunute ja vigastatute arv on muutlik, kuid 2014 aastal ei olnud ühtegi hukkunut ega vigastatut.

4.6. Tabatud joobes sõidukijuhtide arv

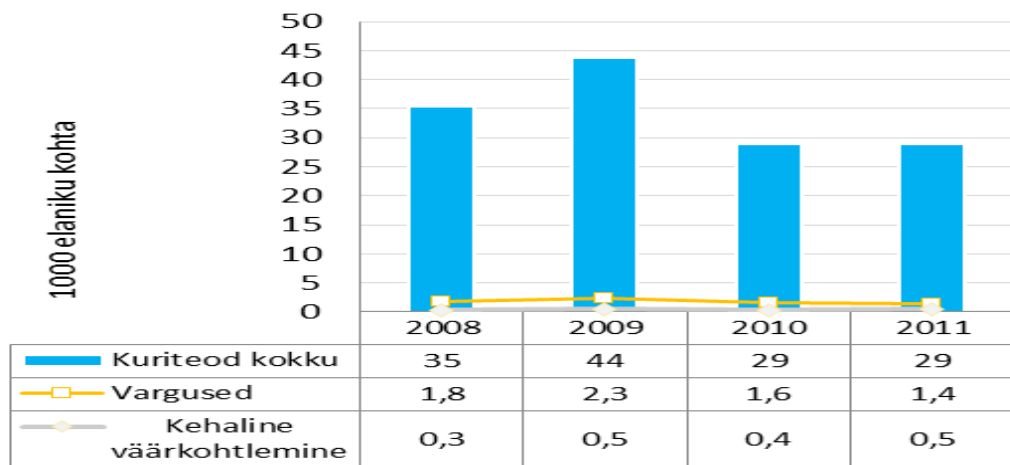
Joonis 4.6. Tabatud joobes sõidukijuhtide arv Pärnu maakonnas. Allikas: Politsei

Joobeseisundis sõidukijuhtimine on oluline probleem ja riskifaktor liikluses. Pärnu maakonnas tabati joobes juhte kõige rohkem 2006. aastal. 2014 aasta seisuga on avastatud ainult 198 joobes juhti. Ajavahemikul 2006-2014 on vähenenud joobes juhtide arv 180 võrra. Antud näitaja kajastab ka seda, kui palju on juhte kontrollitud ning kui mõistlikult on reidid planeeritud.

4.7. Kohaliku omavalitsuse alkoholipoliitika ning alkoholi müüvad kauplused

Alkoholimüügiga tegeleb Vändra vallas 2 kauplust ja 2 tanklat. Vallas on vähenenud alkoholiga kauplevate ettevõtete arv. Lisaks üleriiklikele regulatsioonidele ei ole KOV omapoolset sekkunud alkoholimüügi reguleerimisse. Valla territooriumil ei ole ühtegi öörahu ajal töötavat alkoholiga kauplevat kaubandusettevõtet.

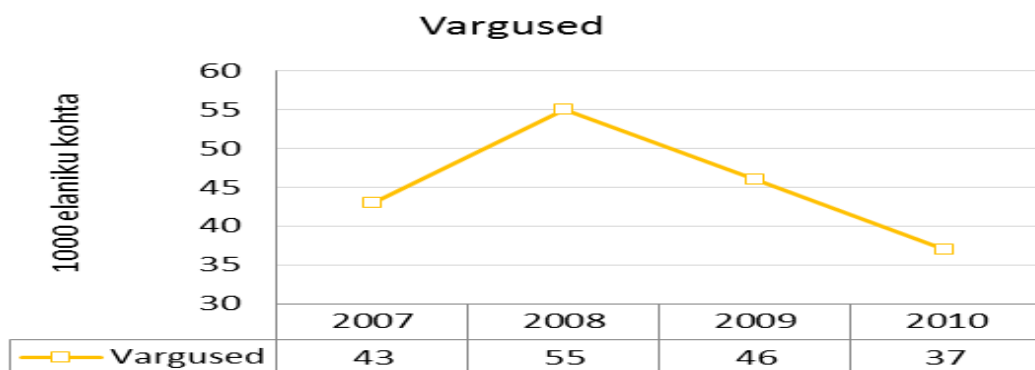
4.8. Kuritegude arv

Joonis 4.8. Kuritegude, sh varguste ja kehalise väärkohtlemise juhtude arv 1000 elaniku kohta Vändra vallas. Allikas: Justiitsministeerium

Kuritegude arvu vähenemine on positiivne ja annab valla elanikele turvatunde. Vändra vallas on ajavahemikul 2010-2015 toime pandud 78 kuritegu, neist 39 on väärteod ja 39 kriminaalsed.

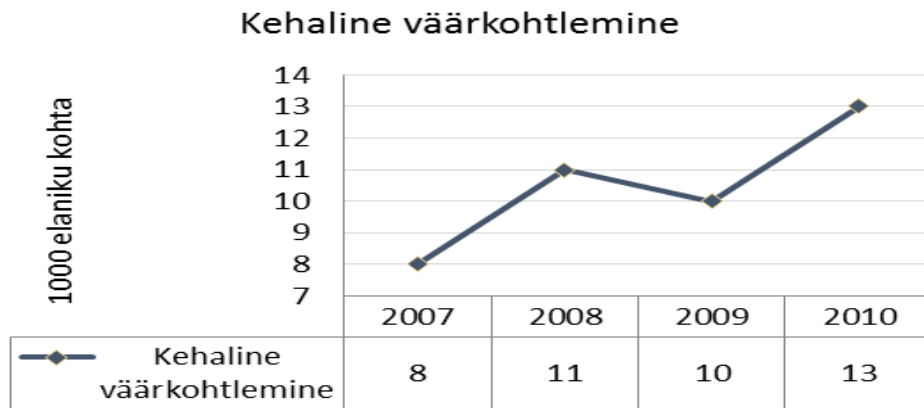
4.9. Varguste arv paikkonnas

Joonis 4.9. Varguste arv Vändra vallas. Allikas: Justiitsministeerium

Varguste arvu vähenemine vallas näitab turvalisuse suurenemist. Varguste toimumine näitab, et ennetava tööga tuleb ikkagi tegeleda. Võimaliku variandina naabrivalvepiirkondade laiendamine.

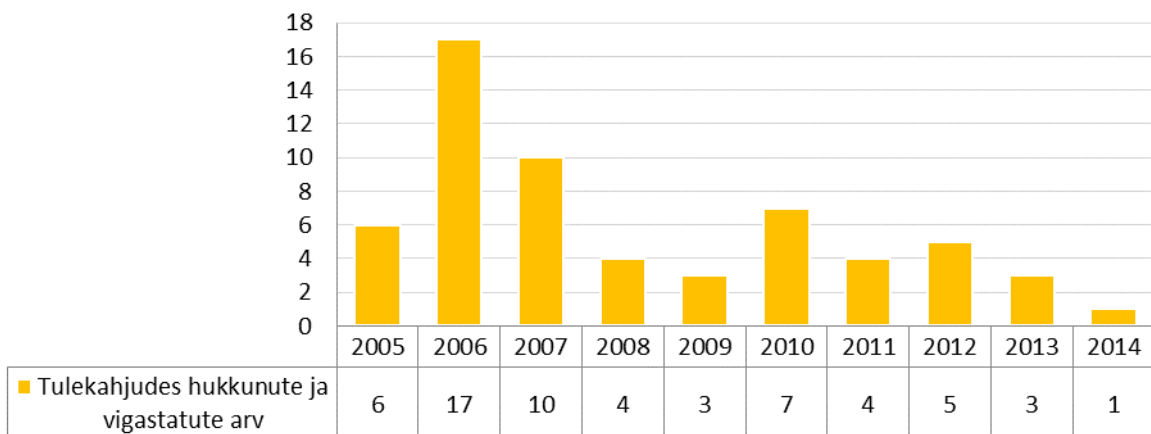
4.10. Kehalise väärkohtlemise juhtude arv

Joonis 4.10. Kehalise väärkohtlemise juhtude arv Vändra vallas. Allikas: Justiitsministeerium

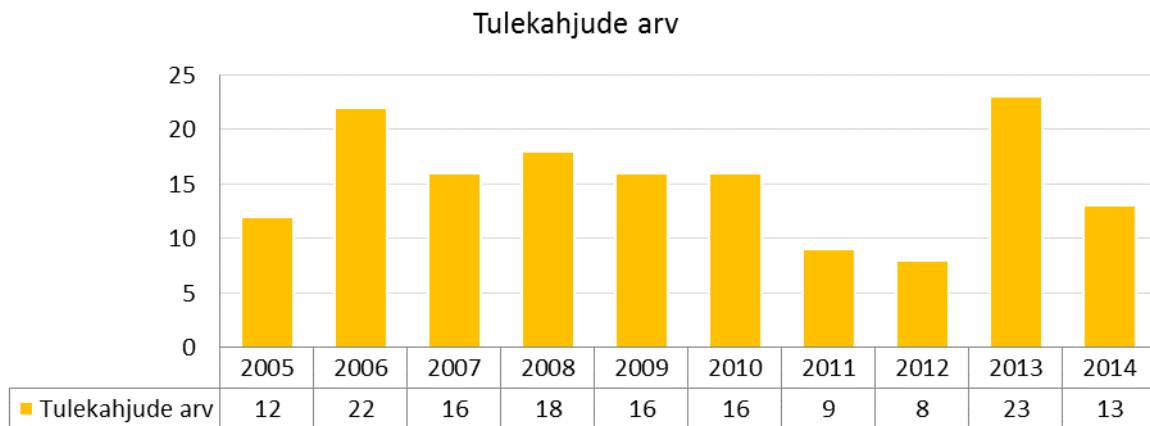
Kehalise väärkohtlemise juhtude arv on suurenenud, mis kokkuvõttes vähendab turvatunnet. Probleemiga on vaja tõsisemalt tegeleda ennetustöö vormis.

4.11. Tulekahjudes hukkunute ja vigastatute arv

Joonis 4.11. Tulekahjudes hukkunute arv Pärnu maakonnas. Allikas: Päästeamet

4.12. Tulekahjude arv

Joonis 4.12. Tulekahjude arv Vändra vallas. Allikas: Päästeamet

Tulekahjude arv on olnud muutlik, kuid 2013 tõusis 23 tulekahjuni aastas. Oluline on ennetustöö. On vaja suurendada inimeste ohuteadlikkust ja tuleohutusnõuete täitmise kontrolli paikkonnas. Peamised tulekahjude põhjused on hooletus lahtise tulega ümberkäimisel, laste mängimine tulega, lõkke tegemine valesse kohta või selle järelevalveta jätmine, lõkkest lendavad sädemed, kulu põletamine, katkised elektri- või kütteseadmed või nende vale kasutamine, tahtlik süütamine, äike ja suitsetamine. Kindlasti on vajalik ennetustöö järjepidevus, koostöö Päästeametiga.

4.13. Kõrgendatud riskiga objektid

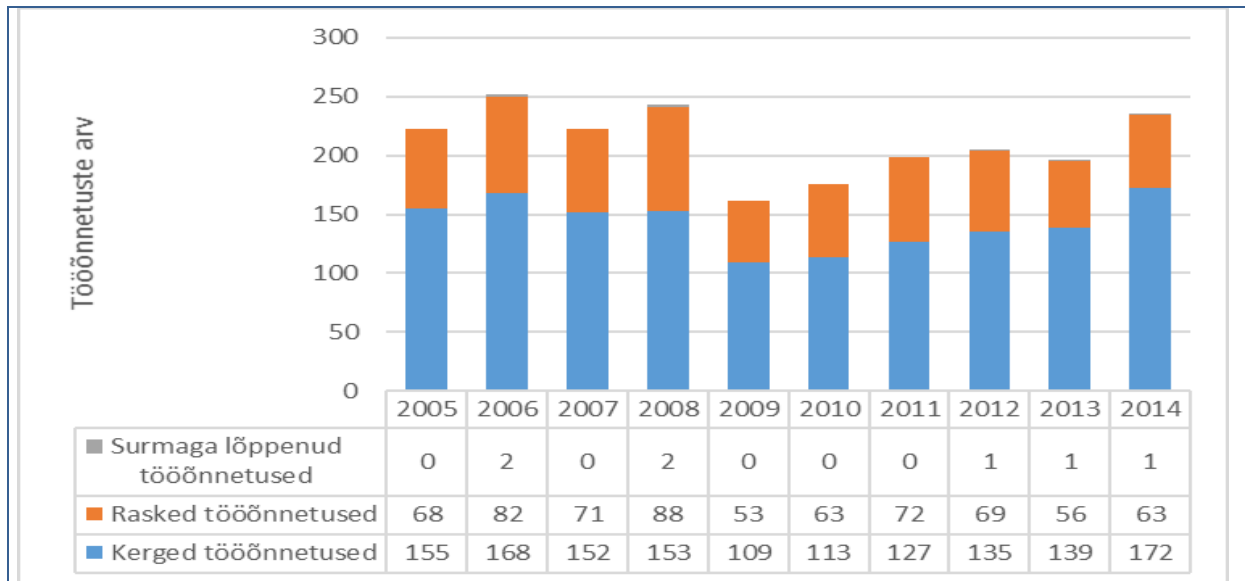
Vändra valla kõrgendatud riskiga objektideks on: Pärnjõe Põhikool, Juurikaru Põhikool, Vihtra Lasteaed, Kergu Lasteaed-Algkooli, Sotsiaalkorterid Vihtas (4) ja Pärnjõel (4), Peetri Pood, Mokteri ja Nektari tankla.

4.14. Kriisireguleerimisskeemide olemasolu

07. veebruaril 2014 moodustati viieliikmeline Vändra valla kriisikomisjon. Kriisireguleerimise komisjoni põhimäärus on kehtestatud. Kriisikomisjoni töö organiseerimisega Vändra vallas tegeldakse.

4.15. Tööõnnetused

Piirkonnas tööõnnetusi, mis on toimunud tööandja antud ülesannet täites või muul tema loal tehtaval tööaja hulka arvataval vaheajal või muul tööandja huvides tegutsemise ajal, pole võimalik statistiliste andmete põhjal välja tuua, kuna puudub vastav andmebaas haldusüksuste kaupa.

Tabel 4.15. Tööõnnetuste arv Pärnu maakonnas ajavahemikul 2005-2014. Allikas: Tööinspeksioon

Tööõnnetuste arv Pärnu maakonnas on muutlik, kuid trend on tõusev. Turvaliste töökohtade eesmärgil on tööandjatel vaja turvariske analüüsida. Suuremat tähelepanu tuleb pöörata ohutute töövõtete tutvustamisele ja töökeskkonna parendamisele.

4.16. Tervist edendavad töökohad

Tervist edendavaid töökohti Vändra vallas hetkel veel ei ole. Selles osas vajalik selgitustöö. Kuigi valla koolides ja lasteaias järgitakse ja propageeritakse tervise edendamise põhimõtteid.

4.17. Huvitegevuse ja vaba aja veetmise kohad

Vändra vald pakub huvitegevust läbi huviringide väga erinevatele sihtgruppidele.

Vändra valla territooriumil on neli rahvamaja Pärnjõe, Suurejõe, Võidula ja Kaisma. Võidula Rahvamaja juures on hoiul ka tulevase Vändra muuseumi materjalid. Vihtra külas asub Vihtra Külakeskus ja Kadjaste külas Kadjaste Vabaajakeskus. Rahvamajade ja külakeskuste juures tegustevad erinevad ringid, mis haaravad endasse nii noored kui vanad ning ka puuetega inimesed. Vändra valla erinevates piirkondades asub viis raamatukogu Pärnjõe, Vihtra, Suurejõe, Võidula ja Kaisma.

Lisaks on piirkonna elanikel võimalik kasutada ka Vändra alevis asuvat raamatukogu ja Vändra Kultuurimaja.

4.18. Üldkasutatavad spordirajatised ja terviserajad

Vändra vallas on kõigile kasutada järgmised spordirajatised:

- Juuriakru Põhikooli võimla ja staadion
- Pärnjõe Põhikooli ja staadion
- Kergu Lasteaed-Algkooli võimla, ja staadion

Valla territooriumil on piisavalt erinevaid matkaradu jalgsi-, jalgratta- ja hobumatkade jaoks (Soomaa matkarajad, Kaisma järve matkarada, jne) ja jõgesid paadi- ja kanuumatkade läbiviimiseks. Kõigil valla elanikel on võimalus kasutada ka naabervallas asuvat Tootsi ujulat.

4.19. Hulkuvad loomad

Hulkuvate loomade püüdmiseks on Vändra vallal sõlmitud koostööleping Varjupaikade MTÜ Pärnu piirkonna kodutute loomade varjupaigaga.

Aasta	Koer sisse	Tagasi koju	Uus kodu	Hetkel sees
2011				
2012				
2013	1		1	0
2014	7	1	5	1
2015	1			1
KOKKU	9	1	6	2

Tabel 4.19.a. Vändra vallast varjupaika viidud kodutud koerad ajavahemikul 2011-2015.
Allikas: Vändra Vallavalitsus

Aasta	Kass sisse	Eutanaasia/hukkus	Uus kodu	Hetkel sees
2011				
2012				
2013	4	2	2	0
2014	11	8	3	0
2015	2		1	1
KOKKU	17	10	6	1

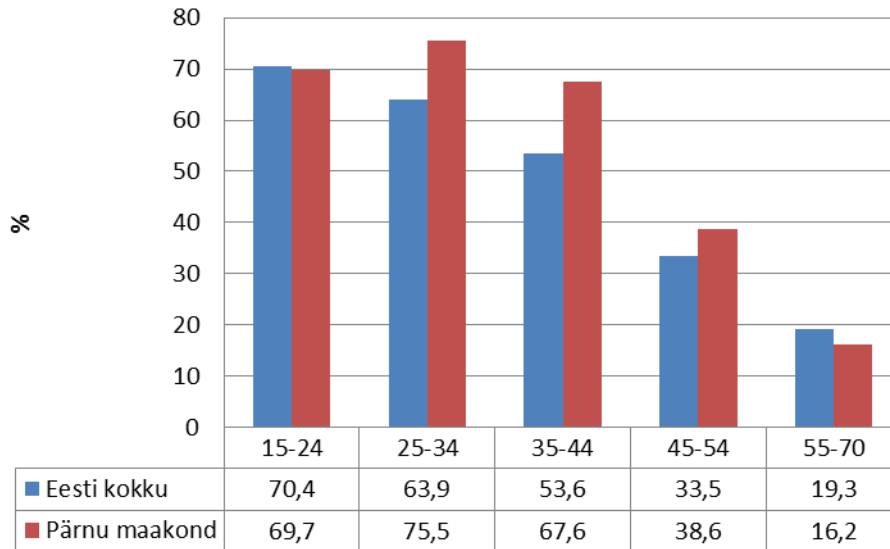
Tabel 4.19.b. Vändra vallast varjupaika viidud kodutud kassid ajavahemikul 2011-2015.
Allikas: Vändra Vallavalitsus

Arvestades valla suurust, ei ole probleemiks hulkuvad väikeloomad. Vändra vallas on probleemiks hulkuvad hobused. Probleemi lahendamiseks on tegeletud aktiivselt hobuste omanikuga kuid vastavalt kehtivale seadusele on leitud ka koostööpartner, kellega sõlmitakse koostööleping hulkuvate hobuste püüdmiseks ja nõuete kohaseks hoidmiseks.

5. TERVISLIK ELUVIIS

5.1. Subjektivne tervise enesehinnang

Üldistuste tegemine piirkonna subjektiivse tervise enesehinnangu kohta on võimatu kuna piirkonnas pole teostatud vastavasisulisi statistilisi uuringuid. Käsitleda saab Pärnu maakonna kohta käivaid andmeid.

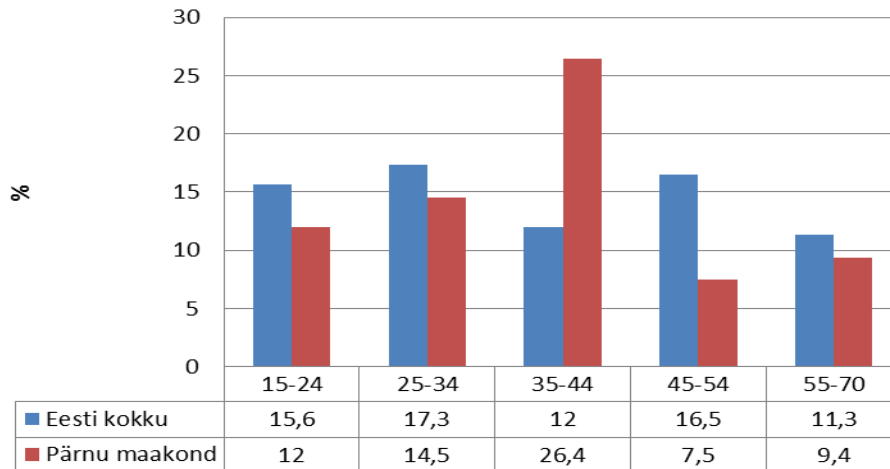

Joonis 5.1. Tervise enesehinnang vanuserühma järgi 2011 aastal. Allikas: Tervise Arengu Instituut, paikkonna tervisemõjurite uuring

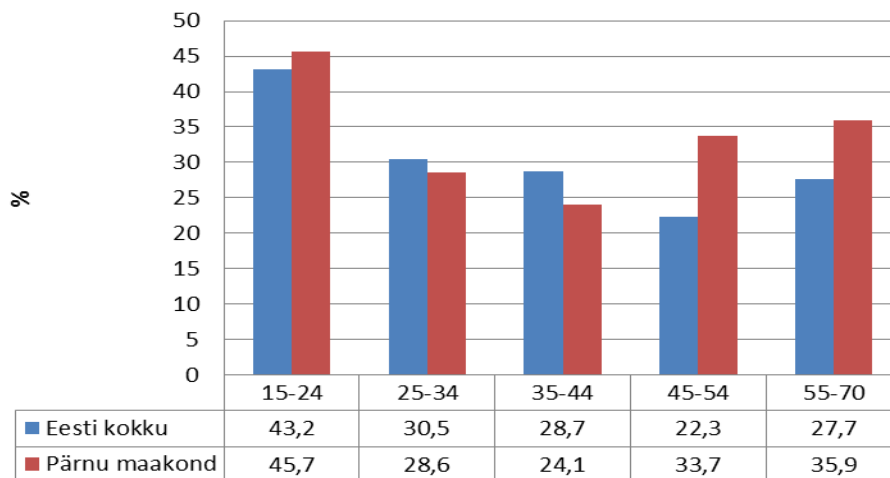
Enesehinnang tervisele on keskmiselt Pärnu maakonnas kõrgem (51,5%) kui Eestis (46,6%). Enesehinnang on kõrgem 25-34 aastastel, madalaim 55-70 aastastel.

5.2. Füüsiline aktiivsus

Piirkonnas pole kaardistatud inimeste osakaalu rahvastikust, kes rohkem kui kord nädalas vabal ajal tervisesporti harrastavad. Käsitleda saab Pärnu maakonna kohta käivaid andmeid.

Joonis 5.2.a. Liikumisharrastusega tegelejad üks kord nädalas vanuserühma järgi 2011. aastal. Allikas: Tervise Arengu Instituut, paikkonna terviseuuring

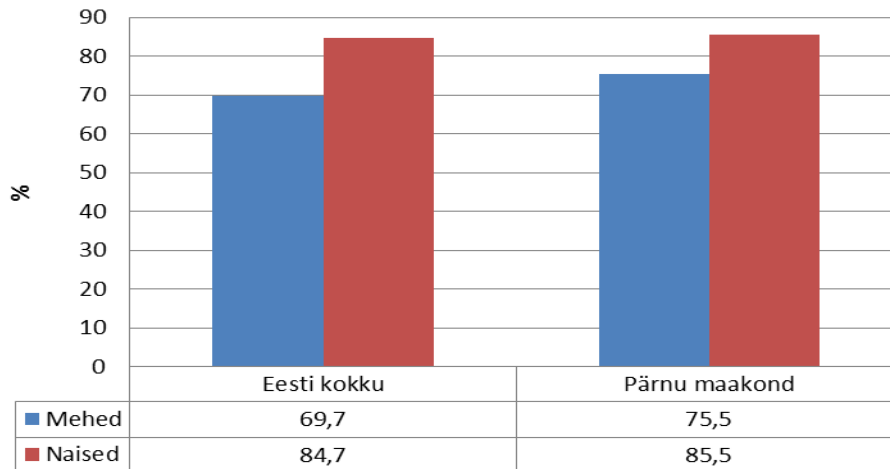
Joonis 5.2.b. Liikumisharrastusega tegelejad mitu korda nädalas vanuserühma järgi 2011. aastal. Allikas: Tervise Arengu Instituut, paikkonna terviseuuring

Üks kord nädalas liikumisharrastusega tegelejaid on Pärnu maakonnas kõige rohkem (26,4%) 35-44 aastaste seas. Mitu korda nädalas liikumisharrastustega tegelejate osakaal on kõige suurem (45,7%) 15-24 aastaste seas. Saadud andmed lubavad teha järelduse, et elanikkonna üldine füüsiline aktiivsus on 1,1 korda parem kui Eestis keskmiselt, kuid keskmiselt 53% Pärnumaa elanikest tegeleb sportlike eluviisidega harvem kui 1 kord nädalas. See näitab, et 53%-l elanikkonnast on soodumus mitmetesse haigustesse haigestumisel (nt südame- ja veresoonehaigused, diabeet jt).

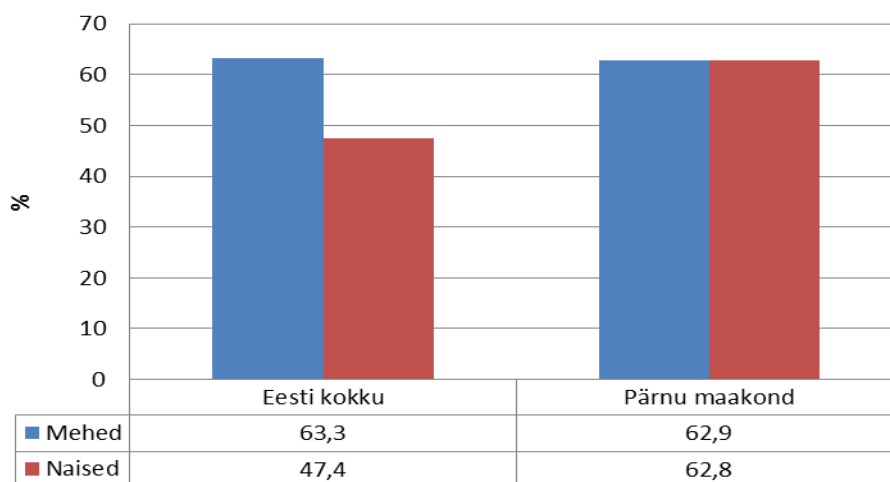
Sellest tulenevalt tuleb kavandada terviseteadlikkuse tõstmisele ja positiivse tervisekäitumise kujundamisele suunatud tegevusi.

5.3. Toitumine

Piirkonnas pole kaardistatud tervisliku toitumise näitajaid. Käsitleda saab Pärnu maakonna kohta käivaid andmeid.

Joonis 5.3.a. Hommikusöögi söömine iga päev või enamikul päevadel 2011. aastal. Allikas: Tervise Arengu Instituut, paikkonna tervisemõjurite uuring

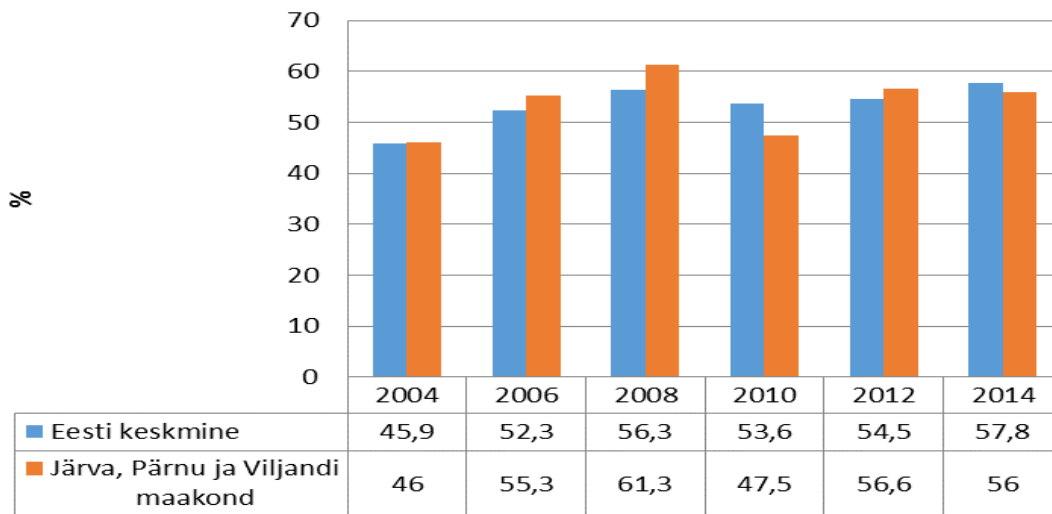

Joonis 5.3.b. Puu- ja köögiviljade mittedöömine või mõne portsjoni söömine, kuid mitte igal päeval 2011. aastal. Allikas: Tervise Arengu Instituut, paikkonna tervisemõjurite uuring

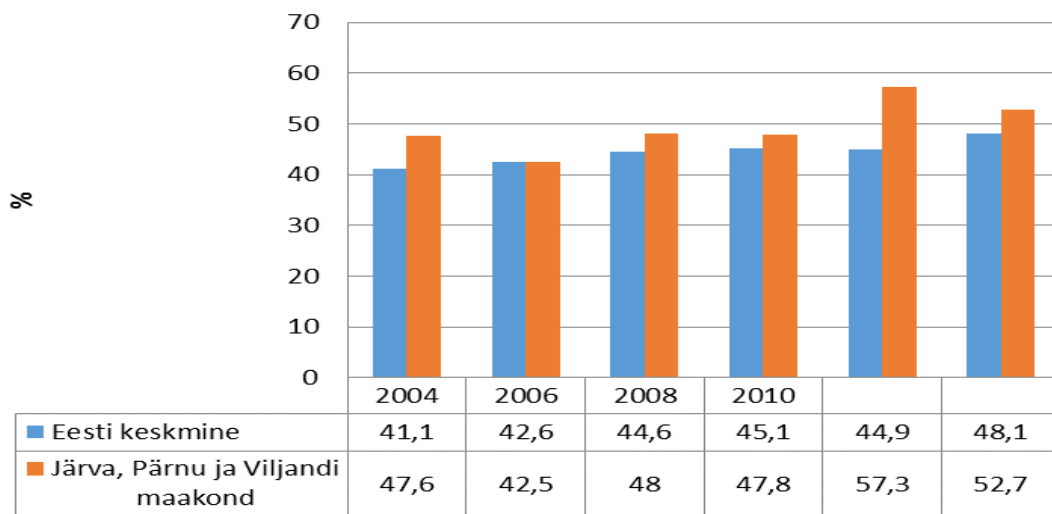
Tervisliku toitumise osas on hommikusööki söövate Pärnumaa meeste ja naiste osakaal suurem kui Eestis keskmiselt. Puu- ja köögivilju söövate meeste osakaal on 0,63% väiksem kui Eestis keskmiselt ja naiste osakaal jälle 24,5% suurem kui Eestis keskmiselt. Kokkuvõtvalt võib öelda, et Pärnumaal toituvad naised tervislikumalt kui mehed. Sellest tulenevalt tuleb kavandada terviseteadlikkuse tõstmisele ja positiivse tervisekäitumise kujundamisele suunatud tegevusi. Tegevusplaani koostamisel on tervisliku toitumise küsimustmõttekas vaadata koos teiste tervisekäitumist mõjutavate faktoritega (füüsiline aktiivsus, liikumine, alkoholi tarbimine, suitsetamine).

5.4. Ülekaalulised/rasvunud

Piirkonnas pole kaardistatud ülekaaluliste ja/või rasvunud inimeste osakaal täiskasvanud (vanuses 16-64 aastat) elanikkonnas. Käsitleda saab Pärnu maakonna kohta käivaid andmeid.

Joonis 5.4.a. Kehamassiindeks täiskasvanud meeste osas vanuses 16-64 aastat. Allikas: Tervise Arengu Instituut täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring

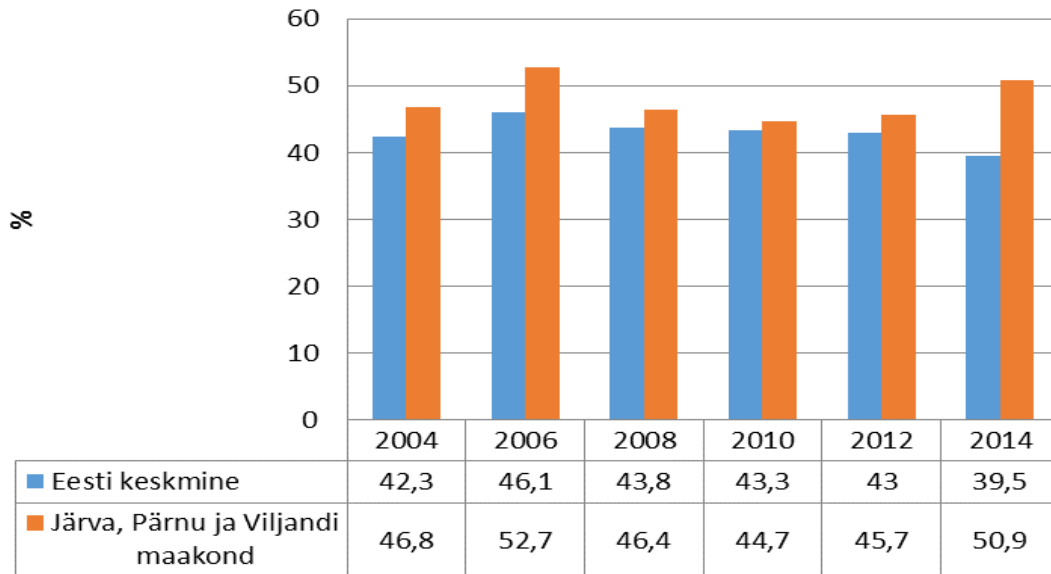

Joonis 5.4.b. Kehamassiindeks täiskasvanud naiste osas vanuses 16-64 aastat. Allikas: Tervise Arengu Instituut täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring

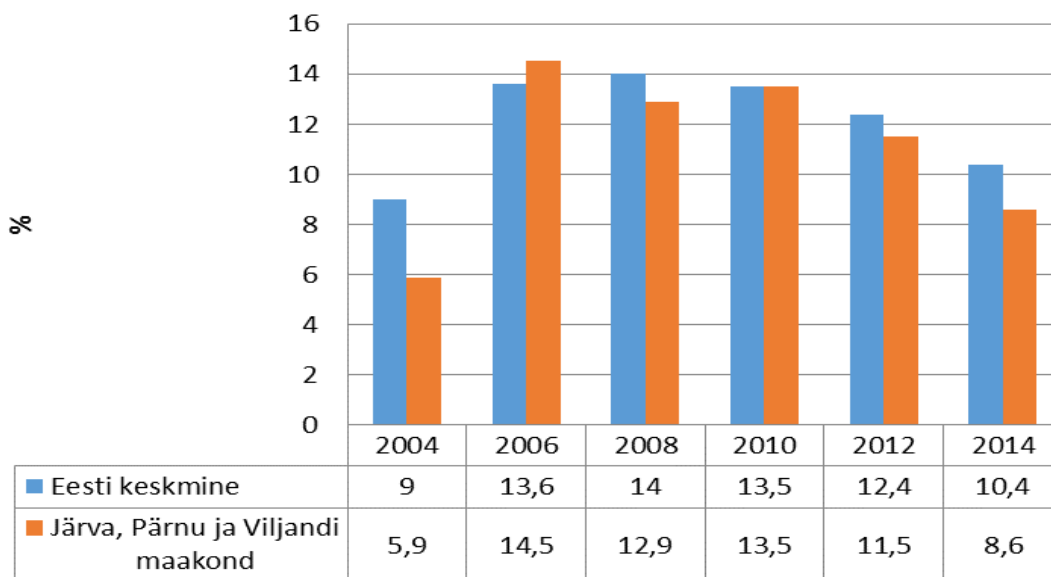
Keskminemeeste kehamassiindeks on Pärnu maakonnas keskmiselt 53,78 (normaalne < 25,0), mis on 0,72 % väiksem kui Eesti keskmine. Naiste osas on Pärnu maakonnas keskmine kehamassiindeks 49,32, mis on 11,07% Eesti keskmisest suurem. 2014. aasta näitab et nii meeste kui naiste osas on ülekaalulisus natuke vähenenud. Tulemused näitavad, et mõlemale sihtgrupile oleks vaja kavandada vastavaid sekkumisi, kuna ülekaal on suureks riskiteguriks südame- ja veresoonehaigustesse, diabeeti jt haigustesse haigestumiseks. Tegevusplaani koostamisel on antud valdkonda mõttekas vaadata koos teiste tervisekäitumist mõjutavate faktoritega (füüsiline aktiivsus, liikumine, alkoholi tarbimine, suitsetamine).

5.5. Alkoholi tarbimine

Piirkonnas pole kaardistatud erineva sagedusega alkoholi tarbijate osakaalu. Käsitleda saab Pärnu maakonna kohta käivaid andmeid.

Joonis 5.5.a. Alkoholi tarbimine vähemalt mõned korrad nädalas meeste osas. Allikas: Tervise Arengu Instituut

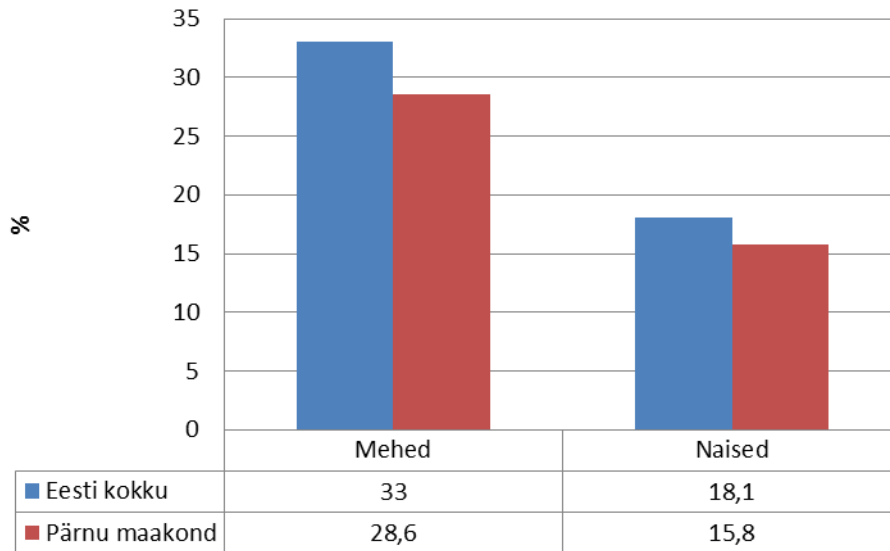

Joonis 5.5.b. Alkoholi tarbimine vähemalt mõned korrad nädalas naiste osas. Allikas: Tervise Arengu Instituut

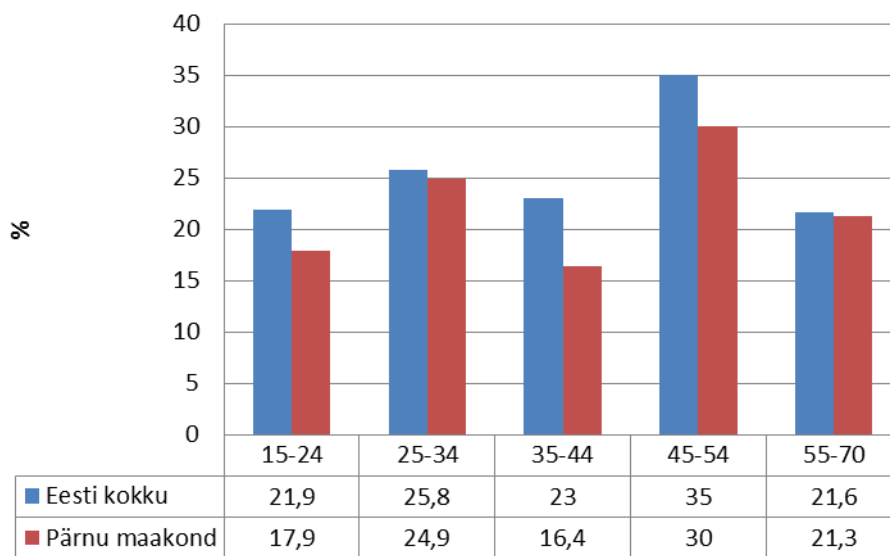
Alkoholi tarbivad Pärnu maakonnas vähemalt mõned korrad nädalas keskmiselt 48 % meestest ja 11% naistest. Võrreldes Eesti üldise tasemega on alkoholi tarbimine Pärnu maakonnas meeste osas 10% kõrgem ja naiste osas 8,2% madalam. Kokkuvõtvalt näitab seis meeste osas alkoholi tarbimise osas suurenemise tendentse, mis tähendab suuremaid terviseriske ja näitab suuremat lahendamist vajavate probleemide hulka.

5.6. Suitsetamine

Piirkonnas pole kaardistatud erineva sagedusega suitsetajaid. Käsitleda saab Pärnu maakonna kohta käivaid andmeid.

Joonis 5.6.a. Igapäevasuitsetajate osakaal. Allikas: Tervise Arengu Instituut

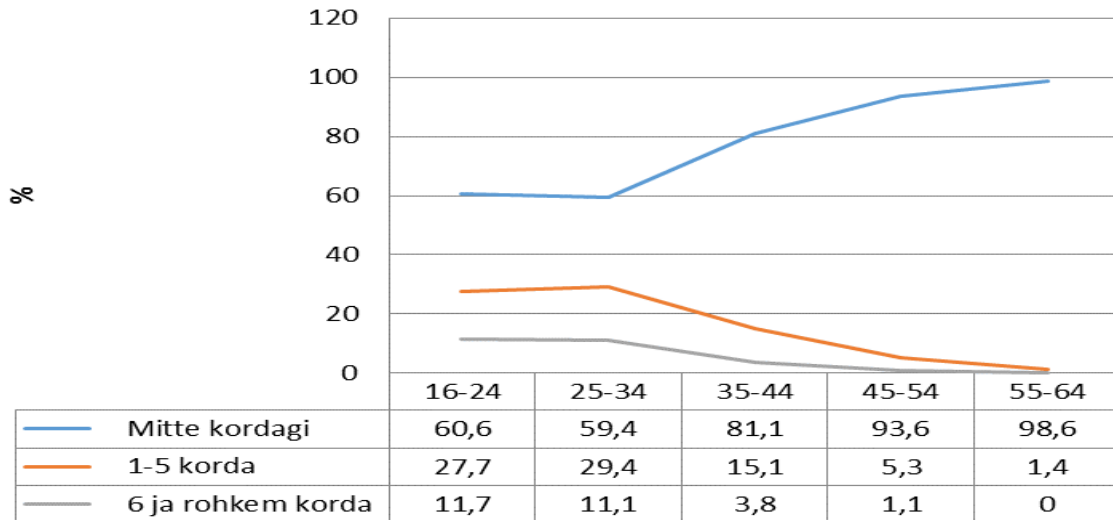

Joonis 5.6.b. Igapäevasuitsetajate osakaal vanuserühma järgi. Allikas: Tervise Arengu Instituut

Igapäevasuitsetajate osakaal on Pärnu maakonnas väiksem kui Eestis keskmiselt. Suurem suitsetajate osakaal on meeste osas - 28,6%. Igapäevasuitsetajate osakaal on kõige suurem 45-54 aastaste seas-30%, mis tingib ka suurema terviseriski.

5.7. Narkootiliste ainete tarvitamine

Piirkonnas pole kaardistatud narkootiliste ainete tarvitamise osakaalu. Käsitleda saab Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuringu käivaid andmeid.

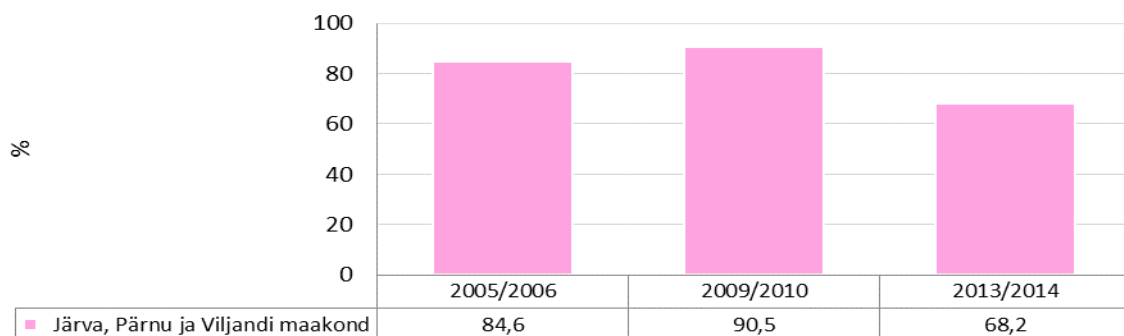

Joonis 5.7. Kanepi tarvitamine vanuserühma järgi 2014 aastal. Allikas: Tervise Arengu Instituut

Kanepi tarvitamise osas keskmiselt 78,66 % elanikonnast ei ole tarvitanud mitte kordagi. Keskmiselt 1-5 korda on tarvitanud kanepit 15,78% elanikonnast ning 6 ja rohkem korda 5,54% elanikonnast. Kanepi tarvitamise osas tuleb aktiivselt ja järjepidevalt tegelda 21,32% elanikonnast.

5.8. Kondoomi kasutamine

Piirkonnas pole kaardistatud seksuaalvahekorras kondoomi kasutanute osakaalu. Käsitleda saab kooliõpilaste tervisekäitumise uuringu Pärnu maakonna kohta käivaid andmeid.

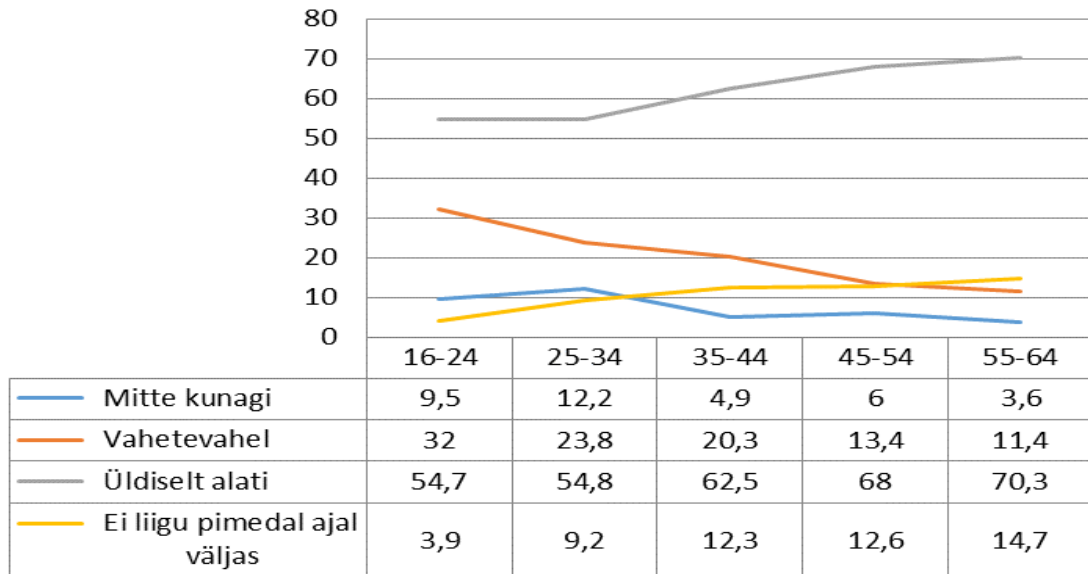

Joonis 5.8. Kondoomi kasutamine piirkonna järgi 2013/2014. Allikas: Tervise Arengu Instituut

Keskmiselt kasutas 2013/2014 aastal kondoomi 68,2% ja aastatel 2009/2010 90,5% õpilastest. Kokkuvõtlikult öelda, et info kondoomi kasutamise temaatikast ei ole jõudnud sihtrühmani. Vaja on järjepidevust noorte seksuaalkasvatases.

5.9. Helkuri kasutamine

Helkuri kasutamine on tegevus, mis nõuab inimeste harjumuste ja tõekspidamiste kujundamist. Vaja on teavitustööd, et inimesed saaksid aru selle vajadusest.

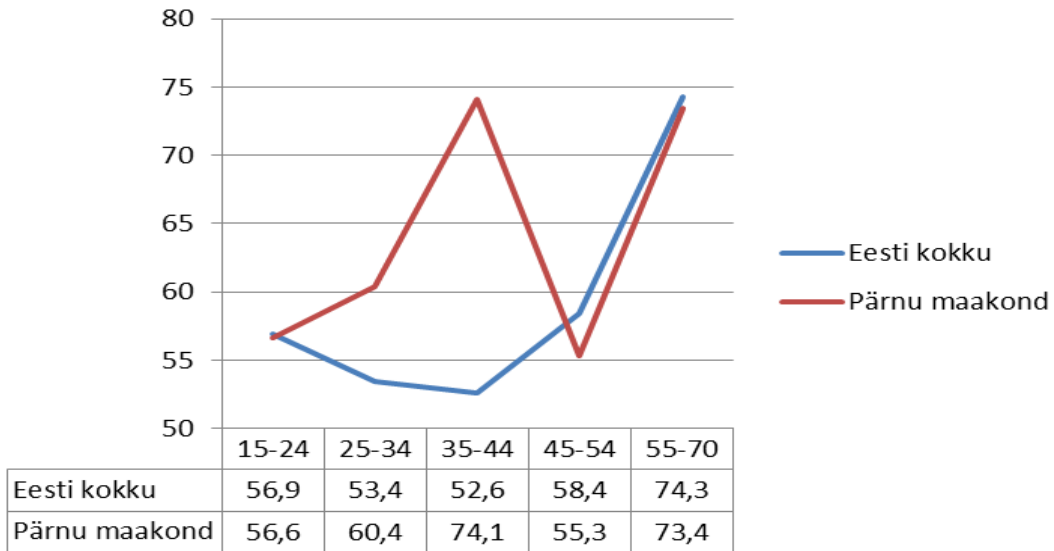
Joonis 5.9. Pimedal ajal helkuri kasutamine vanuserühmiti. Allikas: Tervise Arengu Instituut

Helkuri kasutamine Eestis on saanud heaks traditsiooniks, kuid muret võib tunda selle üle et 16-24 aastastel(54,7%) on helkuri kasutamine mõningal määral väiksem kui vanemate inimeste osas (70,3%). Et lapsed harjuksid helkuri kasutamisega on oluline koht koolil ja lapsevanematel. Helkuri kasutamise vajaduse rõhutamine on klassijuhataja tunni teema kõikides klassides I veerandi algul.

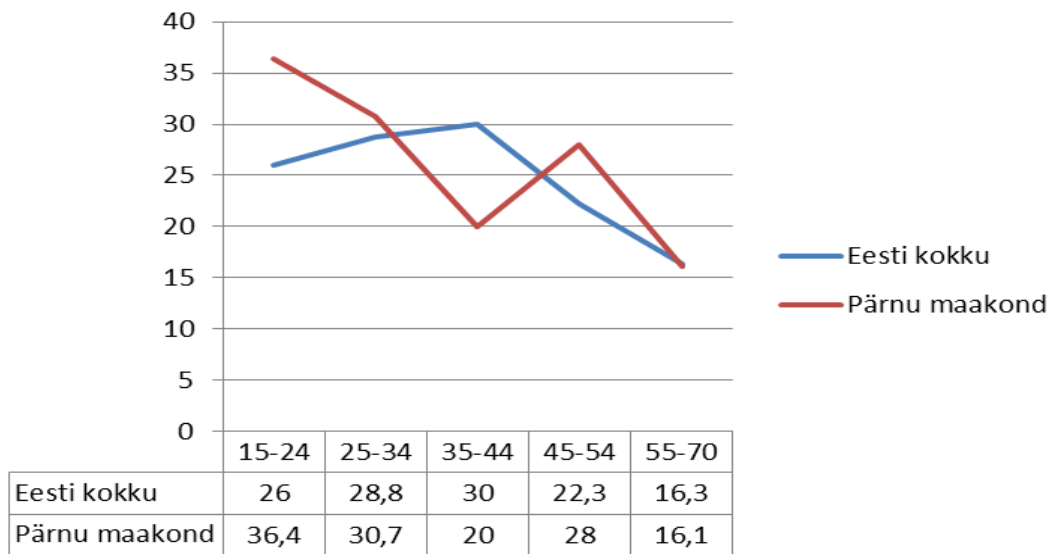
Helkuri kasutamise olulisuse osas on vajalik elanike järjepideva teavitustöö jätkumine tulevikus.

5.10. Turvavöö kasutamine

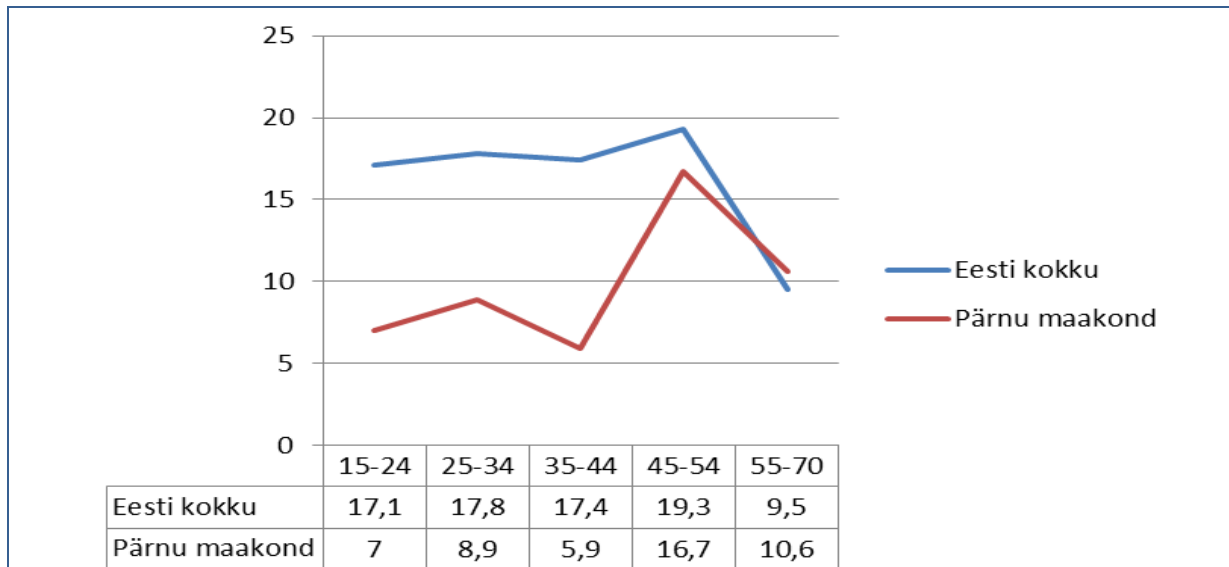
Vastavasisulised andmed valla kohta puuduvad. Käsitleda saab Pärnu maakonna kohta käivaid andmeid.

Joonis 5.10.a. Alati turvavöö kasutajad autos. Allikas: Tervise Arengu Instituut

Joonis 5.10.b. Enamasti turvavöö kasutajad autos. Allikas: Tervise Arengu Instituut

Joonis 5.10.c. Turvavöö kasutamine autos harva või mitte kunagi. Allikas: Tervise Arengu Instituut

Pärnu maakonna näitele tuginedes kasutab turvavööd autos alati keskmiselt 64% sõitjatest, mis on 4,1% parem Eesti koondnäitajast. Kokkuvõtlikult võib öelda, et tänapäeva liiklusohutuses kasutusele võetud meetmeid ning vahendeid kasutatakse Pärnumaa elanike seas hästi. Erinevus erinevate soo- ning vanuserühmade vahel on olemas, mis viitab et info liiklusohutuse temaatikast jõuab erinevatesse sihtrühmadesse erinevalt.

5.11. Tervisealase teabe kättesaadavus

Koolides kasutatakse tervisealase info jagamiseks infostende, kogunemisi ja vastavasisulisi loenguid. Lasteaias ja lastehoius on info üleval stendidel. Piiramatu võimalusega on internet ning vallas toimuva kohta annab hea ülevaate Vändra valla koduleht aadressil www.vandravald.ee ja kohalik leht Vändra Teataja.

5.12. Tervislikku eluviisi toetavad üritused paikkonnas

Terviseklubi MISPO korraldamisel on toimunud läbi mitme aasta Vändra Maraton, Mispo Talve Maraton, Mispo Maastikumaraton/ Sakala jooks ning muud erinevad üritused ja võistlused. Jalgrattaklubi VIKO korraldab traditsioonilist Vändra Rattarallit. Korraldatavatel üritustel on osalejaid olnud nii Eestist kui ka väljastpoolt Eestit. Aktiivselt tegutseb maadlusklubi Suure Karu Pojad ja Vändra Ratsaspordiklubi.

Külades korraldatavatel pereüritustel on alati üheks osaks sportlikud mängud. Vallas korraldatakse jalgrattamatka, tervisematku, suusaretki jne.

6. TERVISETEENUSED

6.1. Tervishoiu-teenused

Vändras vallas perearstikeskust ei ole. Valla elanikud saavad teenust Vändra alevis asuvas perearstikeskusest, kus töötab 4 perearsti. Perearstide poolt osutatud tervishoiuteenuste kättesaadavus on viiel päeva nädalas. Vastuvõetud toimuvad kokkuvõtvalt neljal päeval nädalas kell 8.30-13.00 ja 13.00-17.00, kuid igal perearstil on oma graafik.

Hambaraviteenused on samuti saadavad Vändra alevis ning teenust on võimalik saada Pärnu linna erinevatelt teenusepakkujatelt.

Vändra piirkonnas on avatud 3 apteeki, mis rahuldab elanike vajadused. Apteegi roll on nõustada kliente ja varustada neid vajalike ravimitega. Apteegide plussiks on head asukohad Vändra alevis.

Koolitervishoiu korraldamine Vändra vallas toimub koostöös Vändra perearstidega.

6.2. Nõustamisteenused

Erinevatest nõustamisteenustest on eelpool nii koolide tugisüsteemide all kui sotsiaalteenuste all juba juttu olnud. Spetsiifilised nõustamised, mille vajadus on väga individuaalne ning sageli soovitakse teenust saada anonüümselt, pakutakse perearstide poolt või piirkonnas tegutsevates spordiklubides.

6.3. Olulisemad terviseteenuseprojektid

Viimastel aastatel on muutunud traditsioonilisteks mitmed piirkondlikud projektid, mille eestvedajaks on olnud terviseklubi MISPO. Valla elanikud saavad osa võtta Paide-Türi rahvajooksust ja Pärnus toimuvatest erinevatest sündmustest (Jüri Jaansoniga kahe sillajooks, ..jne).

6.4. Kuni 2-aastaste laste hõlmatus immuniseerimisega

Alates aastast 2008 kehtib Eestis uus immuniseerimiskava (Sotsiaalministri 21. märtsi 2007.a määrus nr 34). Kõik immuniseerimiskavas ettenähtud vaktsineerimised tehakse lastele ja täiskasvanutele tasuta.

Tervisekaitseinspeksioon korraldab immuunpreparaatide jaotamist, samuti kogub andmeid immuniseerimise kohta ning peab arvestust ja koostab koondaruandeid immuunpreparaatide kasutamise kohta.

Maakond/linn	2-aastaste laste arv	Difteeria, teetanus	Läkakõha	Poliomüeliit	Leetrid, mumps, punetised	B-viirushepatiit	Hib
Pärnumaa	834	94,5	94,5	94,5	93,9	94,4	94,5
Eesti keskmine 2014.a	13788	94,5	94,5	94,5	93,4	94,1	95

Tabel 6.4. 2-aastaste laste immuniseerimisega hõlmatus (%), 2014.a. Allikas: Terviseamet

Pärnumaal oli 2014. aastal immuniseerimisega hõlmatus 0,05 % parem kui Eestis keskmiselt. Selgitustöö perearsti ja pereõe poolt toimub pidevalt ning vastav kirjandus on kättesaadav kõigile. Profülaktiline kontroll alla kahe aastastele lastele on regulaarne.

7. ÜLEVAADE TERVISEPROFIILI KOOSTAMISE PROTSESSIST

7.1 Vändra valla tervisemeeskond

Vändra valla tervisemeeskond ja ühtlasi ka terviseprofiili koostamise meeskond on alljärgnev:

Kalev Mitt – arendusõunik

Ellise Salla – sotsiaalnõunik

Eret Pank – sotsiaaltöö spetsialist

Janek Saharenko – Vändra piirkonna konstaabel

7.2 Tegevuskava 2016-2019

TEGEVUS	EESMÄRK	AEG	LÄBIVIHA	RAHASTAMISE ALLIKAS
Uue terviseprofiili avalikustamine valla kodulehel	Elanikkonna teadvustamine	2016	KOV	KOV
Koolitus külaseltsidele, kogukonna kaasamine, ürituste läbiviimine	Kogukondade sidusus	2016 - 2019	MTÜ-d, KOV	Projektid, MTÜ-d, KOV
Infopäevad: liiklus, erinevad tervisevaldkonnad, noorte ja lastevanemate koolitused	Kogukonna sidusus; elanike teadlikkuse ja turvalisuse tõstmine	2016 - 2019	KOV, MTÜ-d, haridusasutused	Projektid, KOV, haridusasutused, MTÜ-d
Külade tervisespordi võimaluste mitmekesistamine	Elanike liikumisaktiivsuse suurendamine	2016-2019	KOV, MTÜ-d	Projektid, MTÜ-d, KOV
Ravikindlustatute kasvule piirkonnas kaasaaitamine	Elanike tervise parandamine	Pidev	KOV	KOV, projektid
Töötute rehabiliteerimine	Sotsiaalse ebavõrdsuse vähendamine	pidev	KOV, MTÜ-d	KOV, projektid, MTÜ-d
Sotsiaalvaldkonna transporditeenuse arendamine	Elanikele võrdsete võimaluste loomine	pidev	KOV	KOV, projektid
Vallasisesse transporditeenuse säilitamine	Elanikele võrdsete võimaluste loomine	pidev	KOV	KOV, projektid
Sporditegevuse ning noorteliikumise toetamine	Tervist toetav keskkond	pidev	KOV, MTÜ-d, haridusasutused	KOV, MTÜ-d, projektid, haridusasutused
Spordiürituste korraldamine (tervispäev, koolisport, spordiüritused, jne)	Tervislikud eluviisid	2016 - 2019	KOV, seltsid, MTÜ-d, haridusasutused	KOV, seltsid, Projektid, haridusasutused
Sotsiaalteenuste arendamine	Elanikele võrdsete võimaluste loomine	2016-2019	KOV, MTÜ-d	KOV, MTÜ-d, projektid
Lastele vajalike tugiteenuste võimaldamise korraldamine	Laste tervislik ja turvaline areng	2016-2019	KOV, MTÜ-d, haridusasutused	KOV, MTÜ-d, Projektid, haridusasutused

Koolide staadionite ja spordiplatside renoveerimine	Tervisliku elukeskkonna loomine	2016 - 2019	KOV, seltsid, MTÜ-d, haridusasutused	KOV, MTÜ, Projektid
---	---------------------------------	-------------	--------------------------------------	---------------------

8. KOKKUVÕTE

Sisukokkuvõte

Terviseprofiili koostamise käigus on analüüsitud Vändra valla elanike tervise olukorda ja seda mõjutavaid tegureid, arvestades valla paiknemist, rahvastiku struktuuri, finantsvõimekust, sotsiaalset sidusust ja võrdsete võimaluste olemasolu erinevatel gruppidel. Analüüsitud on elanikkonna kaasatust tervisliku elu-, õpi- ja töökeskkonna loomisse, laste ja noorte turvalist ning tervislikku arengut, tervislike eluviiside propageerimist ning tervishoiuteenuste kättesaadavust.

On rõõm tõdeda, et Vändra vallas on tervise ja seda mõjutava keskkonna probleemid pideva tähelepanu all, eriti valla haridusasutustes. Seda näitab probleemide käsitlemine kõigis valla arengut puudutavates dokumentides. Nii valla arengukavas kui ka eraldi peatükkidena kõigis haridusasutuste arengukavades.

Leiame, et elanike aktiivne vaba aja veetmine oma kodukohas viib raviteenuste vajaduse vähendamiseni, milleks vald peab jätkuvalt pakkuma piisavalt võimalusi.

Terviseedenduslik ja profülaktiline tegevus alates lasteasutustest.

Terved suhted ja aktiivne suhtlemine külakogukondades, üksteise toetamine ja aitamine.

Vaatamata eelpoolnimetatud põhimõtete nimel tegutsemisele peab paralleelselt edasi tegelema kvaliteetsete tervishoiuteenuste pakkumise mitmekesistamisega vallas. Kvaliteetne tervishoiuteenus mõjutab positiivselt elanike tervist ja eluiga, seega ka iivet ning tööjõu kvaliteeti. Sotsiaalteenused omakorda pakuvad tuge riskirühmadele säilitades nende tegutsemisvõime ja kaasatuse ühiskonda.

Sotsiaalse infrastruktuuri areng peab käima käsikäes tehnilise infrastruktuuri arenguga valla strateegiliste eesmärkide saavutamiseks. Kvaliteetne sotsiaalne infrastruktuur peab sisaldama sobivaid hooneid ja rajatisi terviseedenduslike eesmärkide täitmiseks. Heaks võib lugeda ka laste- ja noorte õpikeskkonna. Tunnustamist väärib valla haridusasutuste teadvustatud ja sihipärane tervisealane tegevus. Profiili koostamise käigus koorus välja rida konkreetseid valdkondi, mille kohta pole võimalik saada statistilisi andmeid paikkonna kohta. Edasise analüüsi huvides oleks mõttekas alustada teatud andmete kogumist ise. Kui üldine tendents on noorte ja laste vähene liikumus, siis Vändra valla õpilased käivad vabal ajal treeningutes rohkem kordi, kui Eestis keskmiselt.

Väga tervislikud ja mitmekesised on meie valla õpilaste toitumisvõimalused haridusasutustes. Arvestatakse laste erivajadustega.

Lasteasutused osalevad terviseedenduslikes projektides, kasutatakse ära paikkonna loodusressurssi. Lastega tehakse palju tegevusi värskes õhus.

Kitsaskohtadest peab ära märkima puuduse lasteaiakohtade järele sõime vanuseastmes.

Kuna Vändra vallas on roheline ning metsaga kaetud alasid palju ning lasteasutuste

territooriumid piirnevad rohealadega, siis tuleks kaaluda laste vaksineerimist puuk-entsefaliidi vastu.

Uus majanduslik olukord on seadnud ülesandeks keskenduda võrdsete võimaluste pakku-
miseks töötute rehabilitatsiooniprogrammi käivitamisele.

Vallakodanike turvalisuse tagamiseks tiheasustusaladel tuleks moodustada lisaks
olemasolevatele veel naabrivalvepiirkondi.

9. KASUTATUD ALLIKAD

1. Eesti Statistikaameti andmebaas
2. Eesti Rahvastikuregister
3. Eesti Hariduse infosüsteem
4. Eesti Maksu-ja Tolliameti andmebaas
5. Tervise Arengu Instituudi Tervisestatistika andmebaas
6. Haigekassa statistika
7. Sotsiaalkindlustusameti andmebaas
8. Politsei andmebaas
9. Päästeameti andmebaas
10. Tervisekaitse Inspeksiooni andmebaas
11. Tööinspeksiooni andmebaas
12. Pärnu Maavalitsuse Alaealiste Komisjoni andmebaas
13. KOV andmebaas
14. Vändra valla arengukava 2010-2025